واژه‌نامهٔ توصیفی[1]

این واژه‌نامه شامل تعریف واژه‌های فنی کتاب و نیز برخی واژه‌های روزمره است که در روانشناسی معانی خاصی یافته‌اند. واژه‌ها تنها در محدودهٔ کاربردشان در کتاب حاضر تعریف شده‌اند و خواننده می‌تواند برای مطالعهٔ تعریف کاملتر اصطلاحات و سایه روشن معانی آنها به یکی از فرهنگهای شناختی شدهٔ روانشناسی مراجعه کند.

آ

آدرنالین adrenaline

← اپی نفرین.

آدیپوسیت adipocyte

یاخته ویژه چربی در بدن. تعداد این یاخته‌ها در افراد چاق بیشتر است و بنابراین شاید در آنان میزان پایه چربی بیشتر باشد.

آرام‌بخش tranquilizer (minor T.)

داروهایی مانند والیوم که اضطراب و بیقراری را کاهش می‌دهند.

آر یی ام REM

← حرکات سریع چشم.

آزارطلبی (مازوخیسم، مازوشیسم) masochism

گرایش بیمارگون به ایجاد درد در خود به دست خویشتن یا به دست دیگران. ← آزارگری.

آزارگری (سادیسم) sadism

انگیزهٔ بیمارگون برای ایجاد درد در دیگران. ← آزارطلبی.

آزمون فرافکن projective test

نوعی آزمون شخصیت که در آن افراد با فرآورده‌های تخیلی خویش ویژگیهای خود را فاش می‌سازند (فرافکنی می‌کنند). آزمون فرافکن در مقایسه با پرسشنامه‌های شخصیت که گزینه‌های ثابتی دارند آزادی بیشتری برای پاسخ دادن فراهم می‌کند. آزمون رورشاخ (لکه‌های مرکب که باید تفسیر شوند) و آزمون اندریافت موضوع (تصاویری که داستانهایی را فرامی‌خوانند) دو نمونه از آزمونهای فرافکن‌اند. ← پرسشنامهٔ شخصیت.

آزمون فرهنگ ـ نابسته culture-fair test (culture-free test)

نوعی آزمون هوش که در ساختن آن سعی شده است سوداری ناشی از تفاوت تجارب کودکان بارآمده در فرهنگهای مختلف (مثلاً، کودکان روستایی در مقایسه با کودکان شهری، یا کودکان طبقهٔ پایین در مقایسه با کودکان طبقهٔ متوسط یا بالا) به حداقل برسد.

آزمون گروهی group test

آزمونی که با آن چند نفر همزمان توسط یک آزماینده امتحان می‌شوند. مثلاً، آزمونهای ورودی دانشگاه معمولاً آزمونهای گروهی هستند.

آستانه threshold

در جریان افزایش شدت یک محرک یا تفاوت دو محرک، نقطه‌ای است که در آنجا محرک از وضع ادراک‌ناپذیر به وضع ادراک‌پذیر می‌رسد (یا، نقطه‌ای که در آنجا یک محرک کاهش‌یابنده یا تفاوت قابل ادراک بین دو محرک به وضع ادراک‌ناپذیر می‌رسد). مقدار آستانه تا حدودی تابع روش تعیین آن است. ← آستانهٔ مطلق، آستانهٔ اختلافی.

آستانهٔ اختلافی differential threshold

کمترین تفاوت بین دو محرک که تحت شرایط آزمایشی قابل ادراک است. ← آستانهٔ مطلق، کمترین تفاوت محسوس، آستانه، قانون وبر.

آستانهٔ مطلق absolute threshold

شدت یا بسامد محرک در مرز مؤثر یا نامؤثر بودن آن محرک، که در شرایط آزمایشی اندازه‌گیری می‌شود. ← آستانهٔ اختلافی، آستانه.

آکسون axon

بخشی از نورون که تکانهٔ عصبی را به نورونهای دیگر می‌رساند. ← دندریت، نورون.

آمفتامینها amphetamines

داروهای محرک دستگاه عصبی مرکزی که بیقراری، تحریک‌پذیری، اضطراب، و تپش قلب شدید ایجاد می‌کنند، مانند سولفات دکسدرین («سرعت») و متامفتامین («مست»). ← داروهای محرک، داروهای کندکننده.

آمیزه‌ی افزایشی additive mixture

ترکیب نورهایی به رنگهای مختلف. آمیزه‌ی رنگی حاصل از تابش همزمان دو پرتو نور با دو رنگ متفاوت بر محل واحد. ← آمیزه‌ی کاهشی.

آمیزه‌ی کاهشی subtractive mixture

شیوه‌ای برای آمیزش رنگها که برفرایند جذب رنگها متکی است و نتایجی متفاوت با نتایج حاصل از آمیزش نورهای رنگی تابانده شده به‌دست می‌دهد. آمیزهٔ کاهشی وقتی ایجاد می‌شود که صافیهای رنگی شفاف پشت سرهم قرار گیرند یا وقتی که رنگدانه‌ها باهم آمیخته شوند. ← آمیزهٔ افزایشی.

آندروژنها androgenes

نام عمومی هورمونهای جنسی نرینه. معروفترین آنها تستوسترون است که از بیضه‌ها ترشح می‌شود. ← غده‌های جنسی.

ا

اپی نفرین epinephrine (adrenaline)

یکی از هورمونهایی که از غده‌های فوق کلیوی ترشح می‌شود و نقش فعالی در برانگیختگی هیجانی برعهده دارد. ← غده فوق کلیوی، نوراپی‌نفرین.

اثربارنوم Barnum effect

آمادگی آدمیان به پذیرش اینکه توصیفهای کلی نظیر توصیفهای طالع‌بینان در مورد خود آنان صادق است.

اثر تأخر recency effect

۱ـ در آزمایشهای مربوط به حافظه، سهولت نسبی یادآوری واژه‌های پایانی یک فهرست حفظ کردنی در مقایسه با سایر واژه‌های آن فهرست. ۲ـ در مطالعات مربوط به شکل‌گیری برداشتهای شخصی یا تغییر نگرشها، مؤثر بودن اطلاعات بعدی در مقایسه با اطلاعات آغازین. ← اثر تقدم.

اثر تقدم primacy effect

۱ـ در آزمایشهای مربوط به حافظه، سهولت نسبی یادآوری واژه‌های آغازین یک فهرست

---

۱. اصطلاحات مترادف در داخل پرانتز آمده، و ارجاع به اصطلاحات دیگر با علامت ← مشخص شده است ـ م.

حفظ کردنی در مقایسه با واژه‌های پایانی آن فهرست. ۲ـ در مطالعات مربوط به شکل‌گیری برداشتهای شخصی و تغییر نگرشها، مؤثرتر بودن اطلاعات آغازین در مقایسه با اطلاعات بعدی. ← اثر تأخر.

اثر هاله‌یی halo effect

سوگیری ادراک ما از هرشخص دیگر تحت تأثیر یکی از ویژگیهای او که از نظر ما خواستنی یا ناخواستنی است.

اجتماعی شدن socialization

شکل‌گیری خصوصیات و رفتار فرد تحت تأثیر آموزشهایی که محیط اجتماعی فراهم می‌کند.

احساس sensation

تجربه‌ی هشیارِ همایند با یک محرک ساده، مانند ارائه شدن صوت یا نور. در گذشته تمایز بین احساس و ادراک از لحاظ نظری اهمیت ویژه‌ای داشت، اما امروزه این تمایز، رنگ باخته است و به‌نظر می‌رسد که این دو تجربه را باید بخشهایی از یک پیوستار واحد بدانیم.

اختلال اضطرابی عمومی generalized anxiety disorder

نوعی اختلال اضطرابی که مشخصه اصلی آن تنش و بیمناکی مستمر است. ممکن است با نشانه‌های بدنی مانند تپش قلب، احساس خستگی، اختلال خواب، و سرگیجه نیز همراه باشد. ← اختلالهای اضطرابی.

اختلال دو قطبی bipolar disorder

نوعی اختلال هیجانی که در آن بیمار دوره‌های شیدایی یا شیدایی توأم با افسردگی را تجربه می‌کند. این اصطلاح در راهنمای تشخیصی و آماری بیماریهای روانی به اختلال شیدایی ـ افسردگی اطلاق می‌شود. ← اختلال عاطفی، اختلال شیدایی ـ افسردگی.

اختلال شیدایی ـ افسردگی (اختلال مانیک ـ دپرسیو) manic-depressive disorder

نوعی اختلال هیجانی با مشخصات نوسان خُلق بین هیجان‌زدگی و سرخوشی (دوره‌ی شیدایی) و ماتم‌زدگی و اندوهگینی (دوره‌ی افسردگی)، که اغلب با دوره‌هایی از خلق و خوی عادی در فاصلهٔ دو حالت مزبور همراه است. در برخی موارد فقط دوره‌ی شیدایی دیده می‌شود. اصطلاح اختلال شیدایی ـ افسردگی به تناوب خلق و خوی عادی با دوره‌هایی از افسردگی، اطلاق نمی‌شود. ← اختلال عاطفی.

اختلال عاطفی (هیجانی) affective disorder

نوعی بیماری روانی با مشخصه اصلی خلق یا هیجان. نمونه‌های بارز این اختلال عبارتند از: شیدایی (تهییج‌پذیری)، افسردگی، و شیدایی ـ افسردگی دوره‌یی. ← **اختلال دوقطبی، اختلال شیدایی ـ افسردگی.**

اختلال مانیک ـ دپرسیو manic-depressive disorder

← اختلال شیدایی ـ افسردگی.

اختلال هیجانی

← اختلال عاطفی.

اختلال وسواس فکری ـ عملی obsessive-compulsive disorder

نوعی اختلال اضطرابی که به یکی از سه صورت زیر دیده می‌شود: ۱ـ فکرهای تکراری که غالباً ناخوشایند و آزاردهنده‌اند (وسواس فکری)؛ ۲ـ کششهای مقاومت‌ناپذیر به تکرار اعمال قالبی یا تشریفاتی (وسواس عملی)؛ و ۳ـ ترکیبی از موارد ۱ و ۲. ← اختلالهای اضطرابی.

اختلال هراس phobic disorder

نوعی اختلال اضطرابی که در آن ترسهای شخص چنان شدید یا فراگیر هستند که زندگی روزمره او به شدت مختل می‌شود. ← اختلالهای اضطرابی، هراس.

اختلالهای اضطرابی anxiety disorders

گروهی از اختلالهای روانی که مشخصه اصلی آنها اضطراب شدید و نیز برخی رفتارهای غیرانطباقی به‌منظور رهایی از اضطراب است. برخی از این اختلالها عبارتند از: اضطراب عمومی و اختلالهای وحشتزدگی، هراس و اختلالهای وسواس فکری ـ عملی. در راهنمای تشخیصی و آماری بیماریهای روانی، طبقه‌ی عمده‌ای است شامل بسیاری از اختلالهایی که سابقاً زیر عنوان روان‌رنجوری‌ها می‌آمد. ← اختلال اضطرابی عمومی، روان‌رنجوری، اختلالهای وسواس فکری ـ عملی، اختلال وحشتزدگی، و اختلال هراس.

اختلالهای شخصیت personality disorders

الگوهای پایدار، عادت‌گونه و انعطاف‌ناپذیر رفتار یا منش که قدرت سازگاری شخص را به شدت محدود می‌سازد. در اغلب موارد، جامعه این‌گونه رفتارها را ناسازگار به حساب می‌آورد، در حالی که از نظر خود شخص چنین نیست.

اخته‌سازی castration

برداشتن غده‌های جنسی با عمل جراحی؛ در جنس نر بیضه‌ها و در جنس ماده تخمدانها.

ادراک perception

فرایند آگاه‌شدن از اشیاء، ویژگیها، و رابطه‌ها از طریق اندامهای حسی. گرچه در ادراک همواره محتوای حسی وجود دارد، با این حال آنچه ادراک می‌شود متأثر از آمایه و تجربه‌ی پیشین است، به نحوی که ادراک را باید چیزی فراتر از ثبت محرکهای مؤثر براندامهای حسی دانست. ← ادراک زیرآستانه‌یی*.

ادراک خویشتن self-perception

آگاهی شخص درباره‌ی خودش. این مفهوم با خودآگاهی فرق دارد، چون ادراک خویشتن ممکن است به شکل خودسنجی عینی درآید.

← خودآگاهی.

ادراک شکل و زمینه figure-ground perception

ادراک طرح‌ها به صورت شکل در زمینه. طرحها، حتی محرکهای مبهمی که رابطه‌ی شکل و زمینه در آنها وارون‌پذیر است معمولاً به همین شیوه ادراک می‌شوند.

ادراک عمق depth perception

ادراک فاصله‌ی شیء از ناظر، یا ادراک فاصله‌ی بخش جلویی شیء از بخش پشتی آن. ← نشانه‌های فاصله.

ادراک فراحسی (پی اس پی) extrasensory perception (ESP)

نوع بحث‌انگیزی از تجربه که به ادراک چیزی در غیابِ تحریک اندامهای حسی اطلاق می‌شود. ← اندیشه‌خوانی، پیش‌آگاهی، حرکت فراروانی، غیب‌بینی، فرا روانشناسی.

اِ دی اچ ADH

← هورمون کاهندهٔ ادرار.

ارزیابی شخصیت personality assessment

۱ـ در معنای عام، سنجش شخصیت با هرروشی. ۲ـ در معنای خاص، سنجش شخصیت براساس مشاهدات و قضاوتهای پیچیده که بخشی از آن غالباً مبتنی بر رفتار شخص در موقعیتهای اجتماعیِ پیش ساخته است.

استروییدها steroids

مواد شیمیایی پیچیده‌ای که برخی از آنها در ترشحات قشر غده‌های فوق کلیوی وجود دارد و گمان می‌رود با برخی بیماریهای روانی ارتباط داشته باشد. ← غدهٔ فوق کلیوی.

استروژن estrogen

هورمون جنسی زنانه که تخمدانها تولید و ترشح می‌کنند. این هورمون تا حدودی عهده‌دار پیدایش ویژگیهای جنسی ثانوی در زنان است و بر سایق جنسی نیز اثر می‌گذارد. ← آندروژن.

استعداد aptitude

قابلیت یا توان یادگیری، مثلاً قابلیت برای یادگیریِ ماشین‌نویسی پیش از تمرین ماشین‌نویسی. آزمونهای استعداد با پیش‌بینی نتایج دوره آموزشی، و در نتیجه، با پیش‌بینی توانایی بعدی بر مبنای توانایی فعلی سروکار دارند. ← پیشرفت.

اسکیزوییید schizoid

دارابودن برخی ویژگیهای مشابه با ویژگیهای اسکیزوفرنی، منتها در حد خفیف. حالت اسکیزوییدی در افراد خانواده‌های اسکیزوفرنیایی بیشتر رایج است و این خود به ارثی بودن اسکیزوفرنی اشاره دارد. ← اسکیزوفرنی.

اسکیزوفرنی schizophrenia

گروهی از بیماریهای روانی با مشخصه‌ی اختلال شدید تفکر، ادراک، هیجان و رفتار. تفکر بیمار غیرمنطقی و معمولاً حاوی باورهای هذیانی است. تحریفات ادراکی ممکن است به صورت

---

* . تعریف این اصطلاح در واژه‌نامه‌ی متن انگلیسی نیامده است. دربارهٔ این مفهوم به فصل ششم کتاب حاضر رجوع شود ـ م.

توهمات ظاهر شوند. از غرایب رفتار این بیماران ژستهای نامعمول، حرکات قالبی و گفتار بی‌ربط است. چنین بیماری از دیگران و از واقعیت کناره می‌گیرد. برخی از موارد این بیماری ممکن است ناشی از نابهنجاریهای زیست ـ شیمیایی ارثی باشد.

اسکیزوفرنی پارانویایی paranoid schizophrenia

نوعی واکنش اسکیزوفرنی که در آن بیمار دچار هذیان توطئه می‌شود. ← **اسکیزوفرنی.**

اِسناد attribution

فرایندی که از طریق آن رفتار مردم را تبیین می‌کنیم. نظریه اِسناد با قواعدی سروکار دارد که با استفاده از آنها علل رفتار مشاهده شده استنتاج می‌شود. ← **اِسناد گرایشی، اِسناد موقعیتی.**

اِسناد گرایشی dispositional attribution

نسبت دادن اعمال شخص به گرایشهای درونی وی (مانند نگرشها، ویژگیها، و انگیزه‌ها) در برابر نسبت‌دادن آنها به عوامل موقعیتی. ← **اِسناد موقعیتی.**

اِسناد موقعیتی situational attribution

نسبت دادن اعمال فرد به عوامل موقعیت یا محیط در برابر نسبت‌دادن آنها به نگرشها و انگیزه‌های درونی وی. ← **اِسناد گرایشی.**

اسید دی‌اکسی ریبونوکلئیک (دی اِن اِ) deoxyribonucleic acid (DNA)

مادهٔ اصلی وراثت در همه‌ی جانداران. پولیمر اسید نوکلئیک که با قند دی‌اکسی ریبوز ترکیب شده است. درجانداران رده‌های بالا قسمت عمده‌ی دی اِن اِ در داخل کروموزومها قرار دارد.

اشباع saturation

یکی از ابعاد رنگ که درجه خالص بودن رنگ را می‌رساند. رنگ اشباع شده به‌صورت فام خالص و بی‌رنگ و خاکستری به‌نظر می‌آید، اما اگر درجه اشباعِ رنگ کم باشد چنین به‌نظر می‌رسد که با مقدار زیادی رنگ خاکستری آمیخته شده است. ← **درخشندگی، فام.**

اصل همه یا هیچ all-or-nine principle

ایجاد تکانه در نورون، مستقل از شدت تحریک است، به این معنا که نورون یا پاسخ کامل می‌دهد (تخلیهٔ پتانسیل) یا اصلاً پاسخ نمی‌دهد.

اضطراب anxiety

حالت نگرانی و دلشوره که با ترس پیوند دارد. موضوع اضطراب (مانند خطری مبهم یا رویداد احتمالی ناگوار) معمولاً نامشخص‌تر و غیر اختصاصی‌تر از موضوع ترس (در برابر درندگان) است.

اطاعات compliance

گونه‌ای از نفوذ اجتماعی که در آن شخص به ظاهر همنوایی نشان می‌دهد (به‌منظور به‌دست آوردن پاداش یا اجتناب از تنبیه)، ولی این لزوماً بدان معنی نیست که وی به عقاید و رفتاری که ابراز می‌کند اعتقاد دارد.

اعتبار validity

قدرت پیش‌بینی آزمون در ارتباط با هدفهای آن آزمون. اعتبار را می‌توان به صورت ضریب همبستگی بین نمره‌های آزمون و نمره‌های دیگری که آزمون در پی پیش‌بینی آنهاست (یعنی نمره‌های ملاک) اندازه‌گیری کرد. ← **ملاک، پایانی.**

افتراق discrimination

۱ـ در ادراک، تشخیص تفاوت دو محرک. ۲ـ در شرطی‌سازی، نشان دادن پاسخ متفاوت به محرک مثبت (محرک تقویت شده) در مقایسه با محرک منفی (محرک تقویت نشده). ← **تعمیم.**

اکتساب (فراگیری) acquisition

آموخته شدن و نیرومند شدن تدریجی یک پاسخ‌تازه. ← **شرطی شدن کلاسیک.**

ال اچ LH

← **هیپوتالاموس جانبی.**

ال اس دی LSD

← **مشتقات اسدی لیزرژیک.**

الگو (مدل) model

خرده نظامهایی که غالباً براساس الگوهای منطقی، ریاضی، یا فیزیکی ساخته می‌شوند، به این معنی که در آنها اصول سازماندهی داده‌ها و معنی بخشیدن به داده‌ها با اصول حاکم بر الگو همخوانی دارد. برای مثال، صفحه کلید پیانو الگویی برای غشاء پایه، یا دماسنج الگویی برای اصل پسخوراند در تعادل حیاتی قرار گرفته است.

الگوی خبرپردازی information-processing model

الگویی مبتنی بر مفروضاتی دربارهٔ نحوهٔ گردش اطلاعات در یک نظام (دستگاه). بهترین شیوه‌ی پرورش اینگونه الگوها استفاده از برنامهٔ کامپیوتری است.

انتظار expectation

پیش‌بینی رویدادهای آینده برمبنای تجربهٔ گذشته و محرکهای فعلی.

انتقال transference

در روانکاوی: بیمار به طور ناهشیار درمانگر را موضوع پاسخهای هیجانی خود قرار می‌دهد و پاسخهایی را که می‌بایستی در برابر افراد مهم زندگی خود نشان می‌داد معطوف درمانگر می‌کند.

انحراف معیار standard deviation

جذرِ میانگین مجموع مجذورات انحراف هرنمره از میانگین نمره‌ها (مترادف: جذر میانگین مجذور انحرافها).

اندازه‌ی شبکیه‌یی retinal size

اندازه تصویر شبکیه‌یی شیء؛ هرچه فاصله شیء از ناظر بیشتر می‌شود به همان نسبت اندازه‌ی شبکیه‌یی کوچکتر می‌شود. ← **اندازه شیء.**

اندازه شیء object size

اندازه‌ی شیء برحسب اندازه‌گیری سطح آن. در مرحله‌ای که ثبات اندازه به‌وجود آمده، ناظر اندازه‌ی شیء دوردست را معادل اندازه‌ی سطح آن ادراک می‌کند. ← **اندازه شبکیه‌یی.**

اندازه‌ی گرایش مرکزی measure of central tendency

کمیتی که معرف بسامد یک توزیع است و مقادیر دیگر توزیع (میانگین، میانه، نما) در حول آن پراکنده‌اند. ← **میانگین، میانه، نما.**

اندام کورتی organ of Corti

گیرنده‌ی اصلی شنوایی در گوش که درون حلزون گوش روی غشاء پایه قرار گرفته و شامل یاخته‌های مژگانی (سر رشته‌های عصب شنوایی) است. ← **غشاء پایه، حلزون گوش.**

اندروفینها endorphins

موادی شیمیایی که به‌طور طبیعی در مغز وجود دارند و در نقش مواد افیونی عمل می‌کنند. گمان می‌رود که این مواد، پیام عصبی باشند که در پاسخ به فشار روانی به وسیله نورونها آزاد می‌شوند و در هیجان و کاهش درد و فرایند خوگیری بدن به مواد افیونی و ناراحتی حاصل از کناره‌گیری از این مواد نقش مهمی ایفا کنند. ← **پیام عصبی.**

اندیشه‌خوانی (تله پاتی) telepathy

از گونه‌های ادعایی ادراک فراحسی که به موجب آن انتقال مستقیم اندیشه از یک فرد به فرد دیگر، مبنای ادراکها تلقی می‌شود. ← **ادراک فراحسی، پیش‌آگاهی، غیب‌بینی.**

انسان‌شناسی anthropology

دانشی است که به‌طور عمده با بررسی جامعه‌های نانویسا یا «ابتدایی» سروکار دارد. شاخه‌های مهم این علم عبارتند از: باستان‌شناسی (بررسی آثار و بقایای مادی تمدنهای پیشین)، انسان‌شناسی جسمانی (بررسی تفاوتهای کالبدشناختی آدمیان و ریشه‌های عمومی آنها)، انسان‌شناسی زبان‌شناختی، انسان‌شناسی جامعه شناختی (بررسی نهادها و رفتار اجتماعی). ← **علوم رفتاری.**

انسولین insulin

هورمونی که از لوزالمعده ترشح می‌شود. ← **هورمونها.**

انطباق accomodation

۱ـ فرایند تغییر نقطه‌ی کانونی عدسی چشم. ۲ـ فرایند «برون‌سازی»، تجربه‌ها: تغییر طرحواره موجود برای افزودن بر آن؛ نظریه رشد شناختی پیاژه. ← **درون‌سازی**

انطباق با تاریکی dark adaptation

افزایش حساسیت به نور پس از آنکه شخص مدتی در تاریکی یا محیط کم‌نور قرار می‌گیرد. ← **انطباق با روشنایی.**

انطباق با روشنایی light adaptation

کاهش حساسیت چشم به نور در شرایطی که چشم مدتی به‌طور مستمر در معرض نور شدید قرار گرفته باشد. ← **انطباق با تاریکی.**

انطباق حسی sensory adaptation

کاهش حساسیت در نتیجه‌ی تحریک مداوم، و افزایش حساسیت در نتیجه‌ی فقدان تحریک. این پدیده در حساسیت دیداری، شنیداری، بویشی و دمایی روشنیتر ملاحظه می‌شود. ← **انطباق با تاریکی، انطباق با روشنایی.**

انکار denial

نوعی مکانیسم دفاعی که استفاده از آن سبب می‌شود تکانه‌ها و اندیشه‌های ناپذیرفتنی ادراک نشوند یا به جرگه‌ی آگاهی کامل راه نیابند. ← **مکانیسم دفاعی.**

انگیزش motivation

اصطلاحی عام برای انتظام و سازمان‌یابی رفتارهای هدف‌جویانه و معطوف به ارضاء نیازها. ← **انگیزه.**

انگیزه motive

هرحالتی در جاندار که برآمادگی وی برای شروع یا ادامه‌ی زنجیره معینی از رفتار اثر می‌گذارد.

انگیزه پیشرفت achievement motive

انگیزش اجتماعی برای اجرای کارهای ارزشمند یا مهم، یا دستیابی به معیارهای ممتاز در فعالیتها.

انگیزه روانی psychological motive

انگیزه‌ای که به‌طور عمده محصول یادگیری است، نه نیازهای زیستی.

انگیزه فیزیولوژیایی physiological motive

انگیزه‌یی که مبنای آن نیاز مشخص جسمانی است، مثلاً نیاز به غذا یا آب.

انگیزه ناهشیار

انگیزه‌ای که شخص از وجود آن در خویش آگاه نیست یا آگاهی تحریف شده‌ای از آن دارد. از آنجا که مرز کاملاً مشخصی بین هشیار و ناهشیار وجود ندارد بسیاری از انگیزه‌ها، هم جنبه‌های هشیار و هم جنبه‌های ناهشیار دارند.

اوتیسم autism

← **درخودماندگی.**

یی اس پی ESP

← **ادراک فراحسی.**

یی یی جی EEG

← **برق نگاره‌ی مغز.**

یی سی تی ECT

← **درمان با تشنج برقی.**

ب

بازتاب سوگیری orienting reflex

۱ـ پاسخی غیراختصاصی به تغییراتی در تحریک، شامل کاهش موج آلفای مغز، بروز پاسخ برقی پوست، فراخ‌شدن مردمک، و پاسخهای عروقی ـ حرکتی پیچیده (در این معنا این اصطلاح از روانشناسان شوروی است). ۲ـ آن دسته از حرکات سر یا بدن که سبب می‌شود گیرنده‌های حسی جاندار معطوفِ بخشی از محیط گردد که در آن تغییراتی در محرکها صورت می‌گیرد.

بازداری مکرر recurrent inhibition

فرایندی که براساس آن برخی گیرنده‌های دستگاه بینایی به هنگام دریافت تکانه‌های عصبی موجب بازداری شلیک سایر گیرنده‌های بینایی می‌شوند و به این ترتیب دستگاه بینایی می‌تواند به تغییرات روشنایی حساس باشد.

بازیابی retrieval

ردیابی اطلاعات در حافظه.

بازیگری روانی psychodrama

نوعی نقش‌گزاری خودجوش برای مقاصد رواندرمانی.

بخش پاراسمپاتیک parasympathetic division

بخشی از دستگاه عصبی خودمختار که رشته‌های عصبی آن از قسمتهای جمجمه‌یی و خاجی نخاع شوکی ریشه می‌گیرد. این بخش در حالات آرامش و نافعال بدن دست‌اندرکار است و تا حدودی در جهت مخالف بخش سمپاتیک عمل می‌کند. ← **بخش سمپاتیک.**

بخش سمپاتیک sympathetic division

بخشی از دستگاه عصبی خودمختار، شامل زنجیره‌ای از عقده‌های عصبی در دو سوی نخاع شوکی با رشته‌های عصبی برخاسته از قسمتهای صدری و کمری نخاع شوکی. بخش سمپاتیک در حالات هیجانی فعال است و تا حدودی در جهت مخالف بخش پاراسمپاتیک عمل می‌کند.

← **بخش پاراسمپاتیک.**

بررسی طولی longitudinal study

نوعی روش پژوهشی برای بررسی فرد در گستره‌ی زمان و ارزیابی وی در فواصل منظم زمانی. ← **تاریخچهٔ فردی.**

برق نگاره‌ی مغز (یی یی جی) electroencephalogram (EEG)

نگاره‌ای که از طریق اتصال الکترودها به پوست سر (و گاهی مغز گشوده) و درشت‌نمایی فعالیت خودجوش برقی مغز، به‌دست می‌آید. از ویژگیهای آشنای یی یی جی ظهور موجهای آلفا (۸ تا ۱۳ هرتز) و موجهای کم بسامد دلتاست.

برنامه program

۱ـ نقشه حل مسأله. این اصطلاح معمولاً مترادف «راه» به‌کار می‌رود و زنجیره دقیق دستورات لازم برای حل مسأله توسط کامپیوتر را مشخص می‌کند. ۲ـ در زمینهٔ تدریس، مجموعه مطالبی که آرایش خاص آنها سبب می‌شود فرایند یادگیری با حداکثر سهولت انجام پذیرد.

برنامه تقویت reinforcement schedule

اسلوب مشخصی برای تقویت پاسخ در بخش معینی از موارد ظهور آن.

← **تقویت سهمی.**

برنامه‌کامپیوتر computer program

← **برنامه.**

برون‌پوش بویایی olfactory epithelium

بخش تخصص یافته‌ی پوست داخل حفره بینی که گیرنده‌های حسی بویایی در آن قرار دارند.

برونریزی catharsis

کاهش تکانه یا هیجان از راه بیان مستقیم یا غیرمستقیم آن، بویژه به صورت کلامی یا تخیلی.

برون‌سازی accomodation

← **انطباق، درون‌سازی.**

برونگرا introvert

یکی از سنخهای روانی پیشنهادی یونگ و آیسنک. برونگراها بیشتر به زندگی اجتماعی و جهان بیرون توجه دارند تا به تجربهٔ درونی خود.

← **درونگرایی ـ برونگرایی**

برونگرایی introversion

← **درونگرایی ـ برونگرایی**

بسط elaboration

فرایند گسترش مواد کلامی در حافظه به‌منظور افزودن بر راههای بازیابی مواد.

سپر بلا scapegoat

شکلی از پرخاشگری جابه‌جا شده که به آن بهانه شخص پرخاشگر قربانی بی‌پناه و بی‌گناه را به‌عنوان مسبب ناکامی خود مورد سرزنش یا تنبیه قرار می‌دهد. ← **پرخاشگری جابه‌جا شده.**

بلندی (در صوت) loudness

بُعد شدت در شنوایی که با دامنه‌ی موجهای صوتی محرک شنوایی همبسته است. هرچه دامنه موج بزرگتر باشد بلندی صوت بیشتر است.

← **زیر و بمی، طنین.**

بلوغ جنسی puberty

اوج تکامل جنسی که نشانه‌ی آن در دخترها آغاز قاعدگی و در پسرها پیدایش نطفه‌ی زنده در مایع منی است. ← **نوجوانی.**

بهبود خود به خودی spontaneous recovery

بهبود کامل یا نسبی حال بیمار بی‌آنکه اقدامات درمانی به عمل آمده باشد.

بی‌تفاوتی apathy

بی‌حالی و بی‌احساسی؛ یکی از پی‌آمدهای ناکامی. ← ناکامی.

بیش‌گستری overextension

در یادگیری زبان، گرایش کودکان به گسترش زیاده از حد حوزه‌ی کاربرد یک واژه. برای مثال، کودک ممکن است همه‌ی حیوانها را «هاپو» بنامد.

بیماری روان‌تنی psychosomatic illness

بیماری جسمانی ناشی از علل روانشناختی.

← اختلال روانی - فیزیولوژیایی.

بینش insight

۱- در آزمایشهای مسأله گشایی، ادراک رابطه‌هایی که به حل مسأله می‌انجامد. اینگونه راه‌حلها در برخورد مجدد با مسأله فوراً تکرار می‌شوند. ۲- در روان‌درمانی، کشف رابطه‌های پویا بین رویدادهای قبلی و بعدی به وسیله خود شخص. از این راه افراد ریشه‌های تعارضهای خود را در می‌یابند.

بیوفیدبک biofeedback

← پسخوراند زیستی.

پ

پاداش reward

اصطلاحی مترادف تقویت‌کننده‌ی مثبت. ← تقویت‌کننده‌ی مثبت.

پاراسمپاتیک ← بخش پاراسمپاتیک

پاسخ response

۱- پی آمد رفتاری تحریک که به صورت حرکت یا تراوش غده ظاهر می‌شود. ۲- گاه، هرنوع فعالیت جاندار، از جمله پاسخهای دستگاه عصبی مرکزی (مانند تشکیل تصویر ذهنی یا صورت تخیلی) صرف‌نظر از اینکه خود پاسخ یا محرک مربوط به آن قابل شناسایی باشد یا نه. ۳- فرآورده‌های فعالیت جاندار یا شخص از قبیل واژه‌های تایپ شده در یک دقیقه.

پاسخ شرطی conditioned response (CR)

در شرطی‌سازی کلاسیک، پاسخی است آموخته شده یا اکتسابی در برابر محرک شرطی (یعنی محرکی که در ابتدا قدرت فراخوانی آن پاسخ را نداشت). ← پاسخ غیرشرطی، محرک شرطی، محرک غیرشرطی.

پاسخ غیرشرطی unconditioned response (UR)

در شرطی‌سازی کلاسیک، پاسخی است که در اصل در برابر محرک غیرشرطی ظاهر می‌شود و سپس در جریان شرطی‌شدن، به پاسخ شرطی در برابر محرکی که قبلاً خنثی و بی‌اثر بوده تبدیل می‌گردد.

← پاسخ شرطی، محرک شرطی، محرک غیرشرطی.

پاسخ برقی پوست (جی اس آر) galvanic skin response (GSR)

تغییرات رسانایی یا فعالیت برقی پوست که توسط گالوانومتر حساس ردیابی می‌شود و معمولاً یکی از شاخصهای هیجان است.

پایایی reliability

همسانی درونی آزمون به‌عنوان وسیله‌ی اندازه‌گیری. پایایی به صورت ضریب همبستگی بین دو نیمه‌ی آزمون، دو شکل همتا از آزمون، یا بازآزمایی با آزمون واحد اندازه‌گیری می‌شود. بالا بودن این ضریب همبستگی حاکی از همسانی نمره‌های آزمون در جامعهٔ مورد آزمایش است. ← اعتبار.

پایداری شیء object permanence

اصطلاحی از پیاژه که اشاره دارد به آگاهی کودک از این امر که شیء حتی وقتی از معرض دید کنار می‌رود باز همچنان موجودیت دارد.

← مرحله حسی - حرکتی.

پتانسیل استراحت resting potential

پتانسیل برقی غشاء نورون در دوره استراحت آن، یعنی در دوره‌ای که به سایر نورونها پیام نمی‌دهد. در این حالت سطح داخلی نورون کمی بیشتر از سطح خارجی آن بار منفی دارد. ← پتانسیل عمل.

پتانسیل عمل action potential

اصطلاحی معادل تکانه عصبی: موج فعالیت برقی که هنگام قطبی‌شدن غشاء نورون در آکسون آن جریان می‌یابد.

← پتانسیل استراحت، پتانسیل مدرج، ناقطبی شدن.

پتانسیل فراخوانده evoked potential

تخلیه‌ی برقی در بخشی از دستگاه عصبی بر اثر تحریک ناحیه دیگری. پتانسیل اندازه‌گیری شده معمولاً مبتنی بر میانگین‌گیری کامپیوتری از پاسخهاست.

پتانسیلهای مدرج graded potentials

درجات متفاوت تغییر پتانسیل دندریتها و جسم نورون بر اثر تحریک رسیده از سیناپسهای آن نورون با نورونهای دیگر. هنگامی که پتانسیلهای مدرج به حد آستانهٔ نا قطبی شدن برسند یک پتانسیل عمل روی می‌دهد. ← پتانسیل عمل، ناقطبی شدن.

پدیدارشناسی phenomenology

بررسی تجارب خصوصی شخص و ادراک ویژه‌ی او درباره جهان؛ تأکید بر درک رویدادها از نظر خود شخص است، نه بررفتار وی.

← درون‌نگری، روانشناسی انسانگرا.

پدیدهٔ فی phi phenomenon

ساده‌ترین شکل حرکت استروبوسکپی، که معمولاً بر اثر خاموش و روشن شدن متناوب منابع نقطه نورانی ساکن ایجاد می‌شود. با روشن شدن منبع نور دوم بلافاصله پس از خاموش شدن منبع اول، آزمودنی نقطه‌یی نورانی می‌بیند که از محل منبع اول به محل منبع دوم حرکت می‌کند.

← حرکت استروبوسکپی.

پدیده «نوک زبان بودن» tip-of-the-tongue phenomenon

ناتوانی در به‌یاد آوردن یک واژه در حالی که اطمینان داریم آن واژه را می‌دانیم.

پراکنش (واریانس) variance

مجذور انحراف معیار. ← انحراف معیار.

پرتگاه دیداری visual cliff

دستگاه آزمایشی متشکل از یک صفحه‌ی نقش‌دار با روپوشی از شیشه به نحوی که نصف صفحه چسبیده به شیشه و نصف دیگر آن به فاصله‌ی تقریباً یک متر در زیر شیشه قرار گرفته است؛ برای آزمایش ادراک عمل در حیوانها و کودکان خردسال.

پرخاشگری aggression

رفتاری که هدف آن آسیب رساندن به دیگری باشد.

← پرخاشگری خصمانه، پرخاشگری وسیله‌ای.

پرخاشگری جابه‌جا شده displaced aggression

معطوف شدن پرخاشگری به شخص یا چیزی به جز منبع ناکامی.

← بلاگردان.

پرخاشگری خصمانه hostile aggression

نوعی پرخاشگری که هدف آن آسیب رساندن است.

← پرخاشگری وسیله‌یی.

پرخاشگری وسیله‌یی instrumental aggression

نوعی پرخاشگری به‌منظور دستیابی به پاداش نه آزار قربانی.

← پرخاشگری خصمانه.

پرخوری hyperphagia

زیاده‌روی مرضی در خورد و خوراک. ← ناخوری.

پردازش زنجیره‌یی serial processing

نوعی تفسیر نظری از خبرپردازی مبنی براینکه چندین منبع اطلاعاتی به‌صورت زنجیره‌یی پردازش می‌شوند و در هرزمان معین فقط یکی از آن منابع مورد توجه قرار می‌گیرد.

← پردازش موازی.

پردازش موازی parallel processing

نوعی تفسیر نظری از خبرپردازی مبنی براینکه چندین منبع اطلاعاتی به‌طور همزمان پردازش می‌شود. ← پردازش زنجیره‌یی.

پرده‌ی گوش eardrum

غشایی در انتهای درونی مجرای شنوایی که به گوش میانی منتهی می‌شود. ← گوش میانی.

پرستار روانی psychiatric nurse

پرستاری که در زمینه‌ی شیوه‌ی کار با بیماران روانی دوره آموزشی گذرانده است. ← روانپزشک.

پرسشنامه شخصیت personality inventory

پرسشنامه خودسنجی، شامل جمله‌ها یا پرسشهای متعدد درباره خصوصیات و رفتارهایی که شخص آنها را در مورد خود درست یا نادرست می‌داند. ← **آزمون فرافکن.**

پروژسترون progestrone

نوعی هورمون جنسی زنانه که در تخمدانها تولید می‌شود. این هورمون زهدان را آماده‌ی آبستنی و پستانها را آماده‌ی تولید شیر می‌کند.

پرولاکتین prolactin

از هورمونهای غده‌هیپوفیز که با ترشح شیر ارتباط دارد. ← **هورمونها.**

پسخوراند زیستی (بیوفیدبک) biofeedback

شیوه‌ای که به کمک آن می‌توان فرایندهای فیزیولوژیایی خود را که در شرایط معمولی از آنها آگاهی نداریم (مانند ضربان قلب و فشار خون) بازبینی و از راه یادگیری آنها را کنترل کنیم.

پسیکوز psychosis

← روانپریشی.

پسیکوفارماکولوژی psychopharmacology

← داروشناسی روانشناختی.

پسیکوفیزیک psychophysics

← روان ـ فیزیک.

پلاسیبو placebo

← دارونما.

پویایی‌شناسی شخصیت personality dynamics

آن دسته از نظریه‌های شخصیت که بر پویایی شخصیت تأکید دارند. این قبیل نظریه‌ها با جنبه‌های تعاملی رفتار (مثلاً، در حل تعارضها) با نظام ارزشها، با نفوذ متقابل بین جنبه‌های شخصیت و جز اینها سروکار دارند. در برابر این نظریه‌ها، نظریه‌های رشد قرار دارند، هرچند این دو دسته از نظریه‌ها با یکدیگر ناهمساز نیستند.

پیام عصبی neurotrasmitter

ماده‌های شیمیایی عامل انتقال تکانه‌ی عصبی در محل سیناپس نورونها به یکدیگر. معمولاً از کیسه‌های کوچکی در تکمه‌ی پایانی آکسونها در پاسخ به پتانسیل عمل ترشح می‌شود و با پخش شدن در سیناپس بر فعالیت برقی نورون دیگر اثر می‌گذارد. ← **اپی‌نفرین، دوپامین، سروتونین، نوراپی‌نفرین.**

پیش‌آگاهی precognition

از انواع ادعایی ادراک فراحسی با مضمون توانایی ادراکِ وقایع آینده. ← **ادراک فراحسی، اندیشه‌خوانی، غیب‌بینی.**

پیشداوری prejudice

قضاوت در غیاب شواهد یا برمبنای شواهد ناچیز درباره‌ی خوب یا بدبودن چیزی یا کسی. نگرشی خشک و ثابت که پذیرای بحث آزاد و منطقی نیست و در برابر تغییر مقاوم است.

پیشرفت achievement

توانایی آموخته شده یا اکتسابی، مانند پیشرفت حاصل در درس املاء.

← **استعداد.**

پیگرد زنجیره‌یی در حافظه serial memory search

مقایسه متوالیِ محرک با هریک از ماده‌های موجود در حافظه‌ی کوتاه‌مدت. ← **حافظه‌ی کوتاه‌مدت.**

پیوندگاه synapse

← سیناپس.

ت

تابع روان‌سنجی psychometric function

منحنی نمایش رابطه بین مقدار انرژی فیزیکی محرک و درصد مواردی که آزمودنی حضور آن محرک را گزارش می‌کند.

تاریخچه فردی case history

زندگینامه‌ای که برای مقاصد علمی تدوین می‌گردد و مطالب آن گاه از راه مصاحبه و گاه طی مشاهدات چندین ساله گردآوری می‌شود.

← **بررسی طولی.**

تاکیستوسکپ

← **محرک‌نما.**

تالاموس thalamus

دو مجموعه از هسته‌های نورونی که درست بالای ساقه مغز در داخل نیمکره‌های مغز قرار گرفته‌اند و بخشی از هسته مرکزی مغز محسوب می‌شوند. یک منطقه از تالاموس در نقش ایستگاه بازبینی حسی عمل می‌کند و منطقه‌ی دیگری از آن در تنظیم خواب و بیداری دخالت دارد. منطقه اخیر بخشی از دستگاه کناری به حساب می‌آید. ← **هیپوتالاموس.**

تبعیض discrimination

در روانشناسی اجتماعی، رفتار سوگیرانه از آن‌گونه که در پیشداوری نژادی دیده می‌شود.

تثبیت fixation

در روانکاری، متوقف ماندن رشد به این علت که فرد در رشد روانی ـ جنسی خود نتوانسته از مرحله معینی فراتر رود یا موضوع وابستگی خود را تغییر دهد (برای مثال، ممکن است شخص در مرحله دهانی یا در ارتباط با مادر خود تثبیت شده باشد).

تجربه عاطفی affective experience

تجربه هیجانی اعم از مطبوع یا نامطبوع، و خفیف یا شدید. ← **هیجان.**

تجربه‌گرایی empiricism

نظریه‌ای مبنی بر اینکه رفتار بر اثر تجربه آموخته می‌شود.

← **نظری‌نگری.**

تحرک‌معدی ـ روده‌یی gustrointestinal motility

حرکاتی در قسمتهایی از مجرای گوارش که در نتیجه‌ی انقباض ماهیچه‌های صاف به‌وجود می‌آید و از شاخص‌های هیجان محسوب می‌شود.

تحلیل عوامل factor analysis

روش آماری مورد استفاده در آزمون‌سازی و تفسیر نمره‌های مجموعه آزمونها. به کمک این روش، پژوهشگر می‌تواند کمترین تعداد عوامل مورد نیاز برای تبیین ضرایب همبستگی بین نمره‌های آزمونهای یک مجموعه آزمون را محاسبه کند. ← **عامل اختصاصی، عامل عمومی.**

تحلیل‌گر فشار صوت voice stress analyzer

دستگاه ثبت تغییرات همایند با هیجان در صدای آدمی و نمایش آنها به صورت نمودار که در دروغیابی به کار می‌رود. ← **چندنگار.**

تحمل tolerance

نیاز به مصرف فزاینده‌ی یک دارو به منظور دستیابی به تأثیرات حاصل از مصرف مقادیر قبلیِ آن. این پدیده عامل مهمی در وابستگی جسمانی (اعتیاد) به داروهاست.

تخلیه هیجانی abreaction

در روانکاوی، فرایند کاهش تنش هیجانی از راه بازپیداییِ تجربه‌ی تنش‌زا در گفتار، عمل، یا هر دو.

تخمک بارور zygote

یاخته‌ای که از اتحاد یاخته‌جنسی ماده و یاخته جنسی نر به‌وجود می‌آید. ← **دوقلوهای دو تخمکی، دوقلوهای یک تخمکی.**

تخم‌کشی انتخابی selective breeding

روشی در بررسی مربوط به تأثیر عوامل ارثی که در آن حیوانهایی را که ویژگی خاصی دارند با هم آمیزش می‌دهند و از بین فرزندان آنها مجدداً گروهی را که همان ویژگی را دارند برای تخم‌کشی انتخاب می‌کنند. هرگاه ویژگی موردنظر صرفاً ناشی از وراثت باشد تخم‌کشی انتخابی در چندین نسل سرانجام نسلی به‌وجود می‌آورد که ویژگی مزبور در همهٔ افراد آن مشاهده می‌شود.

تداخل پس‌گستر retroactive interference

دخالت آموخته‌های تازه در به یادآوردن آموخته‌های پیشین.

← **تداخل پیش‌گستر.**

تداخل پیش‌گستر proactive interference

دخالت یادگیری پیشین در یادگیری یا یادآوری مواد تازه.

← **تداخل پس‌گستر.**

تداعی آزاد free association

۱ـ نوعی آزمایش تداعی واژه‌ها که در آن آزمودنی در پاسخ به واژهٔ محرک، اولین واژه‌ای را که به خاطرش می‌آید می‌گوید. ۲ـ در روانکاوی: کوشش فرد برای گزارش بی‌کم و کاست تمام مطالبی که به ذهنش می‌آید.

تدبیر heuristic

روشی میان‌بر در مسأله گشایی که قابل کاربرد در انواع مسائل است.

ترس از مکانهای باز agoraphobia

ترس از بودن در برخی مکانهای عمومی که در آنها در صورت بروز حالت وحشتزدگی، شخص امکان فرار یا امکان دریافت کمک ندارد.

← اختلال وحشتزدگی، هراس.

ترکیب از راه تجزیه analysis-by-synthesis

نظریه‌ای در ادراک: ادراک کننده ویژگیهای محرک را تجزیه می‌کند و با به کار گرفتن آنها دست به ترکیب یا ساختن یک تصویر ادراکی می‌زند که به مطلوبترین وجهی با همه‌ی اطلاعات همخوان است.

تستوسترون testosterone

هورمون اصلی جنسی نرینه؛ از بیضه‌ها ترشح می‌شود؛ نقش مهمی در نمو اندامهای جنسی نرینه و رشد ویژگیهای جنسی ثانوی نرینه دارد؛ بر سائق جنسی اثر می‌گذارد.

← آندروژن، ویژگیهای جنسی نرینه.

تصور ادراکی percept

حاصل فرایند ادراک؛ آنچه شخص ادراک می‌کند.

تصور قالبی stereotype

هر نوع باور تعمیم‌یافته به حد اغراق، و غالباً نادرست، دربارهٔ گروهی از مردمان که شخص بر پایهٔ آن چنین می‌پندارد که همه‌ی افراد آن گروه از ویژگی معینی برخوردارند؛ مثلاً این تصور قالبی که همهٔ مردان همجنس‌خواه ظاهری زنانه دارند.

تصویرسازی ذهنی mental imagery

تصویرهای ذهنی که به عنوان یادیار به‌کار می‌روند. متفاوت با تصویرسازی ذهنی روشن.

تصویرسازی ذهنی روشن eidetic imagery

توانایی حفظ صورت دیداری تصاویر در حد عکسهای روشن. این قبیل تصاویر ذهنی با جزییاتی بیش از آنچه حافظه امکان می‌دهد قابل توصیف‌اند.

← تصویرسازی ذهنی.

تصویر شبکه‌یی retinal image

تصویر منعکس‌شده بر شبکیه از شیئی که در میدان دید قرار دارد.

تصویر شبکه‌یی تثبیت‌شده stabilized retinal image

تصویر شیئی بر شبکیه در شرایط دید طبیعی ضمن جلوگیری از حرکات جزیی چشم (با استفاده از فنون خاص). تصویری که به این طریق تثبیت شده آناً ناپدید می‌شود. این پدیده نشان می‌دهد که حصول بینایی مستلزم تغییر تحریک یاخته‌های شبکیه بر اثر حرکات چشم است.

تعادل حیاتی homeostasis

سطح بهنجار کارکرد حیاتی جاندار که ویژگی سلامت جانور است (فصل ۲). وضعیت با ثبات درون (فصل ۱۰).

تعارض conflict

حضور همزمانِ تکانه‌ها، خواستها، و گرایشهای متضاد یا مانعةالجمع.

← دوسوگرایی.

تعمیم generalization

۱ـ در شکل‌گیری مفاهیم و در مسأله گشایی و انتقال یادگیری. استنتاج یک ویژگی یا اصل مشترک در طبقه‌ای از اشیاء، رویدادها یا مسأله‌ها. ۲ـ در شرطی‌سازی: وقتی پاسخ شرطی معینی به محرک معینی به‌وجود آمد محرکهای مشابه نیز می‌توانند همان پاسخ را فرا خوانند.

← افتراق.

شکل‌دهی رفتار behavior modification

← رفتاردرمانی.

تفاوتهای فردی individual differences

ناهمانندیهای نسبتاً پایدارِ ساختاری یا رفتاری بین افراد آدمی یا بین افراد هر نوع جاندار.

تفسیر interpretation

در روانکاوی: جلب توجه بیمار به مقاومتهای وی به منظور تسهیل سیلان تداعیها. به معنای توضیح نمادها (مثلاً، نمادهای رؤیا) نیز به‌کار می‌رود.

← مقاومت.

تفکر thinking

توانایی تجسم یا بازنمایی اشیاء یا رویدادها در حافظه و انجام عملیات روی این بازنماییها.

تفکر اوتیستیک autistic thinking

← تفکر درخودماندگی.

تفکر درخودماندگی autistic thinking

نوعی تفکر تداعی‌گراکه در آن مسیر تفکر بیشتر در کنترل نیازها و امیال اندیشنده است تا واقعیت. ← خیالبافی، دلیل‌تراشی.

تفکر واگرا divergent thinking

تولید یک یا چند پاسخ «محتمل» به جای تولید تنها یک پاسخ «درست» در آزمونهای هوش (یا خلاقیت). ← تفکر همگرا.

تقلید imitation

رفتار حاصل از سرمشق‌گیری یا الگوگیری از رفتار یک فرد دیگر.

← همانندسازی.

تقویت reinforcement

۱ـ در شرطی‌سازی کلاسیک، شیوهٔ آزمایشیِ ارائه محرک غیرشرطی به دنبال محرک شرطی. ۲ـ در شرطی‌سازی عامل، شیوهٔ آزمایشیِ ارائه محرک تقویت‌کننده به دنبال ظهور پاسخ عامل. ۳ـ فرایند افزایش نیرومندی پاسخ با روشهای یاد شده در تعاریف ۱ و ۲.

← تقویت سهمی، تقویت مثبت، تقویت منفی.

تقویت ثانوی secondary reinforcement

← تقویت‌کننده‌ی شرطی.

تقویت سهمی partial reinforcement

تقویت یک پاسخ فقط در برخی موارد ظهور آن (مترادف: تقویت ناپیوسته). ← برنامه تقویت، تقویت.

تقویت‌کننده‌ی شرطی (تقویت ثانوی) conditioned reinforcer

محرکی خنثی که بر اثر همایندی با محرک تقویت‌کننده، خود در نقش تقویت‌کننده عمل می‌کند. ← محرک تقویت‌کننده.

تقویت‌کننده‌ی مثبت (پاداش) positive reinforcer

محرکی که در پی یک پاسخ بیاید و بر احتمال رویداد آن پاسخ بیفزاید. ← تقویت‌کننده‌ی منفی.

تقویت‌کننده‌ی منفی negative reinforcer

محرکی که از دنبال یک پاسخ حذف شود و بر احتمال رویداد آن پاسخ بیفزاید نظیر صدای بلند، ضربه‌ی برقی، و گرما یا سرمای شدید. ← تنبیه.

تقویت مثبت positive reinforcement

تقویت پاسخ از طریق ارائه محرک مثبت. ← تقویت‌کننده‌ی مثبت.

تقویت منفی negative reinforcement

• تقویت پاسخ از طریق حذف محرک آزارنده. ← تقویت‌کننده‌ی منفی.

تقویت ناپیوسته intermittent reinforcement

← تقویت سهمی.

تکامل جسمانی maturation

← رسش.

تکلیف ردیابی علامت signal detection task

از شیوه‌های آزمایشی که در آن آزمودنی باید قضاوت کند که در هر کوشش علامت جزئی معینی در زمینه‌ای از سر و صدا (محرکهای نامربوط) ارائه می‌شود یا نه. پاسخ «بلی» آزمودنی در مواردی که علامت ارائه شده «حدس درست» و در مواردی که علامت ارائه نشده «حدس نادرست» محسوب می‌شود. ← منحنی شاخص عملیاتی گیرنده.

تکمه‌ی پایانی terminal button

بخش تکمه مانند انتهای آکسون که آنجا ماده‌یی شیمیایی به محل سیناپس وارد می‌شود تا انتقال تکانه عصبی ادامه یابد. ← پیام عصبی.

تله‌پاتی telepathy

← اندیشه‌خوانی.

تلقین پس‌هیپنوتیسمی post-hypnotic suggestion

تلقین به شخص هیپنوتیسم شده مبنی براینکه وی پس از بیرون آمدن از خواب هیپنوتیسمی به عمل معینی (معمولاً در برابر علامت از پیش تعیین شده) دست خواهد زد. آزمودنی معمولاً این عمل را بی‌آنکه از علت آن آگاه باشد انجام می‌دهد. ← هیپنوتیسم.

تناسخ reincarnation

اعتقاد به تولد مجدد؛ این باور که شخص پیش از آغاز حیاتِ فعلی، خود قبلاً هم زندگی کرده است.

تنبیه punishment

روشی برای کاهش نیرومندی پاسخ از طریق ارائه نوعی محرک آزارنده به هنگام ظهور آن پاسخ. چنین محرکی هروقت ارائه شود نقش تنبیه‌کننده دارد و هروقت حذف شود در نقش تقویت‌کننده‌ی منفی عمل می‌کند به این معنا که با همان رفتاری که تقویت می‌کند حذف می‌شود. ← تقویت‌کننده‌ی منفی.

توارث‌پذیری heritability

بخشی از تغییرپذیری هر صفت در جمعیت معین که می‌توان آن را به تفاوتهای ارثی میان افراد آن جمعیت نسبت داد.

توانایی ability

دانش یا مهارتی که شخص بتواند آن را عملاً نشان دهد. هم به استعداد و هم به پیشرفت اطلاق می‌شود. ← استعداد، پیشرفت.

توانایی فراروانی psi

فرایندهای مبادله اطلاعات/انرژی که هنوز در قالب دانش علمی بارز و بدیهی نیست.

← ادراک فراحسی، حرکت فراروانی.

تواناییهای نخستین primary abilities

تواناییهای شناسایی‌شده با روش تحلیل عوامل. این تواناییها زیربنای عملکرد در آزمونهای هوش محسوب می‌شوند. ← تحلیل عوامل.

توجه attention

تمرکز ادراک که منجر به آگاهی ژرفتر از محرکهای معدودی می‌شود.

توجیه عقلی intellectualization

مکانیسم دفاعی کوشش در حل و فصل انتزاعی و تعقلی موقعیتهای تهدیدآمیز هیجانی به منظور برکنار ماندن از آن موقعیتها. ← مکانیسم دفاعی.

توزیع بهنجار normal distribution

توزیع فراوانی زنگوله شکل و متقارن رایج با ویژگیهای آن. در استنباطهای آماری بر مبنای اندازه‌های حاصل از گروه نمونه به‌کار می‌رود.

← منحنی بهنجار.

توهم hallucination

تجربه‌ی حسی در غیاب محرکهای برونی ذیربط؛ تلقی تجارب خیالی به‌عنوان ادراکات واقعی. ← اسکیزوفرنی، خطای ادراکی، هذیان.

ث

ثبات اندازه size constancy

گرایش به دیدنِ شئ در اندازه‌ی واقعی آن ـ صرف‌نظر از فاصله شئ از ناظر. ← ثبات شئ.

ثبات رنگ color constancy

گرایش به دیدن شئ آشنا به رنگ معین به رغم آنکه مشخصات شئ به عنوان یک محرک بر اثر تغییر میزان نور تابیده بر آن تغییر کند. ← ثبات شئ.

ثبات روشنایی light constancy

گرایش آدمیان به اینکه شئ آشنا را با درخشندگی ثابت ادراک کنند به رغم آنکه مشخصات آن به عنوان محرک بر اثر تغییر سایه روشن تغییر کند. ← ثبات رنگ، ثبات شئ.

ثبات شکل shape constancy

گرایش به یکسان دیدن شکل یک شئ به رغم تغییر زاویه دید.

← ثبات شئ.

ثبات شئ object constancy

گرایش به یکسان دیدن شئ به رغم تغییر روشنایی، فاصله یا مکان آن. ← ثبات اندازه، ثبات رنگ، ثبات روشنایی، ثبات شکل، ثبات مکان.

ثبات مکان location constancy

گرایشی در ادراک که سبب می‌شود محل شئ ساکن از دید ناظر، به رغم جابه جایی خود وی، ثابت بماند.

ثبت registration

اصطلاحی برای «پردازش دریافتی»: اطلاعات مورد پردازش قرار می‌گیرد ولی ادراک نمی‌شود. ← ادراک، ادراک زیرآستانه‌یی.

ج

جابه جایی displacement

نوعی مکانیسم دفاعی که از طریق آن انگیزه‌ای که نمی‌تواند به شیوه مستقیم ظاهر شود (مثلاً، انگیزه جنسی یا پرخاشگری) در یک شکل قابل پذیرش نمایان می‌شود. ← مکانیسم دفاعی.

جامعه آماری population

مجموعه افرادی که گروه نمونه از میان آنان انتخاب می‌شود. به کار بستن فرمولهای رایج آماری (به منظور استنتاج براساس گروههای نمونه) به شرطی مجاز است که جامعهٔ آماری به میزان قابل توجهی بزرگتر از گروه نمونه باشد (مثلاً ۵ تا ۱۰ برابر). ← گروه نمونه.

جامعه‌شناسی sociology

بررسی زندگی گروهی و سازمان‌بندی جامعه‌های نویسا.

← علوم رفتاری.

جانشینی displacement

زدوده شدن موادی از حافظه کوتاه‌مدت به دنبال افزوده شدن تعداد زیادی مواد تازه به آن.

← حافظه‌ی کوتاه‌مدت، قطعه.

جرأت‌آموزی assertive training

نوعی شرطی‌سازی تقابلی که در آن پاسخهای گرایشی یا ابراز وجود به منظور از بین بردن حالت فعل‌پذیری یا اضطراب در برخی موقعیتها، تقویت می‌شود. ← رفتاردرمانی، شرطی‌سازی تقابلی.

جراحی روانی psychosurgery

از روشهای درمان‌زیستی رفتار نابهنجار، شامل برداشتن بخشهای معینی از مغز به ویژه رشته‌های عصبی رابط بین قطعه پیشانی و دستگاه کناری یا هیپوتالاموس.

جسارت‌ورزی assertiveness

← جرات‌آموزی.

جسم پینه‌ای corpus callosum

نوار پهنی از رشته‌های عصبی که دو نیمکره مغز را به هم پیوند می‌دهد.

جهش saccade

حرکت سریع و تقریباً آنی چشم در فاصله‌ی تثبیتهای چشم.

جی اس آر GSR

← پاسخ برقی پوست.

جی ان دی jnd

← کمترین تفاوت محسوس.

جی پی اس GPS

← مسأله گشای عمومی.

چ

چرخش ذهنی mental rotation

تصویر ذهنیِ شئ را می‌توان همانند چرخاندن یک شئ واقعی، در ذهن چرخاند.

چرخه‌ی شبانه‌روزی crcadian rhythm

چرخه یا دوره‌ای که طول زمانی آن تقریباً ۲۴ ساعت است. خواب، بیداری، دمای بدن، دفع آب از بدن، و چند متغیر رفتاری و فیزیولوژیایی دیگر تابع چرخه‌ی شبانه‌روزی هستند.

چندنگار (پلی‌گراف) polygraph

دستگاهی برای اندازه‌گیری همزمان چندین پاسخ فیزیولوژیایی همایند با هیجان، از قبیل ضربان قلب، تندی تنفس، فشار خون، و پاسخ برقی پوست. این دستگاه به دروغ‌یاب شهرت دارد چون از آن به منظور تشخیص مقصر بودن متهم (از راه بررسی پاسخهای فیزیولوژیایی وی در جریان جواب دادن به سؤالها) استفاده می‌شود. ← **تحلیل‌گر فشار صوتی.**

ح

حافظه درازمدت long-term memory (LTM)

بخش نسبتاً پایدارِ نظام حافظه در مقایسه با ← **حافظه کوتاه‌مدت.**

حافظه سازا constructive memory

استفاده از معلومات عمومی اندوخته شده در حافظه برای بازساخت یا پرداخت مشروحتر یا کاملتر یک رویداد.

حافظه کوتاه‌مدت short-term memory (STM)

بخش فرضی نظام حافظه که ظرفیت محدودی دارد و فقط مدت کوتاهی اطلاعات را حفظ می‌کند. در نظریه‌های گوناگون تعریف متفاوت دارد.

← **حافظه درازمدت.**

حرکات سریع چشم (آریی‌ام) rapid eye movements (REM)

حرکات چشم در خلال خواب دیدن. می‌توان آنها را با نصب الکترودهایی در نواحی کناری بالای چشمها ثبت کرد. این الکترودها تغییرات فعالیت برقی همایند با حرکت مردمک در داخل کاسه چشم را ثبت می‌کنند.

حرکت استروبوسکوپی stroboscopic motion

نوعی خطا در ادراک حرکت، بر اثر ارائه متوالی طرحهایی از محرکهای مجزا به ترتیبی که در حرکت واقعی منعکس است. نمونه‌ای از این خطای ادراکی به هنگام تماشای فیلم(سینما) رخ می‌دهد. ← **پدیده‌ی فی.**

حرکت ظاهری apparent motion

← **پدیده‌ی فی، حرکت استروبوسکپی، اثر حرکت خودزاد.**

حرکت فراروانی psychokinesis (PK)

از عملیات ذهنی ادعایی: گفته می‌شود شخص به کمک آن می‌تواند بدون لمس اشیا یا تبدیل انرژی به شیوه‌های معمول، تغییراتی را در یک جسم یا دستگاه انرژی ایجاد کند. مثلاً، عددی را درنظر بگیرد و از این راه بر اعداد حاصل از طاس‌ریزی با یک دستگاه اثر بگذارد.

← **ادراک فراحسی.**

حساسیت‌زدایی نظامدار systematic desensitization

از روشهای رفتاردرمانی: شخص درحالی‌که در وضع آرمیدگی عمیق قرار گرفته سلسله مراتبی از موقعیتهای اضطراب‌زا را تجسم می‌کند (یا گاهی عملاً با آنها روبرو می‌شود). به این ترتیب رابطه این موقعیتها با پاسخ اضطراب به تدریج گسسته می‌شود. ← **رفتاردرمانی، شرطی‌سازی تقابلی.**

حس حرکت kinesthesis

حسهای مربوط به ماهیچه‌ها، زردپی‌ها و مفصلها، که به کمک آنها موقعیت بدن و حرکت بخشهای مختلف آن تشخیص داده می‌شود. ← **حسهای تعادل.**

حسهای تعادل equilibratory senses

حسهایی که به کمک آنها موقعیت مکانی بدن و حرکت‌های بدن تشخیص داده می‌شود.

← **حس حرکت، کیسه‌های دهلیزی، مجاری نیمدایره.**

حلزون‌گوش cochlea

بخشی از گوش داخلی که گیرنده‌های شنوایی در آن قرار دارند. ← **اندام کورتی، غشاء پایه.**

حل و فصل working through

در درمان روانکاوی: فرایند بازآموزی که طی آن بیمار تعارضهای معینی را بارها در اتاق مشاوره تجربه می‌کند تا سرانجام بتواند در شرایط عادی زندگی نیز با آنها رویارو شود و بر آنها غلبه کند.

حملهٔ خواب narcolepsy

نوعی اختلال خواب: مشخصهٔ اصلی آن گرایش غیرقابل کنترل به خوابیدن کوتاه‌مدت در شرایط ناخواسته است.

خ

خاموش‌سازی (خاموشی) extinction

ارائه محرک شرطی بدون همراهی آن با تقویت پس از دوره شرطی شدن؛ با روش کلاسیک یا روش عامل. ۲ـ کاهش نیرومندیِ پاسخ بر اثر به‌کار گرفتن شیوه بند ۱. ← **تقویت.**

خانواده درمانی family therapy

رواندرمانی خانواده به صورت گروهی به جای درمان انفرادی بیمار.

← **گروه درمانی.**

خجالتی بودن (خودپایی) self-consciousness

نوعی آگاهی تشدید یافته نسبت به خویشتن به ویژه در مواردی که شخص نگران واکنشهای دیگران نسبت به خود است.

خطای ادراکی illusion

تفسیر نادرست روابط موجود بین محرکهای ارائه شده، به گونه‌ای که آنچه ادراک می‌شود با واقعیت فیزیکی همخوان نباشد. غالباً در مورد خطاهای ادراکی دیداری (بصری). ← **توهم، هذیان.**

خطای بنیادی اِسناد fundamental attribution error

این باور که رفتار عمدتاً ناشی از ویژگیهای خود شخص است تا عوامل موقعیتی. سوگیری در جهت اِسناد گرایشی در مقایسه با اِسناد موقعیتی.

← **اِسناد، اِسناد گرایشی، اِسناد موقعیتی.**

خلسه‌ی هیپنوتیسمی hypnotic trance

حالت شبه رؤیایی توأم با تلقین‌پذیری شدید که توسط هیپنوتیسم‌کننده ایجاد شود.

← **تلقین پس‌هیپنوتیسمی.**

خواب مصنوعی hypnosis

← **هیپنوتیسم.**

خود ego

در نظریه سه بخشی فروید درباره شخصیت: بخشی است تقریباً معادل «خود ادراک شده» یا «خود مهارگر» که از تکانشوری نهاد جلوگیری می‌کند به نحوی که کامروایی فرد تا پیدا شدن مفرهای جامعه‌پسند به تعویق افتد*.

← **فراخود، نهاد.**

خودشکوفایی self-actualization

گرایش بنیادی هر شخص به تحقق بخشیدن هر چه بیشتر به توانایی‌های بالقوه خود. خودشکوفایی در نظریه‌های انسان‌گرا درباره شخصیت، نظیر نظریه‌های مازلو و راجرز، مفهوم بنیادی است.

خودشیفتگی narcissism

عشق به خویشتن؛ در نظریه روانکاوی: جلوه‌ی طبیعی رشد در دوره‌ی پیش‌تناسلی.

خودگردانی self-regulation

در رفتاردرمانی: بازبینی رفتار شخص توسط خودش و کاربرد فنونی مانند تقویت خویشتن و کنترل شرایط محرک به منظور تغییر رفتار ناسازگار.

← **رفتاردرمانی.**

خیالبافی (رؤیای بیداری) daydream

خیالپردازی؛ جولان آزاد اندیشه و خیال، به علت تمرکز خیالبافی بر مسائل شخصی، معمولاً نوعی تفکر درخودماندگی محسوب می‌شود.

← **تفکر درخودمانده.**

خیالپردازی fantasy

رؤیای بیداری؛ خیالپروری؛ غوطه خوردن در خواب و خیال. گاه ناشی از ناکامی است. از شاخصهای شخصیت در آزمونهای فرافکن.

← **آزمونهای فرافکن.**

---

* در زبان فارسی واژه‌ی «خود» ego و self آمده که مؤلفان در این واژه‌نامه تنها به اکتفا کرده‌اند. در self به عنوان معادل دو واژه‌ی موردنظر است که در این واژه‌نامه تعریف فقط زیرعنوان ego روانشناسی پدیدارشناختی و انسان‌گرا بیشتر «خودپنداره» اشاره‌ای به آن شده است ـ م.

خیزک spindle

از ویژگیهای یی‌یی‌جی در مرحله دوم خواب، متشکل از فورانهای کوتاهی از پاسخهای چرخه‌یی ۱۳ تا ۱۶ هرتز، موجهایی کمی بلندتر از موجهای آلفا.

← برق نگاره مغز.

د

داروشناسی روانشناختی (پسیکوفارماکولوژی) psychopharmacology

بررسی آثار داروها بر رفتار.

دارونما (پلاسیبو) placebo

نوعی ماده غیرمؤثر که به عنوان داروی اثربخش به کار می‌رود؛ در آزمایشها به گروه گواه اختصاص دارد.

داروهای توهم‌زا hallucinogens

اثر اصلی آنها تغییر تجارب ادراکی و «بسط هشیاری» است. ال‌اس‌دی و ماری جوآنا دونمونه از این داروها هستند. ← داروهای روانگردان.

داروهای روانگردان psychoactive drugs

داروهای اثرگذار بر رفتار و فرایندهای روانی.

← داروهای توهم‌زا، داروهای کندساز، داروهای محرک.

داروهای روان‌نما psychedelic drugs

← داروهای توهم‌زا.

داروهای ضدافسردگی antidepresants

مصرف آنها موجب تغییر خُلق افسرده‌ها در جهت احساس شادمانی بیشتر می‌شود. چنین اثری احتمالاً ناشی از قدرت این داروها در افزایش پیامهای عصبی نوراپی‌نفرین، سروتونین، یا هر دو است. نمونه‌ها: ایمیپرامین (تفرانیل)، ایزوکاربوکسازید (ماریلان)، و ترانیل‌سیپرومین (پارنات).

داروهای محرک stimulants

آن دسته از داروهای روانگردان که برانگیختگی را افزایش می‌دهند، مانند آمفتامینها، کوکائین، و کافئین.

داروهای مخدر narcotics

← مواد افیونی.

دارو ضداضطراب antianxiety drug

داروی کندکننده‌ی دستگاه عصبی مرکزی، و موجب کاهش تنش؛ کمی خواب‌آلودگی ایجاد می‌کند ولی نه به میزان باربیتوراتها. والیوم ولیبریوم دو نمونه از این داروها هستند. به این داروها آرامبخش نیز گفته می‌شود.

داروی ضدروانپریشی antipsychotic drug

نشانه‌های روانپریشی را کاهش می‌دهد؛ به ویژه در درمان اسکیزوفرنی به کار می‌رود. نمونه‌ها: کلرپرومازین و رزرپین. به آرامبخش [های قوی] نیز شهرت دارند. ← رفتار روانپریش.

دامنه واکنش reaction range

دامنه توانایی عقلی بالقوه هر شخص؛ ژنها آن را رقم می‌زنند. طبق این مفهوم، اثر محیطهای غنی یا متوسط یا فقیر این است که هوشبهر شخص در محدوده‌ی دامنه واکنش مشخص شده توسط ژنها تغییر کند.

دایره رنگ color circle

آرایش رنگهای فامی بر محیط دایره به ترتیب جایگاه طیفی آنها همراه با رنگهای قرمز و ارغوانی غیرطیفی. این آرایش به گونه‌ای است که رنگهایی که مقابل هم قرار می‌گیرند رنگهای مکمل محسوب می‌شوند.

← بعدی رنگ‌نما.

درخشندگی brightenss

از ابعاد رنگ: بیانگر میزان روشنایی رنگ برحسب رنگ سفید (در مقابل رنگ سیاه). رنگ درخشنده در مقایسه با رنگ تیره نور بیشتری را باز می‌تاباند. ← فام، اشباع.

درخودماندگی autism

غرق شدن در تخیلات تا حد عدم توجه به واقعیت؛ از نشانه‌های اسکیزوفرنی. ← اسکیزوفرنی.

درمان با تشنج برقی (یی‌سی‌تی) electroconvulsive therapy (ECT)

روشی برای درمان افسردگی شدید: جریان خفیف برق از مغز گذرانده می‌شود و حالت حمله‌ی شبیه تشنج صرعی در بیمار به‌وجود می‌آید.

← درمان با ضربه‌ی برقی.

درمان با ضربه برقی electroshock therapy

← درمان با تشنج برقی.

درماندگی آموخته‌شده learned helpiessness

بی‌تفاوتی یا بیچارگی که به شیوه‌ی آزمایشی با قرار دادن حیوان در معرض آسیب غیرقابل اجتناب (مانند ضربه برقی، گرما، یا سرما) ایجاد می‌شود. عدم امکان اجتناب از موقعیت آزارنده موجب به وجود آمدن احساس درماندگی می‌شود که خود به موقعیتهای دیگر تعمیم می‌یابد.

درمان زیستی biological therapy

درمان ناسازگاریهای شخصیتی یا بیماریهای روانی با استفاده از دارو، ضربه برقی، و سایر روشهایی که مستقیماً بر فرایندهای بدنی اثر می‌گذارند.

← رواندرمانی.

درمان درمانجومدار (درمان بیمارمدار) client-centered therapy

نوعی روش در رواندرمانی: بیمار می‌آموزد که مسوولیت اعمال خود را بپذیرد و نیروی ابتکار خود را در حل مسائل خویش به کار گیرد.

← مشاورهٔ غیرهنمودی.

دروغیاب lie detector

← چندنگار (پلی‌گراف)، تحلیل‌گر فشار صوتی.

درون‌سازی assimilation

اندریافت شی یا رویداد تازه به درون طرحواره‌ی موجود؛ در نظریه رشدشناختی پیاژه.

← برون‌سازی.

درونگرایی ـ برونگرایی introversion-extraversion

از بُعدهای شخصیت؛ پیشنهادی کارل یونگ. درجه گرایش بنیادی شخص به پرداختن به درون خود، یا پرداختن به جهان بیرون. در نهایتِ درون‌گرایی مردمان خجولی قرار دارند که به درون خود واپس می‌نشینند؛ در نهایتِ برونگرایی مردمان اجتماعی قرار دارند که بودن با دیگران را [بر تنهایی] ترجیح می‌دهند.

درون‌نگری introspection

مشاهده و ثبت ادراک، فکر و احساسات خویشتن.

درونی ساختن internalization

جذب باورها و رفتارهای دیگران به نظام ارزشهای خود.

دستگاه شبکه‌یی reticular system

دستگاه عصبی مرکب از راهها و ارتباطات نامشخص در ساقه مغز که در خارج از محدوده راههای عصبی مشخص قرار دارد و به عنوان مکانیسم انگیختگی نقش مهمی ایفا می‌کند.

دستگاه عصبی پیرامونی peripheral nervous system

بخشی از دستگاه عصبی در بیرون از مغز و نخاع؛ متشکل از دستگاه عصبی خودمختار و دستگاه عصبی تنی.

← دستگاه عصبی تنی، دستگاه عصبی خودمختار.

دستگاه عصبی تنی somatic nervous system

بخشی از دستگاه عصبی پیرامونی شامل عصبهایی که مغز و نخاع را به گیرنده‌های حسی، ماهیچه‌ها، و سطح بدن پیوند می‌دهد.

← دستگاه عصبی پیرامونی، دستگاه عصبی خودمختار.

دستگاه عصبی خودمختار autonomic nervous system

بخشی از دستگاه عصبی پیرامونی: مسوول تنظیم ماهیچه‌های صاف (فعالیتهای تنی و غده‌یی)، و متشکل از دو شاخه سمپاتیک و پاراسمپاتیک. ← بخش پاراسمپاتیک، بخش سمپاتیک، دستگاه عصبی پیرامونی.

دستگاه عصبی مرکزی central nervous system (CNS)

مغز و نخاع در مهره‌داران ـ به جز رشته‌های عصبی و اتصالات پیرامونی آنها. ← دستگاه عصبی پیرامونی، دستگاه عصبی خودمختار.

دستگاه کناری (دستگاه لیمبیک) limbic system

مجموعه ساختارهایی بسیار مرتبط با هیپوتالاموس؛ موجب نظارت بیشتر بر رفتارهای غریزی تحت فرمان آن و ساقه مغز.

دستگاه لیمبیک limbic system

← دستگاه کناری.

دسیبل decibel (db)

واحد اندازه‌گیری شدت صوت.

دگرخواهی جنسی heterosexuality

علاقه یا دلبستگی اساسی به فردی از جنس مخالف.

دلیل‌تراشی rationalization

از مکانیسمهای دفاعی: شخص برای حفظ عزت نفس خود سعی می‌کند دلایل پذیرفتنی و موجهی برای توضیح رفتار تکانشی یا رفتار نسبتاً ناموجه خود ارائه دهد. ← مکانیسم دفاعی.

دندریت dendrite

بخش تخصص یافته‌ی نورون که همراه با جسم نورون، تکانه‌های عصبی را از سایر نورونها دریافت می‌کند. ← آکسون، نورون.

دوپامین dopamine

نوعی پیام عصبی در دستگاه عصبی مرکزی که تصور می‌شود نقشی در اسکیزوفرنی داشته باشد. از یک آسیدآمینه تحت تاثیر عمل برخی آنزیمها ساخته شده سپس به نوراپی‌نفرین تبدیل می‌شود.

← پیام عصبی، نوراپی‌نفرین.

دوجنسی hermaphrodite

ظاهر نامشخص آلت تناسلی به طور مادرزادی؛ یا ناهمخوانی آلت با غده‌های جنسی داخلی. ← ناراضی جنسیتی.

دوره بی‌پاسخی refractory period

نافعال شدن موقت نورون به دنبال تحریک عصبی.

دوره سرنوشت‌ساز critical period

مرحله‌ای از رشد که طی آن جاندار بیشترین آمادگی را برای یادگیری طرحهای معینی از پاسخ نشان می‌دهد. شواهدی حاکی از وجود دوره سرنوشت‌ساز در فراگیری زبان است. هرگاه شخص تا نوجوانی از ارتباط زبانی محروم مانده باشد از آن پس فراگیری زبان برایش بسیار دشوار خواهد شد.

دوسوگرایی ambivalence

احساس همزمانِ محبت و نفرت نسبت به چیز یا شخص معین؛ تعارض حاصل از محرک مشوق که به طور همزمان جنبه‌های مثبت و منفی دارد.

← تعارض.

دوفام‌بینی dichromatism

نوعی رنگ کوری: فقدان دستگاه بینایی سبز / قرمز یا آبی / زرد. نوع اول رایجترین و نوع دوم نادرترین نوع رنگ کوری است.

← رنگ کوری قرمز / سبز، سه فام بینی، یک فام بینی.

دوقلوهای دوتخمکی dizygotic (DZ) twins (fraternal twins)

دوقلوهای حاصل از باروری همزمان دوتخمک. این گونه دوقلوها در حد برادرها و خواهرهای معمولی به یکدیگر شباهت دارند و ممکن است از لحاظ جنسیت، یکسان یا متفاوت باشند. ← دوقلوهای یک‌تخمکی.

دوقلوهای یک‌تخمکی monozygotic (MZ) twins (identical twins)

دوقلوهای حاصل از رشد یک تخمک بارور. این قبیل دوقلوها همجنس، و معمولاً از لحاظ ویژگیهای ظاهری بسیار شبیه یکدیگرند، گرچه از لحاظ برخی ویژگیها ممکن است وارونه‌ی یکدیگر باشند و مثلاً در مورد دستها، یکی از آنها راست برتر و دیگری چپ برتر باشد.

← دوقلوهای یک‌تخمکی.

دی‌اس‌ام ـ ۴ DSM-IV

← راهنمای تشخیصی و آماری اختلالهای روانی ـ چاپ چهارم.

دی‌ان‌اِ DNA

← اسید دی‌اکسی‌ریبونوکلئیک.

دید سه بعدی (دید استریوسکپی) stereoscopic vision

۱ـ ادراک چشمیِ عمق و فاصله شئ تحت تاثیر همپوشی میدانهای بینایی دو چشم. ۲ـ اثر مشابهی که به هنگام ارائه‌ی جداگانه‌ی دو تصویر مختصر متفاوت به هر یک از چشمها با دستگاه سه‌بعدی‌نما به‌وجود می‌آید.

← نشانه‌های فاصله.

ر

راه‌انداز releaser

محرکی که بروز چرخه رفتار غریزی معینی را سبب می‌شود؛ در کردارشناسی. ← غریزه، کردارشناس.

راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی ـ چاپ چهارم (دی‌اس‌ام‌ـ۴)

Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Forth Edition (DSMIV)

راهنمای رسمی انجمن روانپزشکی آمریکا، حاوی طبقه‌بندی، تعریف، و میزان بروز بیماریها و اختلالهای روانی.

رؤیای بیداری daydream

← خیالبافی.

رد تصویر afterimage

تجربه حسی بازمانده از محرک پس از حذف محرک. معمولاً به تجارب دیداری اطلاق می‌شود، مانند رد تصویر منفی یک شکل، یا سلسله‌ی تأثیرات رنگی که پس از خیره شدن به خورشید حاصل می‌شود.

ردیاد memory trace

تغییری فرضی در دستگاه عصبی که در فاصله‌ی یادگیری و یادآوری یک مطلب، پایدار می‌ماند.

رزرپین reserpine

← داروهای ضد روانپریشی.

رسش (تکامل جسمانی) maturation

فرایندهای نمّو درونی و موجب تغییرات نظامدار در رفتار. زمان‌بندی و شکل‌گیری رسش تا حدودی مستقل از تمرین و تجربه بوده اما احتمالاً مستلزم وجود محیط بهنجار است.

رشد روانی ـ جنسی psychosexual development

در روانکاوی: رشد دارای مراحلی است (دهانی، مقعدی، آلتی، نهفته، تناسلی)، و هر مرحله با ناحیه‌ای از بدن که تحریک آن لذت‌بخش است و نیز با شیئی که دلبستگی جنسی بر آن متمرکز می‌گردد، مشخص می‌شود. این مراحل سرانجام به آمیزش عادی فرد با جنس مخالف منتهی می‌شود.

← مراحل روانی ـ اجتماعی، مرحله آلتی، مرحله تناسلی، مرحله دهانی، مرحله مقعدی، مرحله نهفتگی جنسی.

رفتار behavior

آن دسته از فعالیتهای قابل مشاهده جاندار (توسط انسان یا با دستگاههای آزمایشگاهی)، به‌گزارشهای کلامی تجارب خصوصی هشیار نیز اطلاق می‌شود. ← فرایندهای هشیار.

رفتار اجتنابی aversive behavior

رفتاری به منظور دوری گزیدن و پرهیز. ← رفتار گرایشی.

رفتار پاسخگر respondent behavior

نوعی پاسخ شبیه به عمل بازتابی: تحت کنترل محرک و قابل پیش‌بینی با محرک است (مترادف: رفتار فراخوانده). ← رفتار عامل.

رفتار روانپریش psychotic behavior

اختلال شدید تماس با واقعیت: هذیان و توهم نمونه‌های آن است. بسیاری از اینگونه رفتارها ناشی از آسیب مغزی یا اختلالهای روانی مانند اسکیزوفرنی و شیدایی ـ افسردگی است.

← روانپریشی.

رفتاردرمانی behavior therapy

روشی در رواندرمانی مبتنی بر اصول یادگیری: کاربرد فنونی از قبیل شرطی‌سازی تقابلی، تقویت، و شکل دهی به منظور تغییر رفتار.

← رفتاردرمانی شناختی.

رفتاردرمانی شناختی cognitive behavior therapy

از شیوه‌های درمانی با تاکید بر تاثیر باورها، اندیشه‌ها، و خودسنجیهای شخص بر رفتار خودش؛ آمیزه‌ای است از رفتاردرمانی و فنون تغییر طرز فکر شخص دربارهٔ رویدادها و خودش.
← رفتاردرمانی.

رفتار دهانی oral behavior

رفتاری که اساس آن نیاز کودک به مکیدن و به‌طور کلی تغذیه از راه دهان است.

رفتار عامل (رفتار کنش‌گر) operant behavior

رفتار معطوف به یک محرک، نه فراخوانده با یک محرک؛ مثلاً رفتاری که به پاداش منتهی می‌شود (مترادف: رفتار وسیله‌یی). ← رفتار پاسخگر.

رفتار فراخوانده respondent behavior

نوعی رفتار مربوط به عمل بازتاب که از روی محرک قابل پیش‌بینی و کنترل است ← رفتار کنش‌گر.

رفتار کنش‌گر operant behavior

← رفتار عامل.

رفتار گرایشی appetitive behavior

رفتار معطوف به جستجوی چیزی. ← رفتار اجتنابی.

رفتارگرایی behaviorism

مکتب یا نظامی در روانشناسی که با نام جان ب.واتسون پیوند دارد: روانشناسی همان علم «بررسی رفتار» و داده‌های آن فقط به‌فعالیتهای قابل مشاهده محدود است. شکل کلاسیک این مکتب بیش از نظرگاه رفتاری معاصر، محدودکننده بود.

رفتار نوع ـ ویژه (رفتار نوعی) species-specific behavior

← غریزه.

رفتار وسیله‌یی instrumental behavior

← رفتار عامل.

رقابت همشیرها (رقابت فرزندان) sibling rivalry

حسادت بین فرزندان خانواده که اغلب از رقابت آنها بر سر جلب محبت والدین ریشه می‌گیرد.

رمزکردن coding

← رمزگردانی.

رمزگردانی encoding

تبدیل درون‌دادحسی به شکل معینی (رمز) که قابل پردازش توسط حافظه باشد.

رمزگردانی مجدد recoding

بهسازی حافظه کوتاه‌مدت از طریق گروه‌بندی مجدد ماده‌ها برحسب قطعه‌ها یا واحدهای آشنا.

رنگ‌کوری color blindness

نارسایی تمیز رنگهای فامی.
← دوفام‌بینی، رنگ‌کوری قرمز / سبز، سه‌فام‌بینی، یک فام‌بینی.

رنگ‌کوری قرمز / سبز red-green color blindness

رایجترین نوع رنگ‌کوری و از انواع بینایی دوفامی. شخص فاقد بینایی رنگهای قرمز و سبز است، ولی می‌تواند رنگهای غیرفامی طیف رنگی را ببیند. ← رنگ‌کوری، بینایی دوفامی.

رنگهای بی‌فام achromatic colors

رنگهای سیاه، سفید، و خاکستری. ← رنگهای فامی.

رنگهای فامی chromatic colors

هریک از رنگها از قبیل قرمز، زرد، و آبی به جز رنگهای سیاه، سفید، و خاکستری.
← رنگهای بی‌فام.

رنگهای مکمل complementary colors

هر دو رنگی که وقتی به شیوه‌ی افزایشی ترکیب شوند رنگ خاکستری یا رنگ اشباع‌نشده‌ای که دارای فام عنصر قویتر است به‌وجود می‌آورند.

روانپریشی psychosis

اختلال روانی شدیدی که در آن تفکر و هیجان چنان مختل می‌شود که شخص به میزان زیادی تماس خود را با واقعیت از دست می‌دهد. این اختلال در چاپ چهارم راهنمای تشخیصی و آماری اختلالهای روانی به عنوان یک مقوله‌ی اصلی ذکر نشده است. ← رفتار روانپریش.

روانپزشک psychiatrist

پزشک متخصص در درمان و پیشگیری اختلالهای خفیف یا شدید روانی. ← روانشناس، روانکاو.

رواندرمانی psychotherapy

درمان ناسازگاریهای شخصیت یا بیماریهای روانی به کمک شیوه‌های روانشناختی و معمولاً، اما نه منحصراً، از طریق مشاوره فردی.
← درمان‌زیستی.

روان رنجوری (روان‌نژندی، نوروز) neurosis

فرد مبتلا به این اختلال از حل و فصل اضطرابها و تعارضهای خود ناتوان و دچار برخی نشانه‌های بیمارگون رنج‌آور مانند وسواس فکری، وسواس عملی، هراس و حمله‌های اضطرابی می‌شود. روانکاوی، روان‌رنجوری را ناشی از به کارگرفتن مکانیسمهای دفاعی به منظور برکنار ماندن از اضطرابی می‌داند که خود در تعارضهای ناهشیار ریشه دارد. این اصطلاح در چاپ چهارم راهنمای تشخیصی و آماری اختلالهای روانی یک مقوله‌ی تشخیصی محسوب نمی‌شود.
← اختلال اضطرابی، اختلال وسواس فکری ـ عملی، هراسها.

روان‌زاد psychogenic

آنچه ناشی از عوامل روانشناختی مانند تعارض هیجانی است نه معلول بیماری، آسیب، یا سایر علل جسمانی. آنچه کارکردی است نه عضوی.

روانشناس آزمایشی (روانشناس تجربی) experimental psychologist

روانشناس باگرایش پژوهشی در زمینه‌ی مطالعه‌ی آزمایشگاهی اصول روانشناختی حاکم بر رفتار آدمی و جانداران رده‌های پایین‌تر.

روانشناس آموزشگاهی school psychologist

روانشناس متخصصی که در استخدام یک آموزشگاه یا منطقه‌ی آموزشی است و وظایفی نظیر آزمون کردن، راهنمایی، و پژوهش برعهده دارد. ← روانشناس پرورشی.

روانشناس اجتماعی social psychologist

روانشناسی که با مطالعه‌ی تعامل اجتماعی و شیوه‌های اثرگذاری افراد بر یکدیگر سر و کار دارد.

روانشناس بالینی clinical psychologist

روانشناسی که معمولاً دارای درجه دکتری است و در زمینه‌ی تشخیص و درمان مشکلات هیجانی و رفتاری و اختلالهای روانی تخصص دارد. ← روانشناس مشاوره‌ای، روانپزشک.

روانشناس پرورشی (روانشناس تربیتی) educational psychologist

روانشناسی که گرایش پژوهشی او متمرکز بر کاربرد اصول روانشناسی در حوزه‌ی آموزش و پرورش کودکان و بزرگسالان در مؤسسات آموزشی است. ← روانشناس آموزشگاهی.

روانشناس تجربی experimental psychologist

← روانشناس آزمایشی.

روانشناس تربیتی educational psychologist

← روانشناس پرورشی.

روانشناس رشد developmental psychologist

روانشناسی که گرایش پژوهشی او متمرکز بر بررسی تغییرات ناشی از رشد و نمو جاندار و به‌ویژه روابطی است که بین رفتار قبلی و رفتار بعدی جاندار وجود دارد.

روانشناس شخصیت‌شناس personality psychologist

روانشناسی که با طبقه‌بندی افراد و بررسی تفاوتهای فردی سر و کار دارد؛ تا حدودی با کار روانشناسان رشد و روانشناسان اجتماعی همپوشی دارد. ← روانشناس اجتماعی، روانشناس رشد.

روانشناس فیزیولوژیایی physiological psychologist

متخصص بررسی رابطه بین کارکردهای فیزیولوژیایی و رفتار.

روانشناس مشاوره counseling psychologist

معمولاً روانشناسی با درجه‌ی دکتری که به حل و فصل آن دسته از مشکلات و مسائل فردی می‌پردازد که «بیماری» به شمار نمی‌آید از قبیل مسائل تحصیلی، اجتماعی، و حرفه‌یی دانش‌آموزان و دانشجویان. مهارتهای آنان شبیه مهارتهای روانشناس بالینی است ولی معمولاً در سازمانهای غیرپزشکی کار می‌کنند. ← روانپزشک، روانشناس بالینی.

روانشناس مهندسی engineering psychologist

بررسی رابطه انسان با ماشین؛ و مثلاً در پی طراحی ماشینها به گونه‌ای است که خطای آدمی به حداقل برسد.

روانشناسی psychology

بررسی و تحقیق درباره رفتار و فرایندهای ذهنی.

روانشناسی انسانگرا humanistic psychology

نوعی دیدگاه روانشناختی با تاکید بر یگانه بودن هر فرد آدمی و تجربهٔ شخصی و ارزشهای انسانی. در مقابلِ رفتارگرایی و روانکاوی گاهی از آن به عنوان «نیروی سوم» در روانشناسی یاد می‌شود. ← پدیدارشناسی.

روانشناسی زبان psycholinguistics

بررسی جنبه‌های روانشناختی زبان و چگونگی فراگیری آن.

روانشناسی شناختی cognitive psychology

دیدگاهی در روانشناسی که بر نقش پویای فرایندهای شناختی تأکید می‌ورزد ـ تأکید بر «دانستن» و «ادراک کردن» در برابر تأکید بر یادگیری از راه تداعی.

روانشناسی گشتالت Gestalt psychology

دیدگاهی در روانشناسی که اساساً به «ادراک» می‌پردازد و در آن بر، طرح، سازمان‌بندی، کل، و ویژگیهای میدانی تأکید می‌شود.

روانشناسی محرک ـ پاسخ stimulus-response psychology (S-R psychology)

دیدگاهی در روانشناسی که هر رفتاری را پاسخی به محرک به شمار می‌آورد و هدف روانشناسی را شناسایی محرکها، پاسخهای همبسته با محرکها، و فرایندهای میانجی بین محرک و پاسخ می‌داند.

روان ـ فیزیک (پسیکوفیزیک) psychophysics

اصطلاح فخنر برای بررسی رابطه فرایندهای روانی با جهان فیزیکی؛ در حال حاضر: بررسی پی‌آمدهای حسیِ تحریک فیزیکیِ کنترل شده.

روانکاو psychoanalyst

روانْدرمانگری که معمولاً دوره آموزشی روانپزشکی را گذرانده و برای درمان رنجوریها و سایر اختلالهای روانی از روشهایی که در اصل فروید پیشنهاد کرده استفاده می‌کند.

روانکاوی psychoanalysis

۱ـ روشی برای درمان روان‌رنجوریها که فروید بنیان نهاد و به دست پیروان وی گسترش یافت. ۲ـ از نظام‌های نظری در روانشناسی که بر پایهٔ تجارب حاصل از کاربرد روش روانکاوی تکوین یافته است.

روان‌نژندی neurosis

← روان‌رنجوری.

روش آزمایشی experimental method

بررسی رویدادهای طبیعی از راه کنترل متغیرهای درگیر، به منظور تعیین دقیقتر روابط علّی غالباً در آزمایشگاه صورت می‌گیرد ولی چنین محدودیتی الزامی نیست. ← روش مشاهده‌یی، متغیر.

روش بی‌نام مضاعف (دو سو ناشناس) double-blind method

از طرحهای آزمایش که غالباً در پژوهش درباره کارایی داروها به‌کار می‌رود و در آن تا پایان آزمایش نه آزمایشگر و نه بیماران هیچیک نمی‌دانند که کدام آزمودنیها به گروه‌درمانی و کدام به گروه غیردرمانی تعلق دارند.

روش «پس ختام» PQRST method

روشی برای بهتر حفظ کردنِ مطالب خواندنی، شامل این شش مرحله: ۱ـ پیش‌خوانی مطلب؛ ۲ـ طرح سؤالهایی درباره‌ی مطلب؛ ۳ـ خواندن مطلب؛ ۴ـ تامل روی مطلب ضمن خواندن آن؛ ۵ـ بازگویی نکات مهم پس از خواندن مطلب؛ ۶ـ مرور نکات اصلی سراسر مطلب.

روش زمینه‌یابی survey method

روشی برای گردآوری اطلاعات از طریق پرسش از نمونه‌ی بزرگی از افراد.

روش مشاهده‌یی observation method

بررسی رویدادها به صورتی که در طبیعت روی می‌دهند بی‌آنکه متغیرها به شیوهٔ آزمایشی کنترل شوند. مشاهده لانه‌سازی پرندگان و رفتار کودکان در موقعیتهای بازی نمونه‌هایی از این روش است. ← روش آزمایشی.

روش مکان‌یابی method of loci

نوعی یادیار زنجیره‌یی: تبدیل مواد کلامی به تصویرهای ذهنی و آنگاه اختصاص مکان به هر تصویر در زنجیره‌ی جایگاهها در مسیر گذرگاه بصری (مثلاً، تصویر ذهنی گذرگاهی در خانه یا در یک خیابان آشنا).

روش کلید واژه key-word method

روشی برای یادگیری واژگان زبان خارجی از طریق کلید واژه میانجی که با صدای واژه‌ای در زبان خارجی و معنای معادل انگلیسی آن واژه ارتباط دارد.

← یادیارسازی.

ز

زبان‌پریشی aphasia

اختلال یا زوال توانایی تولید واژه و درک گفتار.

زبان علامتی خانگی home sign

نظامی از حرکات بیانگر که کودکان ناشنوا به‌کار می‌برند و در آغاز کارکردی شبیه لال‌بازی ساده دارد ولی سرانجام به صورت زبان درمی‌آید.

زمان واکنش reaction time

فاصله زمانی بین ارائه محرک و ظهور پاسخ. ← نهفتگی.

زیروبمی pitch

از بُعدهای کیفی شنوایی که با بسامد موج صوتی محرک شنوایی ارتباط دارد.

زیستمایه (لیبیدو) libido

روانکاوی: نیروی غریزه جنسی (زیستی) که در سراسر زندگی معطوف اشیای تازه شده و به صورت انواع رفتارهای انگیزش‌یافته جلوه‌گر می‌شود.

ژ

ژن gene

واحد بنیادین انتقال وراثت که در کروموزوم جای دارد. هر کروموزوم شامل ژنهای بسیار زیاد است. ژنها معمولاً آرایش جفتی دارند و در هر کروموزوم، از هر جفت ژن، یکی از پدر و دیگری از مادر است.

← ژن بارز، ژن نهفته، کروموزوم.

ژن بارز dominant gene

عضوی از هر جفت ژن که وجود آن موجب برخورداری فرد از صفت تحت کنترل آن ژن می‌شود، خواه دو عضو ژنی همانند باشند یا متفاوت (نهفته).

← ژن نهفته.

ژن نهفته recessive gene

یکی از دو عضو هر جفت ژن، که به شرطی به صورت عامل تعیین کننده شکل ظاهری فرد یا پدیدار شدن ویژگی درمی‌آید که عضو دیگر نیز نهفته باشد. هرگاه عضو دیگر، یک ژن بارز باشد اثر ژن نهفته پدیدار نمی‌شود.

← ژن بارز.

س

سایق drive

۱ـ برانگیختگی جاندار بر اثر محرومیت یا تحریک آزارنده، از قبیل نیازهای بافتی بدن، شرایط خاص دارویی یا هورمونی، و محرکهای درونی و برونی معین (مثلاً محرکهای دردانگیز).
۲ـ به معنای عام، هرنوع انگیزه.

← انگیزه، نیاز.

سایق گرسنگی hunger drive

سایقی که اساس آن محرومیت از غذاست. ← سایق، گرسنگی اختصاصی.

سایق مادری maternal drive

سایقی است که بویژه در حیوانها، بر اثر زادن و شیردادن به نوزاد به‌وجود می‌آید و موجب پیدایش رفتارهای مراقبت از قبیل لانه‌سازی و بازیابی نوزاد می‌شود. ← سایق.

سادیسم sadism

← آزارگری.

سازگاری accomodation

← انطباق.

سازه‌ی فرضی hypothetical construct

نوعی مکانیسم میانجی حاصل از استنتاج و به گونه‌ای تعریف می‌شود که دارای خصوصیاتی جدا از خصوصیات مورد نیاز برای تبیین [رفتار] باشد. برای مثال، «سایق» سازه‌ای است استنتاج‌شده از رفتار جانبدار محروم، که از آن برای تبیین رفتار بعدی جاندار استفاده می‌شود.

ساقه مغز brain stem

ساختارهای نزدیک به مرکز مغز، شامل تقریباً تمامی مغز به استثنای مخ و مخچه و قسمتهای وابسته به آنها.

سردرگمی نقش role confusion

در نظام اریکسون، مرحله‌ای در رشد بسیاری از نوجوانان (و افراد دیگر) که در آن همانندسازیهای گوناگون فرد هنوز هماهنگ و یگانه نشده‌اند.

← همانندسازی، هویت‌یابی.

سرمشق model

رفتاردرمانی: بازیگر نقش الگو که رفتارهایی را به نمایش می‌گذارد که درمانگر مایل است بیمار از آنها تقلید کند.

سرمشق‌گیری modeling

در نظریه‌ی یادگیری اجتماعی: فرایندی است که طی آن کودک رفتارهای اجتماعی و شناختی را از راه تقلید رفتار افراد دیگر یاد می‌گیرد.

← همانندسازی.

سرنخ probe

در تحقیقات حافظه: رقم یا عنصری از فهرست حفظ کردنی که به عنوان نشانه‌ی یادآوری به آزمودنی ارائه می‌شود. برای مثال، ممکن است از آزمودنی خواسته شود رقمی را که بعد از رقم معینی (رقم سرنخ) می‌آید بگوید.

سروتونین serotonin

نوعی پیام عصبی در مغز میانی که تصور می‌رود در بیماریهای روانی و بویژه در افسردگی نقشی داشته باشد. ← پیام عصبی.

سلسله مراتب اضطراب anxiety hierarchy

فهرستی از موقعیتها و محرکهای اضطراب‌انگیز در شخص، که برحسب درجه و مرتبه اضطراب‌انگیزی از خفیف به شدید مرتب شده است. رفتار درمانگران از این فهرست برای حساسیت‌زدایی بیماران در برابر موقعیتهای ترس‌آور استفاده می‌کنند، به این ترتیب که موقعیتها را به جای اضطراب با آرمیدگی عمیق همایند می‌سازند.

سلسله مراتب انگیزه‌ها hierarchy of needs

طبقه‌بندی مازلو از انگیزه‌ها: نوعی طبقه‌بندی صعودی است، به این معنا که از انگیزه‌های زیستی بنیادی شروع شده و در بالاترین رده به انگیزه خودشکوفایی (عالی‌ترین انگیزه در آدمیان) می‌رسد.

سلسله مراتب مفهومها hierarchy of concepts

روابط موجود بین چند مفهوم منفرد. ← مفهوم.

سلطه‌گری dominance

قرار گرفتن در مرتبه‌ی بالاتر در نظام سلسله مراتب مبتنی بر سلطه‌گری؛ پدیده است رایج در جوامع انسانی و برخی گروههای حیوانی.

← سلطه‌پذیری.

سمبول symbol

← نماد.

سن تقویمی chronological age (CA)

← سن زمانی.

سنخ ارثی genotype

مبحث وراثت: به خصوصیاتی که از راه توارث به فرد می‌رسند و او نیز آنها را صرف‌نظر از اینکه در خود او ظاهر شده باشند یا نه به اخلاف خود منتقل می‌کند. ← سنخ پدیداری.

سنخ الف و سنخ ب type A and type B

دو طرح رفتاری متضاد که در تحقیقات مربوط به بیماریهای عروق اکلیلی قلب شناسایی شده است. سنخ الف نشانگر افرادی است غرق در دوندگی، رقابت‌پیشه، پرخاشگر، و فوق‌العاده پیشرفت‌گرا. سنخ ب نشانگر افرادی است آرمیده و عاری از احساس فشار کار. احتمال بروز بیماریهای قلبی در افراد سنخ الف بیشتر است.

سنخ پدیداری phenotype

مبحث وراثت: خصوصیاتی که در جاندار نمایان شده‌اند (مانند هوش، یا رنگ چشم) در مقایسه با خصوصیاتی که جاندار به ارث برده ولی در او ظاهر نشده‌اند. ← سنخ ارثی.

سن ذهنی پایه basal mental age

در آزمونهایی نظیر مقیاس بینه، آخرین سطح سنی که آزمودنی به تمام سؤالهای آن و سطوح پایین‌تر از آن پاسخ درست می‌دهد. ← سن عقلی.

سن زمانی (سن تقویمی) chronological age (CA)

سن شخص از آغاز تولد. ← سن ذهنی.

سن عقلی (سن ذهنی) mental age (MA)

واحد مقیاس پیشنهادی بینه برای هوش‌آزمایی. در هر آزمون هوش که درست میزان شده باشد گروه معرف کودکان ۶ ساله دارای سن عقلی ۶، گروه معروف کودکان ۷ ساله دارای سن عقلی ۷ هستند، و به همین ترتیب سایر گروههای سنی. کودکی که سن عقلی او بیشتر از سن تقویمی اوست، پیشرفته؛ و کودکی که سن عقلی او کمتر از سن تقویمی اوست عقب‌مانده محسوب می‌شود. ← سن زمانی، هوشبهر.

سه بعدی رنگ‌نما color solid

بازنمایی سه‌بعدی ابعاد روانشناختی رنگ به نحوی که فام در پیرامون آن، اشباع در امتداد شعاع عرضی، و درخشندگی از تارک تا پایه نمایانده شود.

← دایره رنگ.

سه‌فام‌بینی trichromatism

رنگ‌بینی طبیعی در طبقه‌بندی رنگ‌بینی برحسب سه دستگاه رنگی: سیاه ـ سفید، آبی ـ زرد، و قرمز ـ سبز. چشم طبیعی از هر سه نوع بینایی برخوردار است، اما چشمی که دچار رنگ‌کوری است از دیدن یک یا دو دستگاه از میان سه دستگاه یادشده ناتوان است. ← دوفام‌بینی، یک‌فام‌بینی.

سیناپس (پیوندگاه) synapse

ارتباط کارکردی نزدیک بین آکسون‌نورون و دندریتها یا جسم یاخته‌یی نورون دیگر.

← سیناپس بازداشتی، سیناپس تحریکی.

سیناپس بازداشتی inhibitory synapse

سیناپسی که در آن پیام عصبی تراوایی غشاء نورون گیرنده را در جهت پتانسیل استراحت تغییر می‌دهد، به این معنا که مانع از شلیک نورون می‌شود. ← سیناپس تحریکی، سیناپس.

سیناپس تحریکی excitatory synapse

سیناپسی که در آن پیام عصبی تراوایی غشاء نورون گیرنده را در جهت ناقطبی شدن تغییر می‌دهد. ← سیناپس، سیناپس بازداشتی، ناقطبی‌شدن.

ش

شاخص تغییرپذیری measure of variation

هر نوع شاخصی برای نمایش پراکندگی نمره‌ها در یک توزیع بسامد، از قبیل دامنه نمره‌ها و انحراف معیار. ← انحراف معیار.

شبکیه retina

بخشی از چشم که به نور حساس است و میله‌ها و مخروط‌های بینایی در آن قرار دارند. ← مخروط، میله.

شبیه‌سازی simulation

بازنمایی عناصر اصلی پدیده، نظام، یا محیط معین به‌منظور سهولت بررسی آن؛ غالباً توسط کامپیوتر یا به کمک کامپیوتر.

شبیه‌سازی کامپیوتری computer simulation

← شبیه‌سازی.

شخصیت personality

خصوصیات و شیوه‌های رفتار شخص که در پرتو سازمان‌بندی و طرح‌یابی آنها، سازگاری ویژه‌ی او به کل محیط وی تبیین می‌شود. ← فردیت.

شخصیت جامعه‌ستیز psychopathic personality (antisocial personality)

نوعی اختلال شخصیتی با خصوصیات بالینی تکانشی بودن، ناتوانی در همنوایی با رسوم و قوانین جامعه، و فقدان اضطراب و احساس گناه از رفتار خویش.

شرطی‌سازی conditioning

← شرطی‌شدن.

شرطی‌شدن (شرطی‌سازی، شرطی‌کردن) conditioning

فرایندی که از طریق آن پاسخهای شرطی آموخته می‌شود.

← شرطی شدن کلاسیک، شرطی‌شدن عامل.

شرطی شدن اجتنابی aversive conditioning

نوعی شرطی شدن که در آن رفتار ناخواستنی از طریق همایندی با تنبیه خاموش می‌شود؛ در رفتاردرمانی برای درمان الکلیسم، دود کردن سیگار، و مشکلات جنسی به کار می‌رود.

← رفتاردرمانی، شرطی‌شدن تقابلی.

شرطی‌شدن تقابلی counter-conditioning

رفتاردرمانی: حذف پاسخ معینی به محرک از طریق ایجاد پاسخ دیگری (معمولاً پاسخی ناهمساز با پاسخ اول) در برابر همان محرک.

← جرأت‌آموزی.

شرطی‌شدن درنگیده delayed conditioning

یکی از روشهای شرطی‌شدن کلاسیک که در آن محرک شرطی چند ثانیه یا مدتی قبل از ارائه‌ی محرک غیرشرطی ارائه می‌شود و همزمان با آن تا پدیدار شدن پاسخ ادامه می‌یابد. ← شرطی‌شدن ردی، شرطی‌شدن همزمان.

شرطی‌شدن ردی trace conditioning

شرطی شدن کلاسیک محرک شرطی پیش از ارائه‌ی محرک غیرشرطی. ← شرطی‌شدن درنگیده، شرطی‌شدن همزمان.

شرطی‌شدن عامل (شرطی‌شدن کنشگر) operant conditioning

افزایش نیرومندی پاسخ عامل به این شیوه که محرک تقویت‌کننده فقط در مواقعی ارائه شود که آن پاسخ رخ می‌دهد (مترادف: شرطی‌شدن وسیله‌یی، یادگیری پاداش.) ← شرطی‌شدن کلاسیک.

شرطی‌شدن کلاسیک classical conditioning

آزمایشهایی در شرطی‌سازی پاسخها، طبق الگوی آزمایش پاولف. مشخصه‌ی عمده‌ی این قبیل آزمایشها این است که در آنها یک محرک شرطی که در آغاز بی‌اثر بوده براثر همایندی با یک محرک غیرشرطی سرانجام پاسخی را برمی‌انگیزد که در آغاز فقط در برابر محرک غیرشرطی رخ می‌کرد. ← شرطی‌شدن عامل.

شرطی‌شدن کنش‌گر operant conditioning

← شرطی‌شدن عامل.

شرطی‌شدن معنایی semantic conditioning

شرطی‌شدن کلاسیک: کاربرد مفهومهای معنایی به‌عنوان محرک شرطی و تعمیم برمبنای شباهتهای معنایی.

شرطی‌شدن وسیله‌یی instrumental conditioning

← شرطی‌شدن عامل.

شرطی‌شدن همزمان simultaneous conditioning

در شرطی‌شدن کلاسیک: محرک شرطی به فاصله‌ی بخشی از یک ثانیه پیش از ظهور محرک غیرشرطی ارائه می‌شود و همراه آن تا پدیدار شدن پاسخ ادامه می‌یابد. ← شرطی‌شدن درنگیده، شرطی‌شدن ردی.

شرطی‌کردن conditioning

← شرطی‌شدن.

شستشوی مغزی brain-washing

← قانع‌سازی قهری.

شکل‌دهی رفتار shaping of behavior

تغییر رفتارِ عامل از طریق تقویت شکلهایی از پاسخ که در جهت پاسخ موردنظر آزمایشگر پیش می‌روند.

شناخت cognition

اندیشه‌ها، دانش، تفسیرها، دریافتها و افکار هر فرد.

← فرایندهای شناختی.

شیار جانبی lateral fissure

شیار عمیقی در کناره‌ی هریک از دو نیمکره مغز که قطعه گیجگاهی زیر آن قرار دارد (مترادف: شیار سیلویوس).

شیار مرکزی central fissure

شیاری در هر نیمکره مغز که قطعه‌های پیشانی و آهیانه‌یی را از هم جدا می‌کند (مترادف: شیار رولاندو).

شیب بافت gradient of texture

هرگاه سطح معینی در چشم ناظر دارای بافت مشخصی (سخت /نرم یا هموار /ناهموار و...) بوده و این بافت رگه‌دار باشد با دور شدن چنین سطحی از ناظر، رگه‌ی آن ظریفتر به چشم می‌آید و شیب بافت حاصل می‌شود که نقش مهمی در قضاوت شخص درباره‌ی اریبی و فاصله دارد. ← نشانه‌های فاصله.

ص

صوت کناری overtone

نتی با بسامد بالا به صورت مضربی از بسامد نت اصلی که هنگام نواختن هر نت با یک آلت موسیقی به‌وجود می‌آید. ← طنین.

صورت ازلی archetype

در روانشناسی یونگ، مفهومی بنیادی مانند «خدا» یا «مادر» که گفته می‌شود از مشخصات «ناهشیار همگانی» است.

ض

ضریب همبستگی cofficient correlation

کمیتی که میزان همخوانی بین دو سلسله اندازه جفتی را نشان می‌دهد و رایجترین نوع آن ضریب گشتاوری است که با حرف r نشان داده می‌شود.

ط

طرح آزمایش experimental design

نقشه‌ای برای گردآوری و تحلیل داده‌های آزمایش. طرح آزمایش در پی کاوشهای مقدماتی و با عنایت به موازین صرفه‌جویی، دقت، و کنترل علمی به گونه‌ای تنظیم می‌شود که بتوان بر مبنای داده‌ها به استنتاجها و تصمیم‌گیریهای بایسته دست زد.

طرحواره schema

نظریه در باب نحوه کار دنیاهای فیزیکی و اجتماعی (فصل ۳)؛ بازنماییهای انتزاعی طبقه‌ای از رویدادها، اشیاء، و رابطه‌ها (فصل ۸)؛ ساختهای شناختی برای ادراک، سازماندهی، پردازش و کاربرد اطلاعات (فصل ۳)؛ اطلاعات و باورهای سازمان‌یافته درباره مردم و... (فصل ۱۷)

طرح‌یابی ادراکی perceptual patterning

گرایش آدمی به ادراک محرکها در چهارچوب اصولی مانند مجاورت، شباهت، پیوستگی، و بندش. این مفهوم در روانشناسی گشتالت بسیار تأکید می‌شود. ← ادراک شکل و زمینه، روانشناسی گشتالت.

طنین timbre

کیفیتی که سبب می‌شود صوتی با زیر و بمی معین به هنگام نواخته شدن با دو آلت موسیقی به دو صورت متفاوت احساس شود. این تفاوت ناشی از وجود صوتهای کناری و سایر ناخالصیهای صوتی است. ← صوت کناری.

ع

عادت habit

زنجیره‌ی محرک ـ پاسخ آموخته شده. ← پاسخ شرطی.

عامل اختصاصی specific factor (s)

توانایی اختصاصی: از عوامل زیربنایی نمره معینی در آزمونها، به‌ویژه آزمونهای هوش محسوب می‌شود؛ مثلاً، توانایی اختصاصی در ریاضیات به صورت توانایی متمایز از هوش عمومی. ← تحلیل عوامل، عامل عمومی.

عامل عمومی general factor (g)

۱ـ توانایی عمومی که از عوامل زیربنایی نمره‌های آزمونها، به‌ویژه آزمونهای هوش محسوب می‌شود ـ در مقایسه با تواناییهای اختصاصی که هریک ویژه‌ی آزمون واحدی است. ۲ـ توانایی عمومی که هریک از تواناییهای نخستین با آن همبستگی دارد. ← تحلیل عوامل، عامل اختصاصی.

عصب nerve

رشته‌ای متشکل از آکسون مطول صدها یا هزاران نورون آوران یا وابران. این‌گونه رشته‌ها بخشی از دستگاه عصبی را به بخشهای دیگر آن یا به گیرنده‌ها و اندامهای اجرایی می‌پیوندند. ← آکسون، نورون.

عقب‌ماندگی ذهنی mental retardation

کارکرد هوشی زیرهنجار همراه با اختلال در سازگاری اجتماعی.

عقده‌ی ادیپ Oedipus complex

روانکاوی: دلبستگی جنسی به والد جنس مخالف و رقیب دیدن والد همجنس در دوره‌ی احلیلی از رشد روانی جنسی.

عقده عصبی ganglion(ganglia)

مجموعه‌ای از جسم نورونها و سیناپسها که یک مرکز عصبی در خارج از مغز و نخاع شوکی تشکیل می‌دهند، مثلاً، عقده‌های سمپاتیک. ← هسته‌ها.

علوم رفتاری behavioral sciences

علومی که به گونه‌ای با رفتار آدمیان و جانداران پایین‌تر از انسان سر و کار دارند؛ به‌ویژه: انسان‌شناسی جامعه‌شناختی، روانشناسی، جامعه‌شناسی، و نیز جنبه‌هایی از زیست‌شناسی، اقتصاد، علوم‌سیاسی، تاریخ، فلسفه و رشته‌های دیگر.

عملکرد performance

رفتار آشکار فرد، در مقایسه با دانش و اطلاعات وی که در عمل ظاهر نشده‌اند. این تمایز در نظریه‌های یادگیری حائز اهمیت است.

غ

غده تیرویید thyroid gland

از غده‌های درونریز، واقع در ناحیه‌ی گردن؛ هورمون تیروکسین آن نقش مهمی در تعیین میزان سوخت و ساز بدن برعهده دارد. ← غده‌ی درونریز.

غده درونریز endocrine gland

غده بی‌مجرا یا غده مترشحه داخلی که فرآورده آن مستقیماً وارد جریان خون می‌شود. هورمونهای غده‌های درونریز از جمله مواد شیمیایی مهم برای تنظیم فعالیت بدن محسوب می‌شوند. ← هورمون.

غده فوق‌کلیوی adrenal gland

دو غده درونریز که هریک روی یکی از کلیه‌ها قرار گرفته است. بخش میانی این غده‌ها هورمونهای اپی‌نفرین و نوراپی‌نفرین، و بخش قشری آنها مجموعه هورمونهایی با نام کلی آدرینو کورتیکال از جمله هورمون کورتیزون ترشح می‌کند. ← غده درونریز.

غده‌های پاراتیرویید parathyroid glands

غده‌های درونریزی در مجاورت غده تیرویید؛ هورمونهای آنها سوخت و ساز کلسیم را تنظیم می‌کنند و از این راه تداوم تحریک‌پذیری عادی دستگاه عصبی را میسر می‌سازند. کم‌کاری غده‌های پاراتیرویید موجب بیماری «گرفت عضلانی» می‌شود. ← غده درونریز.

غده‌های جنسی gonads

بیضه‌های نر و تخمدانهای ماده. به‌عنوان غده‌های برونریز در رفتار جفتگیری، و به‌عنوان غده‌های درونریز در خصوصیات جنسی ثانوی و حفظ فعالیت جنسی کارکردی دخالت دارند. هورمونهای نر را آندروژن، و هورمونهای ماده را استروژن می‌نامند. ← آندروژن، استروژن، غده درونریز.

غده هیپوفیز pituitary gland (hypophysis)

غده‌ای درونریز که در ناحیه هیپوتالاموس به مغز پیوند می‌خورد و دارای دو بخش است: هیپوفیز قدامی و هیپوفیز خلفی. بخش قدامی نقش مهمتری برعهده دارد، چون جریان رشد بدن و فعالیت سایر غده‌های درونریز را تنظیم می‌کند. ← غده درونریز.

غریزه instinct

نامی برای رفتار ناآموخته، برخوردار از طرح، معطوف به هدف، و نوع - ویژه؛ دو نمونه از آن لانه‌سازی پرندگان و مهاجرت ماهی قزل‌آلاست (مترادف: رفتار نوع - ویژه). ← کردارشناس.

غشای پایه basilar membrane

غشایی در مارپیچهای حلزون گوش، که اندام کورتی برروی آن قرار دارد. حرکت غشای پایه موجب تحریک یاخته‌های مژگانی اندام کورتی می‌شود و این نیز به نوبه خود آثار عصبی تحریک شنیداری را به‌وجود می‌آورد.

← اندام کورتی، حلزون گوش.

غفلت جمعی pluralistic ignorance

گرایش اعضای گروه به گمراه‌سازی یکدیگر درباره موقعیت. مثلاً، بر اثر آرام و نافعال‌ماندن برخی اعضای گروه ممکن است موقعیتی اضطراری به صورت موقعیت غیراضطراری جلوه کند.

غلاف میلین myelin sheath

غلافی از مواد چربی که برخی رشته‌های عصبی به نام رشته‌های میلین‌دار را پوشانده است. تکانه‌های عصبی با سرعت بیشتر و صرف انرژی کمتری از رشته‌های میلین‌دار عبور می‌کنند تا از رشته‌های فاقد میلین.

غیب‌بینی clairvoyance

از گونه‌های ادعایی ادراک فراحسی؛ ادراک کننده می‌تواند محرکی را که اثری بر اندامهای حسی وی یا افراد دیگر ندارد، تشخیص دهد.

← ادراک فراحسی، اندیشه خوانی، پیش آگاهی، حرکت فراروانی.

ف

فام hue

از ابعاد رنگ که اساس نامگذاری رنگهای اصلی (مانند قرمز، زرد، و آبی) است و به طول موج نور مربوط می‌شود. ← درخشندگی، اشباع.

فحل estrus

حالت پذیرندگی جنسی در پستانداران ماده. حالتی است چرخه‌یی که در نخستیها و آدمیان با قاعدگی ارتباط دارد. ← قاعدگی.

فراخنای یاد memory span

تعداد ماده‌هایی (مانند ارقام، حروف، یا واژه‌ها) که پس از یک بار ارائه، شخص می‌تواند آنها را به ترتیب داده شده از حفظ بگوید. معمولاً برابر با ۲±۷ ماده است. ← حافظه کوتاه‌مدت، قطعه.

فراخود superego

در نظریه سه بخشی فروید درباره شخصیت، بخشی است معادل مفهوم وجدان، که بر پایه‌ی باورهای اخلاقی اعمال نظارت می‌کند نه برمبنای مصلحت‌بینی اجتماعی. فراخود را وجدان سازش‌ناپذیر و تنبیه‌گر نامیده‌اند.

فراروانشناسی parapsychology

شاخه‌ای از روانشناسی که با پدیده‌های فراهنجار مانند ادراک فراحسی و حرکت فراروانی سر و کار دارد.

← ادراک فراحسی، اندیشه‌خوانی، پیش‌آگاهی، حرکت فراروانی، غیب‌بینی.

فرافکنی projection

از مکانیسمهای دفاعی؛ شخص ویژگیهای ناخواستنی خود را به حد افراط به اشخاص دیگر نسبت می‌دهد تا از ورود اینگونه ویژگیها به حیطه‌ی آگاهی خویش در امان باشد. ← مکانیسم دفاعی.

فراگیری acquisition

← اکتساب.

فرایندهای ارادی voluntary processes

فعالیتهایی به انتخاب خود شخص که کنترل و بازبینی آنها تابع نوعی قصد و نقشه است.

← فرایندهای نظارت.

فرایندهای شناختی cognitive processes

فرایندهای ذهنی ادراک، حافظه، و خبرپردازی که شخص از طریق آنها اطلاعات کسب می‌کند، نقشه می‌کشد، و مسأله حل می‌کند.

فرایندهای ناهشیار unconscious processes

۱ـ فرایندهایی مانند خواستها و ترسها که ممکن است در حیطه‌ی هشیاری شخص باشند ولی خود وی از وجود آنها بی‌خبر باشد. ۲ـ به معنایی نه چندان رایج به فرایندهای فیزیولوژیایی (مانند گردش خون یا سوخت و ساز) اطلاق می‌شود که خارج از حیطه‌ی آگاهی شخص جریان دارند و بهتر است فرایندهای «غیرهشیار» نامیده شوند.

فرایندهای نظارت control processes

فرایندهای تنظیم‌کننده در برقراری مجدد تعادل یا کنترل فعالیتهای هدفمند. ← تعادل حیاتی.

فرایندهای هشیار conscious processes

رویدادهایی مانند ادراکات، ردهای تصویری، افکار خصوصی، و رؤیاها که تنها خود شخص از آنها آگاهی دارد. افراد دیگر بر مبنای گزارشهای خود شخص یا استنتاج از سایر رفتارهای وی می‌توانند از اینگونه رویدادها آگاه شوند (مترادف: تجربه، آگاهی).

فرد دوپاره‌مخ split-brain subject

فردی که جسم پینه‌یی مغزش با عمل جراحی قطع شده و از این طریق کارکردهای دو نیمکره مغز وی از هم منفک شده‌اند.

← جسم پینه‌یی، نیمکره‌های مغز.

فرضیه آزمایی hypothesis testing

گردآوری اطلاعات و آزمایش شقهای مختلف تبیین یک پدیده.

فرضیه‌ی دوپامین dopamine hypothesis

این فرضیه که اسکیزوفرنی با فزونی پیام عصبی در ارتباط است. در افراد اسکیزوفرنیایی یا دوپامین زیاد تولید می‌شود یا کمبودی در آنزیم تبدیل کننده‌ی دوپامین به نوراپی نفرین وجود دارد.

← اسکیزوفرنی، دوپامین، نوراپی نفرین.

فرضیه‌ی صفر null hypothesis

این فرضیه‌ی آماری که: تمام تفاوتهای مشاهده شده در شرایط مختلف آزمایشی ناشی از تصادف بوده و نشانگر تفاوت واقعی نیستند. رد فرضیه‌ی صفر به این معناست که شرایط آزمایشی به واقع مؤثر است.

فرضیه‌ی ناکامی ـ پرخاشگری frustration-aggression hypothesis

ناکامی (عقیم ماندن فعالیت معطوف به هدف)، به ایجاد سایق پرخاشگری می‌انجامد و این سایق نیز رفتار پرخاشگرانه را برمی‌انگیزد.

فرضیه‌ی نسبیت زبانی linguistic relativity hypothesis

فرایندهای فکری شخص و نحوه ادراک او از جهان با زبانی که وی به آن تکلم می‌کند در ارتباط است.

فرومونها pheromones

مواد شیمیایی خاصی که بسیاری از حیوانها ترشح می‌کنند و در هوا پخش می‌شوند و همنوعان جاندار را به سوی او جلب می‌کنند.

فرونشانی suppression

فرایندی خود تنظیمی که در آن تکانه‌ها، گرایش به عمل، یا تمایل به اجرای اعمال نکوهیده، در حیطه‌ی آگاهی شخص قرار دارند ولی در رفتارش ظاهر نمی‌شوند. ← واپس رانی.

فشار خون blood pressure

فشاری که خون بر دیواره‌ی شریانها وارد می‌کند. تغییر فشار خون بر اثر تحریک جاندار یکی از شاخصهای هیجان محسوب می‌شود.

فطری‌نگری nativism

رفتار خاستگاه‌ذاتی دارد. ← تجربه گرایی.

فوبی phobia

← هراس.

فیزیولوژی physiology

شاخه‌ای از زیست‌شناسی که عمدتاً با کارکرد اندامهای بدن سروکار دارد.

ق

قاعدگی menstruation

ترشحات تقریباً ماهیانه‌ی زهدان. ← نخستین قاعدگی.

قانع‌سازی خویشتن self-persuation

فرایند تغییریافتن عقاید شخص در جهت همسازی با رفتارش.

قانون فخنر Fechner's law

شدت ادراک شده‌ی محرک به نسبت لگاریتم شدت فیزیکی آن افزایش می‌یابد.

قانون وبر Weber's law

آستانه‌ی اختلافی متناسب است با شدت محرک در زمان اندازه گیری آستانه‌ی اختلافی. این قانون در همه‌ی نقاط دامنه تغییر محرک صادق نیست. ← آستانه‌ی اختلافی.

قشر مخ cortex

لایه‌ی رویی نیمکره‌های مغز در جانداران رده‌های بالا، از جمله در آدمیان. به علت وجود تعداد زیادی جسم یاخته‌یی، مقطع قشر مخ خاکستری رنگ به‌نظر می‌آید و به همین جهت معمولاً آن را ماده خاکستری می‌نامند (در مقایسه با رشته‌های عصبی میلین‌دار که ماده سفید قسمت مرکزی مخ را تشکیل می‌دهد).

قطعه chunk

بزرگترین واحد اطلاعاتی معنی‌دار که می‌تواند در حافظه کوتاه مدت اندوخته شود. گنجایش حافظه کوتاه‌مدت ۲±۷ قطعه است.

← حافظه کوتاه‌مدت.

قطعه آهیانه‌یی parietal lobe

بخشی از هرنیمکره مغز که پشت شیار مرکزی و بین قطعه‌های پیشانی و پس‌سری قرار دارد. ← قطعه پس‌سری، قطعه پیشانی، قطعه گیجگاهی.

قطعه‌پس‌سری occipital lobe

بخشی از هرنیمکره مغز که پشت قطعه‌های آهیانه‌یی و گیجگاهی قرار دارد. ← قطعه آهیانه‌یی، قطعه پس‌سری، قطعه گیجگاهی.

قطعه گیجگاهی temporal lobe

بخشی از هرنیمکره مغز که در قسمت جانبی نیمکره‌ها در پایین شیار جانبی و جلوی قطعه پس‌سری قرار گرفته است.

← قطعه آهیانه‌یی، قطعه پس‌سری، قطعه پیشانی.

ک

کارکردهای منطقه‌بندی شده localized functions

رفتارهای تحت کنترل نواحی مشخصی از مغز. مثلاً، بینایی ناحیه مشخصی در قطعه‌های پس‌سری مغز دارد. ← ناحیه فرانکنی.

کربنات لیتیوم lithium carbonate

ترکیبی با مبنای لیتیوم که خود از ترکیبات سدیم است و در درمان اختلالهای شیدایی ـ افسردگی نتایج موفقیت‌آمیزی داشته است.

کردارشناس ethologist

جانورشناسان و طبیعت شناسانی که به ویژه به رفتارهای نوع ـ ویژه توجه دارند؛ پژوهشهای آنان بیشتر درباره حشرات، پرندگان، و ماهیان بوده است تا پستانداران. ← غریزه، نقش‌پذیری.

کروموزوم chromosome

ساختارهای میله شکل که به‌صورت جفت جفت دریاخته‌های بدن وجود دارند و حامل عوامل تعیین کننده‌ی وراثت، یعنی ژنها، هستند که از والدین به فرزندان می‌رسد. هریاخته‌ی آدمی ۴۶ کروموزوم دارد که به صورت ۲۳ جفت تنظیم شده‌اند و از دو عضوِ هرجفت یکی از پدر و یکی از مادر می‌رسد.

← ژن.

کروموزوم x chromosome X

کروموزومی که در صورت جفت شدن با کروموزوم X دیگر سبب می‌شود فرد جنسیت ماده داشته باشد و اگر با کروموزوم Y جفت شود موجود نر به‌وجود می‌آید. کروموزوم X عامل انتقال ویژگیهای وابسته به جنسیت است ← کروموزوم، کروموزوم Y، ویژگی وابسته به جنسیت.

کروموزوم Y chromosome Y

کروموزومی است که در صورت جفت‌شدن با کروموزوم X سبب می‌شود فرد جنسیت نر داشته باشد.

← کروموزوم، کروموزم X، ویژگی وابسته به جنسیت.

کلرپرومازین chlorpromazine

← داروهای ضد روانپریشی.

کمترین تفاوت محسوس (جی ان دی) just noticeable difference (jnd)

کمترین تغییر فیزیکی قابل ادراک در محرک؛ از شاخصهای آستانه‌ی اختلافی است، و به عنوان واحدی برای مقیاس‌بندی درجات احساس به نسبت افزایش دامنه تحریک نیز به‌کار می‌رود.

← آستانه‌ی اختلافی، قانون وبر.

کندکننده‌ها depressants

آن دسته از داروهای روانگردان که معمولاً برانگیختگی را کاهش می‌دهند، مانند الکل، باربیتوراتها و مواد افیونی.

کوکایین cocaine

یکی از داروهای محرک دستگاه عصبی مرکزی که از برگهای گیاهی به نام کوکا به دست می‌آید.این دارو میزان انرژی را افزایش می‌دهد، حالت سرخوشی به‌وجود می‌آورد، و مصرف مقادیر زیاد آن حالت پارانویا ایجاد می‌کند.

کیسه‌های دهلیزی vestibular sacs

دو کیسه به نامهای «کیسک» و «گوشک» در حلزون گوش‌داخلی که گوش‌سنگها در داخل آنها قرار گرفته‌اند. بر اثر فشاری که گوش‌سنگها بر یاخته‌های مژگانی شناور در ماده‌ی ژلاتینی کیسک و گوشک وارد می‌آورند احساس عمودی بودن وضع بدن یا عدول آن از حالت عمودی به‌وجود می‌آید. ← حسهای تعادل.

گ

گرسنگی اختصاصی specific hunger

احساس گرسنگی برای یک محرک غذایی خاص، مانند میل به خوردن شیرینی. ← سایق گرسنگی.

گروه آزمایشی experimental group

در طرح آزمایشی که هدف آن مقایسه‌ی دو گروه است، به گروهی اطلاق می‌شود که در معرض تدبیر آزمایشی خاص که اثر آن مورد بررسی است قرار می‌گیرد. ← گروه گواه.

گروه درمانی group therapy

بحث گروهی یا سایر فعالیتهای گروهی که هدف درمانی دارد و در آنها بیش از یک درمانجو یا بیمار به‌طور همزمان شرکت می‌کنند.

← رواندرمانی.

گروه رویارویی encounter group

اصطلاحی عام برای انواع گروههایی که افراد در آنها به منظور کسب خودآگاهی در روابط خود با دیگران گرد هم می‌آیند (مترادف: گروه آموزش، گروه حساسیت آموزی).

گروه گواه control group

در هرطرح آزمایش که هدف آن مقایسه‌ی دو گروه است، به گروهی اطلاق می‌شود که در معرض تدبیر آزمایشی خاصی که اثر آن مورد بررسی است قرار نمی‌گیرد. ← گروه آزمایشی.

گروه مرجع reference group

هرگروهی که شخص آن را معیار مقایسه، داوری، و تصمیم‌گیری درباره عقاید و رفتار خود قرار می‌دهد.

گروه نمونه sample

نمره‌های انتخاب شده از یک مجموعه کامل نمره به نام «جامعه آماری». هرگاه این انتخاب به شیوه‌ی تصادفی صورت بگیرد، یک نمونه‌ی ناسودار به دست می‌آید، و اگر به شیوه‌ی غیرتصادفی انجام شود نمونه‌ی حاصل نمونه‌ی سودار و غیرمعرف محسوب می‌شود. ← جامعه آماری.

گزاره proposition

جمله یا بخشی از یک جمله که در آن چیزی (محمول) به کسی یا چیزی (موضوع) اسناد داده می‌شود. هرجمله قابل تجزیه به گزاره‌هاست.

گسست dissociation

فرایندی که از طریق آن برخی اندیشه‌ها، احساسات، یا فعالیتها پیوند خود را با سایر وجوه هشیاری و شخصیت از دست می‌دهند و به صورت خودکار یا مستقل عمل می‌کنند.

گفتار تلگرافی telegraphic speech

مرحله‌ای در رشد زبان که طی آن گفتار کودک محدود به معنی‌دارترین و از لحاظ ادراکی بارزترین عناصر گفتاری بزرگسالان است. در این مرحله، گفتار کودک معمولاً فاقد حروف اضافه، حروف تعریف، پیشوندها، پسوندها، و واژه‌های معین (کمکی) است.

گوش داخلی inner ear

بخش داخلی گوش که علاوه بر حلزون گوش شامل کیسه‌های دهلیزی و مجاری نیمدایره است. ← حلزون گوش، کیسه‌های دهلیزی، مجاری نیمدایره.

گوش‌سنگها otoliths

«سنگهای گوش». ← کیسه‌های دهلیزی

گوش میانی middle ear

بخشی از گوش شامل استخوانهای چکشی، سندانی، و رکابی، که پرده گوش را به پنجره بیضی در گوش داخلی پیوند می‌دهد.

گیرنده receptor

بخش تخصص یافته‌ای از بدن که به نوع معینی محرک حساس است و با عصبهای متشکل از نورونهای آوران ارتباط دارد ـ مثلاً، شبکیه چشم. در معنای غیردقیقتر، به هرعضوی (مانند چشم یا گوش) که چنین بخش حساسی در آن قرار دارد اطلاق می‌شود. ← اندام مجری، نورون‌آوران.

گیرنده‌های حجمی volumetric receptors

گیرنده‌هایی فرضی که تصور می‌رود مقدار خوراک آب را در پاسخ به حجم خون و مایعات بدن تنظیم کنند. رنین، ماده‌ای که کلیه‌ها وارد جریان خون می‌کنند ممکن است یکی از اینگونه گیرنده‌ها باشد. این ماده، عروق خونی را منقبض کرده و ترشح هورمون آنژیوتنسین را تحریک می‌کند که خود بر یاخته‌های هیپوتالاموس اثر می‌گذارد و ایجاد تشنگی می‌کند.

← گیرنده‌های راندی.

گیرنده‌های راندی (گیرنده‌های اسموزی) osmoreceptors

یاخته‌های فرضی در هیپوتالاموس که با تحریک ترشح هورمون کاهش ادرار از غده هیپوفیز، به آب‌باختگی پاسخ می‌دهند. ترشح این هورمون نیز به کلیه‌ها پیام می‌دهد که آب را مجدداً جذب کرده، آن را وارد جریان خون کنند. ← گیرنده‌های حجمی، هورمون کاهش ادرار.

گیرنده‌های اسموزی osmoreceptors

← گیرنده‌های راندی.

ل

لذت‌جویی hedonism

آدمیان در جستجوی لذت و اجتناب از درد هستند. در شکل افراطی این نظریه (در فلسفه)، لذت یا شادکامی خیربرین تلقی می‌شود.

لکه زرد fovea

ناحیه کوچکی در بخش مرکزی شبکیه چشم که انباشته از مخروط‌های بینایی است و در روشنایی روز حساسترین قسمت شبکیه از لحاظ دیدن جزییات و رنگهاست. ← شبکیه، مخروط.

لکه‌کور blind spot

ناحیه‌ی فاقد حساسیت در شبکیه که آنجا رشته‌های عصبی یاخته‌های عقده‌یی به‌هم می‌پیوندند و عصب بینایی را تشکیل می‌دهند.

لوث مسوولیت diffusion of responsibility

گرایش فرد به خودداری از اقدام در موقعیتهای اجتماعی به سبب حضور افراد دیگر (مثلاً، در مواقع اضطراری). این امر منجر به نامتمرکز شدن مسوولیت می‌شود که خود عامل مهمی در عدم دخالت حاضران در موقعیتهای اضطراری است.

لوزالمعده pancreas

از اندامهایی که نزدیک معده قرار دارد: به عنوان غده برونریز شیره‌ی خود را به روده‌ها می‌ریزد، اما برخی یاخته‌های اختصاصی آن در نقش غده درونریز عمل کرده و هورمون انسولین را وارد جریان خون می‌کنند. ← غده درونریز.

لیبیدو libido

← زیستمایه.

م

ماری‌جوآنا marijuana

برگهای خشک گیاه شاهدانه. به «حشیش»، «بستو» و «علف» نیز شهرت دارد. حشیش در واقع عصاره‌ی شاخ و برگ شاهدانه و معمولاً قویتر از ماری‌جوآناست. مصرف ماری‌جوآنا به تجارب حسی حدّت می‌بخشد و حالت کیفوری به وجود می‌آورد.

ماز maze

ابزاری برای بررسی یادگیری حیوانها و آدمیان، مرکب از یک شاخه‌ی «درست» و چندین شاخه‌ی بن‌بست.

مازتی T-maze

← مازدوشاخه.

مازدوشاخه T-maze

دستگاهی که حیوان در آن با دو گذرگاه روبه‌رو می‌شود که یکی از آنها به جعبهٔ هدف منتهی می‌گردد. از این دستگاه معمولاً برای آزمایش موش و جانداران رده‌های پایین استفاده می‌شود. ← ماز.

مازوخیسم (مازوشیسم) masochism

← آزارطلبی.

مانترا mantra

← مراقبه متعالی.

ماهیچه صاف smooth muscle

از اقسام ماهیچه موجود در اندامهای گوارشی، عروق خونی، و سایر اندامهای داخلی. این ماهیچه‌ها تحت کنترل دستگاه عصبی خودمختار هستند. ← ماهیچه قلب، ماهیچه مخطط.

ماهیچه مخطط striate muscle

ماهیچه‌های ویژه‌ی کنترل استخوان‌بندی، مانند ماهیچه‌های دست و پا؛ این ماهیچه‌ها را دستگاه عصبی تنی فعال می‌سازد نه دستگاه عصبی خودمختار. ← ماهیچه صاف، ماهیچه قلب.

متغیر variable

از تدابیر آزمایشی در آزمایش، که اندازه‌گیری یا کنترل می‌شود.

← متغیر مستقل، متغیر وابسته.

متغیر رابط intervening variable

فرایندی مبتنی بر استنتاج از آنچه بین محرک و پاسخ روی می‌دهد و به کمک آن مثلاً می‌توان تبیین کرد که چرا به محرک خاصی پاسخ معینی داده می‌شود و نه پاسخ دیگری. متغیر رابط ممکن است یا بدون تعیین شرایط خاصی صرفاً مبتنی بر استنتاج باشد یا شرایطی برای آن منظور شود و به صورت موضوع پژوهشی درآید.

متغیر مستقل independent variable

متغیری که تحت کنترل آزمایشی در می‌آید و همبستگی آن با تغییرات مورد نظر در آزمایش بررسی می‌شود. در آزمایشهای روانشناختی، متغیر مستقل معمولاً محرکی است که پاسخ به آن، متغیر وابسته شناخته می‌شود. ← متغیر وابسته.

متغیر وابسته dependent variable

متغیری که تغییرات قابل اندازه‌گیری آن به تغییرات متغیر مستقل نسبت داده می‌شود یا با آنها همخوانی دارد. در آزمایشهای روانشناختی، متغیر وابسته معمولاً پاسخ به محرکی است که اندازه‌گیری می‌شود.

← متغیر مستقل.

متوسط (معدل) avarage

← اندازه‌های گرایش مرکزی.

مجاری نیمدایره semicircular canals

سه مجرای مدور لوله مانند در سه جهت مختلف؛ بخشی است از حلزون گوش داخلی که با حفظ تعادل و حرکت سر و کار دارد. ← حسهای تعادل.

مجموعه آزمون test battery

مجموعه‌ای شامل چند آزمون که نمره‌ی مرکب آنها مبنای ارزیابی تفاوتهای فردی قرار می‌گیرد.

محتوای آشکار manifest content

محتوای به‌یاد مانده‌ی رؤیا مانند آدمها و فعالیتها در مقایسه با محتوای نهفته رؤیا که حاصل استنتاج هستند. ← محتوای نهفته.

محتوای نهفته latent content

معنای بنیادی رؤیا (مانند انگیزه‌ها و خواستهای مستتر در رؤیا) که از راه تفسیر محتوای آشکار آن کشف می‌شود. ← تفسیر، محتوای آشکار.

محرک (S) stimulus

۱ـ انرژی فیزیکی اثرگذار برگیرنده‌های حساس به آن انرژی. ۲ـ هر موقعیت یا رویداد قابل توصیف به شیوه‌ی عینی (اعم از اینکه در درون یا برون جاندار باشد) که در نقش نشانه‌ای برای پاسخ دادن جاندار عمل کند.

← پاسخ.

محرک افتراقی discriminative stimulus

محرکی که ظهور آن علامتی برای صدور پاسخ عامل است؛ برای مثال، صدای درزدن سبب می‌شود در را باز کنیم. این فراخوانیِ پاسخ عامل به وسیله محرک، ماهیتاً همانند فراخوانی پاسخگر به‌وسیله محرک نیست.

محرک تقویت‌کننده reinforcing stimulus

۱ـ محرک غیرشرطی در شرطی شدن کلاسیک. ۲ـ محرکی (معمولاً نوعی پاداش) که پاسخ عامل را تقویت می‌کند (مترادف: تقویت‌کننده).

← تقویت‌کننده مثبت، تقویت‌کننده منفی.

محرک شرطی conditioned stimulus (CS)

در شرطی‌شدن کلاسیک، محرکی است که بر اثر همایندی با محرک غیرشرطی قدرت فراخوانی پاسخ شرطی را کسب می‌کند.

← پاسخ شرطی، پاسخ غیرشرطی، محرک غیرشرطی.

محرک غیرشرطی unconditioned stimulus (US)

در شرطی‌شدن کلاسیک، محرکی است که به‌طور خودکار، و معمولاً به صورت بازتابی، بدون شرطی‌شدن قبلی پاسخی را فرا می‌خواند.

← پاسخ شرطی، پاسخ غیرشرطی، محرک شرطی.

محرک‌نما (تاکیستوسکپ) tachistoscope (T-Scope)

دستگاهی برای ارائه‌ی کوتاه‌مدت واژه‌ها، نمادها، تصاویر، و سایر مواد دیداری.

مخ cerebrum

← نیمکره‌های مخ.

مخچه cerebellum

ساختاری چند بخشی که به پشت ساقه مغز متصل است و کشیدگی عضلات و هماهنگی حرکات ظریف را تنظیم می‌کند.

مخروط cone

یاخته‌ای است اختصاصی در شبکیه چشم؛ به تعداد زیاد در لکه زرد و به میزان کمتری در سراسر شبکیه. مخروط‌ها میانجی احساس رنگهای فامی و نیز رنگهای بی‌فام هستند. ← شبکیه، لکه زرد، میله.

مددکار روانی psychiatric social worker

مددکاری که دوره آموزشی لازم را در زمینه شیوه کار با بیماران و خانواده آنها در ارتباط با مسائل سلامت و بیماری گذرانده و در انجام وظایف خود معمولاً از نزدیک با روانپزشک یا روانشناس بالینی همکاری می‌کند.

← روانپزشک، روانشناس بالینی.

مدل model

← الگو، سرمشق.

مراحل رشد stages of development

دوره‌هایی از رشد با توالی پیشرونده که به‌نظر می‌رسد معرف تغییراتی در ساختار یا کارکرد جاندار باشند (مانند مراحل رشد روانی ـ جنسی فروید یا مراحل رشد شناختی پیاژه).

مراحل روانی ـ اجتماعی psychosocial stages

صورت تازه‌ای از نظریه روانکاوی در زمینه رشد روانی ـ جنسی توسط اریکسون. در این نظریه مسائل اجتماعی و محیطی مؤثر بر مراحل رشد بیشتر مورد توجه قرار گرفته و فراتر از مرحله‌ی تناسلی، مراحلی نیز در ارتباط با بزرگسالی به آن افزوده شده است. ← رشد روانی ـ جنسی.

مراقبه متعالی transcendental meditation

یکی از شیوه‌های مراقبه که پیروان یوگای هندی به کار می‌بندند. حالت مراقبه از طریق تکرار یک صوت یا عبارت که «مانترا» نامیده می‌شود به‌وجود می‌آید. برای هرفردی مانترای ویژه‌ای انتخاب می‌شود که مناسبترین مانترا برای وی محسوب می‌شود.

مرحله آلتی phallic stage

روانکاوی: مرحله‌ای از رشد روانی ـ جنسی که در آن کودک از راه تحریک اندامهای تناسلی خود احساس کامرواییی می‌کند و به والد جنس مخالف خود دلبستگی نشان می‌دهد. ← مرحله ادیپی، رشد روانی ـ جنسی.

مرحله ادیپی Oedipal stage

در روانکاوی نام دیگر مرحله آلتی رشد روانی ـ جنسی، به این مناسبت که عقده ادیپ در این مرحله ظاهر می‌شود. ← رشد روانی ـ جنسی، عقده ادیپ.

مرحله پیش عملیاتی preoperational stage

دومین مرحله از رشد شناختی (سنین ۲ تا ۷ سال) در نظام پیاژه. در این مرحله کودک می‌تواند در قالب نمادها بیندیشد، ولی هنوز برخی قواعد و عملیات نظیر نگهداری ذهنی را درک نمی‌کند. ← نگهداری ذهنی.

مرحله تناسلی genital stage

در روانکاوی کلاسیک، آخرین مرحله رشد روانی ـ جنسی است که به شراکت جنسی با یکی از افراد جنس مخالف می‌انجامد.

← رشد روانی ـ جنسی.

مرحله حسی ـ حرکتی sensorimotor stage

نخستین مرحله از رشد شناختی در نظریه پیاژه (از تولد تا ۲ سالگی) که کودک طی آن به روابط موجود بین تأثرات حسی و رفتار حرکتی خویش پی می‌برد. ← پایداری شیء.

مرحله دهانی oral stage

در روانکاوی: نخستین مرحله از رشد روانی ـ جنسی که طی آن لبها و دهان منبع کسب لذت است، همان لذتی که کودک از مکیدن پستان مادر احساس می‌کند. ← رشد روانی ـ جنسی.

مرحله عملیات صوری formal operational stage

چهارمین مرحله از رشد شناختی در نظریه پیاژه (۱۲ سالگی به بعد). در این مرحله، کودک توانایی استفاده از قواعد انتزاعی را کسب می‌کند.

مرحله عملیات عینی concrete operational stage

سومین مرحله از رشد شناختی در نظریه پیاژه (سنین ۷ تا ۱۲). در این مرحله، کودک از قدرت تفکر منطقی برخوردار می‌شود و به مفاهیم مربوط به نگهداری ذهنی دست می‌یابد. ← نگهداری ذهنی.

مرحله مقعدی anal stage

دومین مرحله از رشد روانی ـ جنسی در نظریه روانکاوی، که به دنبال مرحله دهانی آغاز می‌شود. مسائل مربوط به ضبط و دفع مدفوع، منبع احساس کامروایی و تعارض در این دوره محسوب می‌شود.

← رشد روانی ـ جنسی.

مرور ذهنی rehearsal

تکرار هشیارانه‌ی اطلاعات رسیده به حافظه کوتاه‌مدت، که معمولاً با گفتار همراه است. این فرایند، یادآوری اطلاعات موجود در حافظه کوتاه‌مدت و انتقال آن در حافظه درازمدت را تسهیل می‌کند. ← نظریهٔ حافظه‌ی دوگانه.

مزاج temperament

جنبه یا وجهی از شخصیت که در حالات و تغییرات خلقی خاص شخص منعکس است. سطح کلی واکنش و انرژی شخص.

مسأله فطرت در برابر تربیت nature-nurture issue

تعیین اهمیت نسبی وراثت (فطرت) و بارآمدن در یک محیط معین (تربیت) در توانایی رشد یافته.

مسأله گشای عمومی (جی پی اس) General Problem Solver (GPS)

نوعی برنامه کامپیوتری که هدف آن شبیه‌سازی فرایند مسأله گشایی در آدمیان است، برای این منظور، این برنامه خرده هدفهایی تعیین می‌کند و ناهمخوانیهایی را که پیش می‌آید به یک خرده هدف بعدی تقلیل می‌دهد. ← شبیه‌سازی.

مشاوره بی‌رهنمود nondirective counseling

← درمان درمانجومدار.

اسیدلیزرژیک lysergic acid diethylamid

داروی روان‌گردان بسیار نیرومند که تغییرات عمده یی در خودآگاهی، توهم، تحریف ادراک و نوسان خلق ایجاد می‌کند. ← داروهای روانگردان.

مشوق incentive

۱ـ شیء ملموسی که به صورت هدف درآمده و محرکهایی فراهم می‌کند که فعالیت هدف‌جویانه را بر می‌انگیزند. ۲ـ به معنای عامتر، هرنوع هدف.

← مشوق مثبت، مشوق منفی.

مشوق مثبت positive incentive

هرشیء و موقعیت ادراک شده یا مورد انتظار که رفتار معطوف آن شده است. ← مشوق منفی.

مشوق منفی negative incentive

هر شیء یا موقعیت که ادراک یا انتظار آن سبب می‌شود رفتار در جهت روی‌گردانی از آن هدایت شود. ← مشوق مثبت.

مصاحبه interview

گفتگو میان پژوهشگر (مصاحبه‌گر) و آزمودنی (مصاحبه شونده). هدف مصاحبه گردآوری داده‌های مفید به حال آزمودنی (مثلاً در مصاحبه‌ی درمانی) یا گردآوری اطلاعات مورد نیاز (مثلاً در زمینه‌یابی نمونه‌یی) است.

معنی‌داری آماری statistical significance

میزان اطمینان به شاخص آماری محاسبه شده در ارتباط با بیان حکمی درباره‌ی واقعیت مورد نظر، مثلاً میزان احتمال اینکه میانگین جامعه بین دو حد به‌دست آمده در گروه نمونه قرار می‌گیرد. معنی‌داری درجه‌پایایی یافته‌ی آماری را می‌رساند و نه درجه اهمیت آن را.

معنای صریح denotative meaning

معنای اصلی نماد، یعنی چیز معینی که نماد به آن اشاره دارد (مثلاً، نشانی محل سکونت من معنای صریح دارد. اما وقتی من آن منطقه را یکی از محلات خوب شهر به حساب می‌آورم در واقع یک معنای ضمنی را در نظر دارم که نسبت به نشانی من جنبه ثانوی دارد). ← معنای ضمنی.

معنای ضمنی connotative meaning

معنای تلویحی یا هیجانی واژه یا نماد، که از معنای صریح آن فراتر می‌رود. مثلاً واژه‌های «برهنه» و «عریان» هردو به تن بی‌پوشاک اشاره دارند (معنای صریح)، اما معنای ضمنی آنها تا حدودی متفاوت است. ← معنای صریح.

معیارهای نقش جنسی sex-role standards

رفتاری که در جامعه به لحاظ جنسیت فرد رفتار مناسبی برای وی محسوب می‌شود.

مغول‌وارگی (منگولیسم) mongolism

← نشانگان داون.

مفهوم concept

ویژگیها یا روابط مشترک طبقه‌ای از اشیا یا اندیشه‌ها. مفهومها ممکن است مربوط به اشیای عینی باشند (مانند مفهوم «چنار» که به نوع معینی از درخت اشاره دارد) یا مربوط به اندیشه‌های انتزاعی (مانند «برابری»، «عدالت»، و «عدد»)، اما در هرحال به روابط مشترک بین انواع گوناگون اشیا یا اندیشه‌ها اشاره دارند. ← مفهوم احتمالاتی، مفهوم کلاسیک.

مفهوم احتمالاتی probabilistic concept

مفهومی است که همه‌ی مصادیق آن لزوماً دارای تمام ویژگیهای تشکیل‌دهنده‌ی آن مفهوم نیستند: در مفهوم «پرنده» با اینکه بسیاری از پرندگان پرواز می‌کنند، اما پرندگانی هم هستند که پرواز نمی‌کنند.

مفهوم کلاسیک classical concept

مفهومی است که همه‌ی مصداقهای آن باید تمام صفاتی را که تشکیل دهنده‌ی آن مفهوم هستند دارا باشند، مثلاً مفهوم «عزَب»، هرمصداق یا موردی از این مفهوم باید ویژگیهای بالغ بودن، مرد بودن، و غیرمتأهل بودن را دارا باشد.

مقاومت resistance

روانکاوی: متوقف شدن جریان تداعی آزاد. سد یا مانع روانشناختی در برابر ورود تکانه‌های ناهشیار به حیطه‌ی هشیاری. مقاومت، بخشی از فرایندی است که به واپس‌رانی تداوم می‌بخشد. ← تفسیر، واپس‌رانی.

مقیاس‌بندی scaling

تبدیل داده‌های خام به انواع دیگری از نمره‌ها (مثلاً، رتبه‌ها، درصدها، و نمره‌های معیار) به‌منظور تسهیل تفسیر آنها.

مقیاس درجه‌بندی rating scale

از وسایل ثبت داوریهای ارزیابان درباره افراد دیگر (یا خودشان) از لحاظ صفات مورد نظر در مقیاس.

مکانیسم دفاعی defense mechanism

نوعی شیوه‌ی سازگاری به‌صورت اقدام به عمل یا خودداری از عمل که اغلب به صورت ناهشیار و هدف آن جلوگیری از آگاه شدن شخص از برخی صفات و انگیزه‌هایی است که موجب تنزل عزت نفس یا افزایش اضطراب وی گردد. انکار و فرافکنی دو نمونه از مکانیسمهای دفاعی هستند.

ملاک criterion

۱ـ سلسله نمره‌های یا مدارک دیگری که در پرتو آنها کارایی آزمون پیش‌بین بررسی می‌شود. ۲ـ سطح یا معیاری که به‌عنوان هدفی برای پیشرفت در تکالیف یادگیری انتخاب می‌شود. مثلاً، می‌توان تعداد دفعات معینی را که آزمودنی بدون خطا از ماز عبور می‌کند به عنوان شاخصی برای یادگیری کامل ماز انتخاب کرد.

مناطق ارتباطی association areas

مناطقی از قشر مخ که مستقیماً درگیر فرایندهای حسی و حرکتی نیستند، بلکه کار آنها تنظیم درون داده‌های رسیده از اندامهای حسی مختلف است و احتمالاً نقشی نیز دریادگیری، حافظه، و تفکر برعهده دارند.

منحنی آر او سی ROC curve

← منحنی شاخص عملیاتی‌گیرنده.

منحنی بهنجار normal curve

نموداری که براساس توزیع بهنجار رسم شود.

منحنی تراکمی cumulative curve

نمایش تعداد پاسخهای جاندار در طول جلسه‌ی شرطی‌شدن عامل به‌صورت نمودار. شیب منحنی تراکمی نشان‌دهنده‌ی سرعت پاسخدهی است.

منحنی شاخص عملیاتی‌گیرنده (منحنی آر او سی)

receiver-operating-characteristic curve (ROC curve)

نوعی تابع ریاضی که احتمال حدسهای درست و نادرست را در یک تکلیف ردیابی در سطح ثابتی از علامت‌دهی نشان می‌دهد. عوامل اثرگذار بر سوگیری پاسخ می‌توانند میزان حدسهای درست و نادرست را تغییر دهند، ولی این تغییرات در محدوده منحنی آر او سی صورت‌پذیر است.

← تکلیف ردیابی.

منحنی یادگیری learning curve

نموداری که سیر یادگیری را نشان می‌دهد و محور عمودی (محور عرضی) آن نوعی شاخص مهارت (مانند مقدار در واحد زمان، زمان به واحد مقدار، تعداد خطاها)، و محور افقی آن (محور طولی) نوعی شاخص تمرین (مانند تعداد کوششها یا مدت زمان) است.

منطقه بروکا Broca's area

بخشی از نیمکره چپ مغز که بر گفتار نظارت دارد. افرادی که این بخش از مغزشان آسیب دیده واژه‌ها را به‌طرزی روشن بیان نمی‌کنند و گفتارشان کند و همراه با تقلاست. گرچه گفتار این افراد از معنا برخوردار است، اما محتوای آن محدود به واژه‌های کلیدی است.

منطقه بینایی visusal area

منطقه فرافکنی در قطعه پس‌سری مغز. در آدمیان، آسیب‌دیدگی این منطقه، متناسب با میزان و محل آسیب، موجب نابینایی در بخشهایی از میدان دید می‌شود.

منطقه جداری septal area

ناحیه‌ای درقسمت عمقی و مرکزی مغز که بین دو بطن جانبی قرار دارد و تحریک برقی آن ظاهراً احساسی شبیه لذت به‌وجود می‌آورد (دست‌کم در موشها).

منطقه حرکتی motor area

ناحیه فرافکنی در بخش قدامی شیار مرکزی مغز که تحریک آن معمولاً پاسخهای جنبشی یا حرکتی ایجاد می‌کند. ← منطقه حسی تنی.

منطقه حسی تنی somatosensory area

منطقه‌ای در قطعه آهیانه‌یی مغز که تجارب حسی گرما، سرما، لمس، و درد را ثبت می‌کند (مترادف: منطقه حس‌تنی). ← منطقه‌ی حرکتی.

منطقه ورنیکه Wernicke's area

بخشی از نیمکره چپ مغز که در فهم و درک زبان دخالت دارد. افرادی که این بخش از مغزشان آسیب دیده از درک معنای واژه‌ها عاجزند. این قبیل افراد قادرند واژه‌ها را بشنوند ولی معنای آنها را نمی‌فهمند.

منگولیسم mongolism

← مغول وارگی.

مواد افیونی opiates

تریاک یا مشتقات شیمیایی آن مانند کدیین، مرفین، و هروئین. این داروها دستگاه عصبی مرکزی را کند می‌کنند و دردزدا، سرخوشی‌آور، و به شدت اعتیادآورند (مترادف: داروهای مخدر). ← هروئین.

موج سینوسی sine wave

نوعی موج چرخه‌یی که منحنی آن شبیه به منحنی تابع سینوسی مثلثاتی است. منحنی موجهای صوتی خالص منطبق بر چنین تابعی هستند.

موجهای آلفا alpha waves

← برق نگاره‌ی مغز.

موجهای دلتا delta waves

← برق نگاره‌ی مغز.

میانگین mean

همان معدل حسابی که از راه تقسیم مجموع نمره‌ها بر تعداد نمره‌ها به دست می‌آید. ← اندازه گرایش مرکزی.

میانه median

نمره‌ی میانی در یک سلسله نمره که از کوچک به بزرگ مرتب شده‌اند. ← اندازه گرایش مرکزی.

میدان دید visual field

سراسر صحنه‌ی دیداری که هنگام تثبیت نگاه بر یک نقطه، برچشم اثر می‌گذارد.

میزان‌کردن آزمون (هنجاریابی آزمون) test standardization

تعیین هنجارهایی برای تفسیر نمره‌های آزمون از طریق اجرای آزمون در یک گروه معرف و انجام‌دادن بررسی مورد نیاز درباره پایایی و اعتبار آزمون.

← پایایی، اعتبار، هنجار.

میله rod

ازعناصر شبکیه چشم که فقط واسطه‌ی احساس رنگهای بی‌فام است، و به ویژه در دید پیرامونی و دید شبانگاهی نقش مهمی برعهده دارد.

← شبکیه، مخروط.

ن

ناخوری aphagia

ناتوانی در غذا خوردن. ← پرخوری.

ناراضی جنسیتی transsexual

فردی که از لحاظ جسمانی به یک جنس و از لحاظ روانی به جنس دیگر تعلق دارد. برخی از این قبیل افراد به عمل جراحی و درمان هورمونی متوسل می‌شوند تا جنسیت جسمانی خود را تغییر دهند، اما معمولاً خود را همجنس‌خواه نمی‌دانند. ← همجنس‌خواه.

ناظر پنهان hidden observer

استعاره برای توصیف هشیاری پنهان شخص در حالت هیپنوتیسم. گفته می‌شود که این هشیاری پنهان با تجاربی متفاوت و در عین حال موازی با هشیاری خاص حالت هیپنوتیسم همراه است.

ناقطبی شدن depolarization

تغییری در پتانسیل استراحت غشای نورون در جهت پتانسیل عمل، که درجریان آن داخل غشا بار مثبت بیشتری پیدا می‌کند.

← پتانسیل استراحت، پتانسیل عمل.

ناکامی frustration

۱ـ به‌عنوان رویداد، شرایط سدکننده‌ای است که راه برفعالیت معطوف به هدف می‌بندد یا مزاحم چنین فعالیتی می‌شود. ۲ـ به عنوان حالت، ناراحتی یا آشفتگی یا خشم ناشی از عقیم‌ماندن فعالیت، یا یأس یا شکست.

نانومتر (nm) nanometer

واحد اندازه‌گیری طول موج نور، برابر با یک بیلیونیم متر.

ناهشیار نویسی automatic writing

نوشتن در حالتی که شخص از این فعالیت خویش آگاه نیست، به این معنا که نمی‌داند چه‌چیزی می‌نویسد. ناهشیار نویسی پدیده‌یی عادی در هیپنوتیسم است. ← هیپنوتیسم.

ناهماهنگی dissonance

۱ـ در موسیقی، ترکیب ناموزون اصوات (متضاد هماهنگی). ۲ـ در روانشناسی اجتماعی، اصطلاحی است از فستینگر به معنای آگاهی شخص از اینکه نگرشهایش با رفتارش ناهمخوانند. ← ناهماهنگی شناختی.

ناهماهنگی شناختی congnitive dissonance

ناهمخوانی باورها یا عناصر اطلاعاتی شخص با یکدیگر یا با گرایشهای رفتاری او. ناهماهنگی شناختی شخص را وا می‌دارد که از راه تغییر رفتار یا شناخت خود از میزان ناهماهنگی بکاهد.

ناهمخوانی دوچشمی binocular disparity

منعکس‌شدن تصویر مختصر متفاوتی از شیء بر هریک از شبکیه‌ها به این علت که چشمها نسبت به یکدیگر در دو وضعیت متفاوت قرارگرفته‌اند.

نخستین قاعدگی menarche

نخستین دوره قاعدگی که حاکی از بلوغ جنسی دختر است. ← قاعدگی.

نشانگان XYY syndrome XYY

نوعی نابهنجاری که مشخصه‌ی آن وجود یک کروموزوم Y اضافی در جنس نر است. گفته شده این نشانگان با فزونی پرخاشگری ارتباط دارد، اما شواهد قاطعی در این مورد در دست نیست. ← کروموزوم Y.

نشانگان ترنر Turner's syndrome

نوعی نابهنجاری کروموزومهای جنسی به این شکل که نوزاد دختر به جای دو کروموزوم X فقط یک کروموزوم X دارد. ← کروموزوم X.

نشانگاه داون Down's syndrome

نوعی عقب‌ماندگی ذهنی ناشی از نابهنجاری ارثی (وجود کروموزوم اضافی در زوج کروموزومی ۲۱)، با مشخصات کلفتی زبان، وجود شکنجهای اضافی در پلکها، و داشتن انگشتان کوتاه و پهن (مترادف: مغول وارگی).

نشانگان کلاین‌فلتر Klinefelter's syndrome

نوعی نابهنجاری کروموزومهای جنسی (ترکیب XXY به جای XX یا XY). شخصی از لحاظ جسمانی نر و دارای آلت مردی و بیضه‌هاست، اما در عین حال ویژگیهای بارز زنانه نیز دارد.

نشانه‌های دو چشمی binocular cues

← نشانه‌های فاصله.

نشانه‌های فاصله distance cues

۱ـ در مبحث بینایی، هم نشانه‌های یک چشمی است (مانند فرانهادگی اشیا، نما، سایه‌روشن و حرکت نسبی) که به کمک آنها فاصله اشیا ادراک می‌شود. و هم نشانه‌های دو چشمی که دید سه بعدی را امکان‌پذیر می‌سازند. ← دید سه‌بعدی. ۲ـ در مبحث شنوایی، به نشانه‌هایی گفته می‌شود (مانند تفاوت مُدت زمان رسیدن صوت به دو گوش) که ادراک فاصله و جهت صوت را سازمان می‌دهند.

نشانه‌های یک‌چشمی monocular cues

← نشانه‌های فاصله.

نظریه theory

مجموعه مفروضات و اصول بدیهی به منظور تفسیر داده‌های موجود و پیش بینی رویدادهای جدید؛ معمولاً برگستره‌ی وسیعی از پدیده‌ها قابل اطلاق است.

نظریه ادراک خویشتن self-perception theory

نگرشها و باورهای شخص می‌توانند بر رفتار وی تأثیر بگذارند. آدمیان گاهی اوقات برمبنای مشاهده رفتار خود قضاوت می‌کنند که چه احساسی به آنها دست داده است (نظریه بم).

نظریه بسامدی frequency theory

در باب شنوایی: تکانه‌های عصبی برخاسته از اندام کورتی برحسب بسامد ارتعاش غشای پایه یی گوش فعال می‌شوند و نه برحسب محل حرکت در آن غشاء.

← اصل شلیک چندگانه، نظریه مکانی.

نظریه‌ی تشخیص پذیری علامت signal detectability theory

نظریه‌ای در باب فرایندهای حسی و تصمیم‌گیری اثرگذار بر داوریهای روان ـ فیزیکی، به‌ویژه در ارتباط با مسأله ردیابی علامتهای خفیف در زمینه‌ای از سروصدا. ← تکلیف ردیابی علامت.

نظریه جیمز ـ لانگه James - Lange theory

از نظریه‌های کلاسیک در زمینه‌ی هیجانی که به‌نام دو فردی که مستقلاً و به‌طور همزمان آن را عنوان کردند، شهرت دارد. مطابق این نظریه: محرکی موجب بروز پاسخهای بدنی می‌شود و آگاهی فرد از این پاسخها تجربه‌ی هیجانی او به حساب می‌آید. ← نظریه شناختی ـ فیزیولوژیایی، نظریه کنن ـ بارد.

نظریه حافظه‌ی دوگانه dual-memory theory

تأکید بر تمایز بین حافظه کوتاه‌مدت با ظرفیتی محدود و حافظه درازمدت با ظرفیتی عملاً نامحدود. اطلاعات تنها از طریق حافظه کوتاه‌مدت می‌تواند در حافظه درازمدت رمزگردانی شود.

← حافظه درازمدت، حافظه کوتاه مدت.

نظریه سنخ‌بندی type theory

آدمیان را به شیوه‌ی کارآمد می‌توان به چند طبقه یا سنخ معدود تقسیم کرد که در آن افراد هرسنخ با ویژگیهای مشترکی که دارند از افراد سنخهای دیگر متمایز شوند. ← نظریه صفات.

نظریه شناختی ـ فیزیولوژیایی cognitive - physiological theory

نظریه‌ای در زمینه‌ی هیجان: هیجان نوعی برانگیختگی بدنی است که با فرایندهای شناختی تعامل دارد. نوع هیجان منوط به برچسب خاصی است که شخص به حالت برانگیختگی بدنی خود می‌زند.

← نظریه جیمز ـ لانگه، نظریه کنن ـ بارد.

نظریه صفات trait theory

نمره‌های شخص در چند مقیاس که هریک معرف ویژگی یا بعدی از شخصیت است، کارآمدترین تصویر را از شخصیت وی به‌دست می‌دهد.

نظریه فرایند متضاد opponent - procxess theory

۱ـ در ادراک: رنگ بینی آدمیان در سه جفت فرایند متضاد ریشه دارد: سفید / سیاه، زرد / آبی، و قرمز/سبز. ۲ـ در هیجان: مغز به گونه‌ای سازمان‌یافته که بازدارنده یا فرونشاننده‌ی پاسخهای هیجانی باشد، اعم از اینکه این پاسخها لذت‌بخش باشند یا آزارنده.

نظریه کاهش سایق drive - reduction theory

نظریه‌ای برای تبیین زنجیره‌ی رفتار انگیزش یافته: فرد از حالت آزارنده‌ی پرتنش (حالت سائق) در جهت «حالت هدف» حرکت می‌کند که طی آن سایق کاهش می‌یابد. به گفته دیگر، هدفِ زنجیره‌ی رفتار، کاهش سایق است. ← انگیزه، سایق، نظریه مشوقها، نیاز.

نظریه کنن ـ بارد Cannon - Bard theoy

از نظریه‌های کلاسیک در زمینه‌ی هیجان (طرح توسط کنن و بارد): محرک هیجان‌زا به‌طور همزمان هم قشر مخ و هم پاسخهای بدنی را فعال می‌سازد؛ به عبارت دیگر، تغییرات بدنی و تجربه هیجانی به‌طور همزمان رخ می‌کنند. ← نظریه جیمز ـ لانگه، نظریه شناختی ـ فیزیولوژیایی.

نظریه مشوقها incentive theory

نظریه‌ای در باب انگیزش: تأکید بر اهمیت مشوقهای منفی و مثبت به عنوان عوامل تعیین کننده‌ی رفتار؛ عوامل برانگیزنده‌ی فعالیت منحصر به سایقهای درونی نیست. ← نظریه کاهش سایق.

نظریه‌ی مکانی place theory

نظریه‌ای درباره شنوایی: زیروبمی صوت با مکان تحریک در غشای پایه ارتباط دارد. ← اصل شلیک چندگانه، نظریه بسامدی.

نظریه‌ی یادگیری اجتماعی social learning theory

به‌کارگرفتن نظریه یادگیری در زمینه‌ی مشکلات فردی و رفتار اجتماعی (مترادف: نظریه رفتار اجتماعی).

نظریه یانگ ـ هلم‌هولتس Young - Helmholtz theory

نظریه‌ای درباره ادراک رنگ: سه گیرنده‌ی اصلی رنگ وجود دارد. گیرنده «قرمز»، گیرنده «سبز» و گیرنده «آبی». ← نظریه فرایند متضاد.

نقش‌گزاری role playing

روشی برای آموزش نگرشها و رفتارهای حائز اهمیت در روابط شخصی. طبق این روش، خواه در روانِدرمانی و خواه در آموزش رهبری: از شخص خواسته می شود در یک نمایش خود جوش نقش معینی را بازی کند.

← بازیگری روانی.

نقش‌پذیری imprinting

اصطلاح کردارشناسان برای شکلی از یادگیری نوع ـ ویژه که طی دوره محدودی در آغاز زندگی جاندار صورت می‌گیرد و پس از به‌وجود آمدن، نسبتاً تغییرناپذیر باقی می‌ماند. نمونه‌ای از نقش‌پذیری در جوجه اردکهایی مشاهده می‌شود که در فاصله ۱۱ تا ۱۸ ساعت پس از تولد یاد می‌گیرند که دنبال یک اردک مادهٔ بالغ (معمولاً مادرشان) راه بروند. هرچیزی که جوجه اردکها در این دوره دنبال کنند بعدها نیز همان را دنبال خواهد کرد. ← کردارشناس.

نقشه‌شناختی cognitive map

ساختاری فرضی در حافظه برای حفظ و سازماندهی اطلاعات مربوط به رویدادهای گوناگونی که در موقعیت یادگیری روی می‌دهند. تصویر ذهنیِ موقعیت یادگیری. ← طرحواره.

نگهداری ذهنی conservation

اصطلاح پیاژه برای توانایی درک کودک از اینکه برخی ویژگیهای اشیا (مانند جرم، حجم، و تعداد) به رغم تغییراتی در ظاهر اشیا، همچنان ثابت می‌مانند. ← مرحله پیش عملیاتی.

نما mode

پربسامدترین نمره در توزیع یا در فاصله‌ی طبقه که بیشترین تعداد موارد را به خود اختصاص داده است. ← اندازه گرایش مرکزی.

نماد (سمبول) symbol

هرچیزی که نمودار چیزی غیر از خودش باشد.

نمادهای همانندسازی identification figures

سرمشقهای بزرگسال (به ویژه والدین) که کودک تا حدودی به‌طور ناهشیار از آنها تقلید می‌کند. ← همانندسازی.

نمودارروانی psychograph

← نیمرخ صفات.

نمودار گردش کار flow chart

نموداری که زنجیره‌ی انتخابها و عملیات مربوط به هرفعالیت معین را نشان می‌دهد.

نوباوگی infancy

دوره‌ی ناتوانی و وابستگی در آدمیان و جانداران دیگر؛ این دوره در آدمیان شامل تقریباً دو سال اول زندگی است.

نوجوانی adolescence

دوره‌ی بین بلوغ جنسی تاکمال جسمانی آدمی، شامل تقریباً اوایل دهه دوم تا اوایل دهه سوم زندگی. ← بلوغ جنسی.

نورآدرنالین noradrenalin

← نورایی‌نفرین.

نورایی‌نفرین norepinephrine

از هورمونهایی که از پیاز غده فوق کلیوی ترشح می‌شود و فقط از برخی جهات شبیه اپی‌نفرین عمل می‌کند. ← اپی‌نفرین، غده فوق کلیوی.

نوروز neurosis

← روان‌رنجوری.

نورون neuron (nerve cell)

یاخته تخصصی که تکانه‌ها یا پیامهای عصبی را به دیگر یاخته‌های عصبی، غدد و ماهیچه‌ها منتقل می‌سازد.

نورون آوران afferent neuron

← نورون حسی.

نورون حرکتی motor neuron

یاخته عصبی یا نورونی که پیامهای مغز یا نخاع را به ماهیچه‌ها و غده‌ها می‌رساند (مترادف: نورون و ابران). ← نورون حسی.

نورون حسی sensory neuron

نورونی که پیامهایی را از گیرنده‌های حسی به مغز یا نخاع می‌رساند و از این طریق جاندار از رویدادهای محیطی و رویدادهای درون بدن خود آگاه می‌شود (مترادف: نورون آوران). ← گیرنده، نورون حرکتی.

نورون وابران efferent neuron

← نورون حرکتی.

نورونهای رابط interneurons

نورونهایی در دستگاه عصبی مرکزی که پیامهایی از نورونهای حسی دریافت و آنها را به سایر نورونهای رابط یا به نورونهای حرکتی می‌رسانند.

← نورون حرکتی، نورون حسی.

نهاد id

در نظریه سه بخشی فروید از شخصیت: بخشی است معرف تکانه‌های سازمان نایافته و غریزی. نهاد در شرایطی که مهار نشود در پی ارضای فوری نیازهای ابتدایی بر می‌آید. ← خود، فراخود.

نهفتگی latency

۱ـ نوعی شاخص زمان پاسخ: معرف فاصله زمانی درنگ بین ارائه محرک و ظهور پاسخ. ۲ـ در روانکاوی: دوره‌ای در سالهای میانی کودکی، تقریباً بین ۶ تا ۱۲ سالگی، که گفته می‌شود طی آن تکانه‌های جنسی و پرخاشگری تا حدودی رام می‌شوند، و در نتیجه، کودک متوجه جهان خارج می‌شود و کنجکاوی درباره محیط او را آماده‌ی یادگیری می‌کند.

← رشد روانی ـ جنسی.

نیاز need

نوعی وضعیت بدنی که با فقدان یا کمبود در درون جاندار پیوند دارد.

← سایق، انگیزه. **نیروگردان transducer**

وسیله‌ای مانند الکترود یا دستگاه اندازه گیری که در روانشناسی فیزیولوژیایی برای تبدیل شاخصهای فیزیولوژیایی به شکلهای دیگری از انرژی قابل ثبت و اندازه گیری به کار می‌رود.

نیمرخ‌آزمون test profile

نموداری که در آن نمره‌های شخص در چندین آزمون در ردیفهای موازی و برحسب مقیاس واحد نشان داده می‌شود و نقطه‌های مربوط به نمره‌ها با خط مستقیم به یکدیگر وصل می‌شوند تا نمره‌های کم یا زیاد به روشنی در معرض دید قرار گیرند. ← نیمرخ صفات.

نیمرخ صفات trait profile

نموداری که درجه‌بندی ویژگیهای شخص را برحسب مقیاس واحد به‌صورت خطوط موازی نشان می‌دهد؛ به‌این ترتیب طرح ویژگیهای شخص بارزتر دیده می‌شود.

نیمکره چپ left hemisphere

در سمت راست بدن، و در اکثر افراد، گفتار و سایر فعالیتهای منطقی و زنجیره‌یی را کنترل می‌کند (مترادف: نیمکره مهتر).

← جسم پینه‌یی، فرد دوپاره مغز، نیمکره راست، نیمکره‌های مغز.

نیمکره راست مغز right hemisphere

سمت چپ بدن، و در اکثر افراد، فعالیتهای طرحدار و فضایی را کنترل می‌کند (مترادف: نیمکره کهتر). ← جسم پینه‌یی، فرد دوپاره مغز، نیمکره چپ، نیمکره‌های مغز.

نمیکره کهتر minor hemisphere

← نیمکره راست.

نیمکره مهتر major hemisphere

← نیمکره چپ.

نیمکره‌های مغز cerebral hemispheres

دو توده‌ی بزرگ از یاخته‌ها و رشته‌های عصبی که بخش عمده‌ی مغز آدمیان و سایر جانوران رده‌های بالا را تشکیل می‌دهد. شیار عمیقی دو نیمکره مغز را از هم‌جدا می‌کند و نوار عصبی پهنی به نام جسم پینه‌یی آنها را به هم می‌پیوندد (مترادف: مخ).

← فرد دوپاره مغز، قشر مغ، نیمکره چپ، نیمکره راست.

و

وابستگی attachment

تمایل جانداران خردسال به قرار گرفتن در جوار افراد معین و احساس ایمنی در حضور آنها.

واپس‌رانی repression

۱ـ نوعی مکانیسم دفاعی: تکانه یا خاطره‌ای که ممکن است احساس گناه برانگیزد از حیطه‌ی آگاهی زدوده یا انکار می‌شود. ← فرونشانی، مکانیسم دفاعی. ۲ـ یکی از نظریه‌ها در زمینه فراموشی.

واپس‌روی regression

بازگشت به شیوه‌های پاسخدهی ابتدایی‌تر و کودکانه.

واپس روی سنی age regression

در هیپنوتیسم، باززیست تخیلی تجارب وابسته به خاطرات سالهای نخست زندگی یا تجارب ویژهٔ سنین پایین‌تر. ← هیپنوتیسم.

واج phoneme

کوچکترین واحد در نظام صوتی زبان، که عامل تمیز الفاظ از یکدیگر است. ← واژک.

واژک morpheme

کوچکترین واحد معنی‌دار در ساختار یک زبان، اعم از واژه، ریشه، یا پیشوند (مثلاً مرد، رفت، بی ـ، ـ نند). ← واج.

واریانس variance

← پراکنش.

واکنش وارون reaction formation

نوعی مکانیسم دفاعی که در آن، شخص برای انکار وجود یک انگیزه‌ی نکوهیده خود صورت افراطی متضاد آن انگیزه را در رفتار خود نمایان می‌سازد. ← مکانیسم دفاعی.

وجدان conscience

شناخت درونی شخص از معیارهای «درست» و «نادرست» که وی براساس آن درباره‌ی رفتار خود قضاوت می‌کند. ← فراخود.

وراثت‌شناسی genetics

شاخه‌ای از زیست‌شناسی: بررسی توراث و شیوه‌های انتقال خصوصیات ارثی.

وراثت‌شناسی رفتاری behavior genetics

بررسی شیوه‌ی توارث ویژگیهای رفتاری.

وسایل یادیار mnemonics

تدابیری برای بهبود به خاطر سپردن مطالب.

وسواس عملی compulsion

هر عمل تکراری که شخص احساس می‌کند مجبور است آن را انجام دهد و نمی‌تواند از انجام از آن خودداری کند؛ رفتار تشریفاتی.

← اختلال وسواس فکری ـ عملی، وسواس فکری.

وسواس فکری obsession

هرفکر تکراری، ناخوشایند و ناخوانده که مضمون آن غالباً عمل جنسی یا پرخاشگری است. ← اختلال وسواس فکری ـ عملی، وسواس عملی.

وقفه‌ی تنفس apnea

نوعی اختلال خواب که مشخصه آن توقف تنفس در جریان خواب است.

ویژگی (صفت) trait

صفت یا بُعدی پایدار از شخصیت که می‌توان آن را درجه‌بندی یا اندازه‌گیری کرد. ← نیمرخ صفات

ویژگی وابسته به جنسیت sex-linked trait

هرویژگی که عامل تعیین کننده‌ی آن ژنی باشد روی کروموزوم تعیین کننده‌ی جنسیت مثلاً رنگ‌کوری قرمز ـ سبز. ← کروموزوم X، کروموزوم Y.

ویژگیهای جنسی ثانوی secondary sex characteristics

خصوصیات جسمانی تمایزدهنده‌ی نر بالغ ازماده‌ی بالغ، علاوه بر تفاوت اندامهای تولید مثل. نمونه‌هایی از اینگونه خصوصیات درآدمیان: کلفت شدن صدا و روییدن ریش در جنس‌نر است. ← ویژگیهای جنسی نخستین.

ویژگیهای جنسی نخستین primary sex characteristics

ویژگیهای ساختاری و فیزیولوژیایی که آمیزش جنسی و تولید مثل را میسر می‌سازند. ← ویژگیهای جنسی ثانوی.

ویژگیهای چندژنی polygenic traits

خصوصیاتی مانند هوش، قد، و استواری هیجانی که هریک را چندین ژن تعیین می‌کنند.

هـ

هذیان delusion

باورهای کاذب یا نادرست که یکی از ویژگیهای برخی از اختلالهای روانپریشی است. و اغلب به‌صورت هذیان عظمت یا هذیان توطئه یا گزند و آسیب نمایان می‌شوند. ← اسکیزوفرنی پارانویایی، توهم، خطای ادراکی.

هراس (فوبی) phobia

ترس غیرعادی در غیاب خطر واقعی.

← هراس از مکانهای باز، هراس از مکانهای بسته.

هراس از مکانهای باز agoraphobia

ترس از تنها بودن در جایی، یا از حضور در برخی از مکانهای عمومی که شخص فکر می‌کند در صورت دچار شدن به وحشتزدگی امکان فرار یا دسترسی به کمک نخواهد داشت. ← اختلال وحشتزدگی، هراس.

هراس از مکانهای بسته claustrophobia

ترس از حضور در جاهای سرپوشیده و محصور. ← هراس.

هرتز hertz (HZ)

بسامد موجی منبع صوتی یا هر پدیده‌ی چرخه‌یی دیگر ـ برحسب چرخه در ثانیه.

هرویین heroin

دارویی بسیار اعتیادآور که کندکننده دستگاه عصبی مرکزی است؛ از تریاک به دست می‌آید. ← مواد افیونی.

هسته مرکزی central core

مرکزی‌ترین و از لحاظ تکامل قدیمی‌ترین بخش مغز، شامل ساختارهای تنظیم‌کننده فرایندهای اساسی زیستی از جمله قسمت عمده‌ی ساقه مغز. ← دستگاه شبکه‌یی، ساقه مغز، مخچه، هیپوتالاموس.

هسته‌ها nuclei

توده‌هایی از جسم نورونهایی که در مغز یا نخاع کنار هم قرار گرفته‌اند. ← عقده‌های عصبی.

همانندسازی identification

۱ـ فرایند عادی فراگیری نقشهای اجتماعی مناسب در دوره کودکی، از طریق تقلید نسبتاً ناهشیار رفتار بزرگسالانی که کودک آنها را مهم می‌شمارد ـ مثلاً، همانندسازی کودک با والد همجنس خود. ← تقلید. ۲ـ همبستگی نزدیک فرد با اشخاصی که علایقی همانند او دارند ـ مثلاً، همبستگی فرد باگروه.

همبستگی correlation

← ضریب همبستگی.

همبستگی گشتاوری product-moment correlation

← ضریب همبستگی.

همجنس‌خواه homosexual

فردی که رابطه جنسی با افراد همجنس را ترجیح می‌دهد؛ می‌تواند مرد یا زن باشد، ولی در مورد زنان همجنس خواه اصطلاح lesbian رایجتر است. «همجنس‌خواه» و «ناراضی جنسیتی» دومقوله‌ی متفاوت‌اند.

← ناراضی جنسیتی.

همجنس‌خواهی در زنان lesbianism

← همجنس‌خواه.

همدلی rapport

۱ـ رابطه دنج و راحت بین آزمودنی و آزماینده که همکاری آزمودنی را در پاسخ‌دادن به سؤالهای آزمون تسهیل می‌کند. ۲ـ رابطه دنج و راحت بین درمانگر و بیمار. ۳ـ ارتباط ویژه‌ی فرد هیپنوتیسم شده با هیپنوتیسم‌کننده.

همشیر sibling

برادر یا خواهر.

هنجار norm

عملکرد متوسط، معمول، یا مطابق معیار در شرایط مشخص؛ مثل حد متوسط نمره کودکان ۹ ساله در آزمون پیشرفت درسی، یا متوسط وزن نوزادان پسر هنگام تولد.

← میزان‌کردن آزمون، هنجار اجتماعی.

هنجاریابی آزمون test standardization

← میزان‌کردن آزمون.

هنجارهای اجتماعی social norms

قواعد نامکتوب گروه یا جامعه که رفتار، نگرشها، و باورهای اعضای آن گروه یا جامعه را تنظیم می‌کند.

هورمون کاهش ادرار (اِ دی اچ) antidiuretic hormone (ADH)

هورمونی از غده هیپوفیز که به کلیه‌ها پیام می‌دهد به‌جای دفع آب به صورت ادرار، آب را جذب کرده و وارد جریان خون کنند.

هورمونها hormones

ترشحات داخلی غده‌های درونریز که از طریق جریان خون در بدن پخش می‌شود و بر رفتار اثر می‌گذارد. ← غده درونریز.

هورمونهای تخمدان estrogen

← استروژن.

هوش intelligence

۱ـ آنچه هرآزمون میزان شده‌ی هوش می‌سنجد. ۲ـ توانایی آموختن از راه تجربه، تفکر به شیوه‌ی انتزاعی، و رویارویی مؤثر با محیط.

← سن عقلی، هوشبهر.

هوشبهر intelligence quotient (IQ)

واحد مقیاس هوش در گزارش نمره آزمون هوش شخص به صورت خارج قسمت سن ذهنی بر سن زمانی در این خارج قسمت، علامت اعشاری حذف می‌شود تا متوسط هوشبهر کودکانِ هرسن معادل ۱۰۰ باشد.

← سن زمانی، سن عقلی، هوشبهر انحرافی.

هوشبهر انحرافی deviation IQ

هوشبهر در قالب «نمره معیار» با میانگین ۱۰۰ و انحراف معیار ۱۵ (درآزمون وکسلر) یا ۱۶ (در آزمون استانفورد ـ بینه) که شاخصی تقریباً معادل هوشبهر سنتی به دست می‌دهد.

هوش مصنوعی artificial intelligence

توانایی کامپیوتر برای انجام دادن تکالیفی که در گذشته مستلزم بهره‌گیری از هوش آدمیان بود.

هویت باختگی deindividuation

روانشناسی اجتماعی: این احساس در مردم که هویت فردی خود را از دست داده و به صورت گمنام با گروه در آمیخته‌اند. احتمالاً این پدیده اساس رفتارهای تکانشی و پرخاشگرانه در گروههای اوباش یا جماعتها است.

هویت‌یابی identity formation

فرایند رسیدن به شخصیت وحدت یافته‌ی دوره بزرگسالی که از همانندسازیهای پیشین و عوامل مؤثر دیگر نشأت می‌گیرد.

← سردرگمیِ نقش، همانندسازی.

هیپنوتیسم hypnosis

حالتی از پاسخدهیِ شخص که از راه هیپنوتیسم‌کردن یا شیوه‌های معادل آن به‌وجود می‌آید.

هیپنوتیسم‌کردن hypanotic induction

روش ایجاد هیپنوتیسم در شخص هیپنوتیسم‌پذیر؛ معمولاً متضمن ایجاد آرمیدگی و نیز تحریک تخیل است. ← هیپنوتیسم.

هیپوتالاموس hypothalamus

ساختار کوچک اما بسیار مهمی که روی ساقه‌ی مغز و زیر تالاموس قرار دارد و بخشی از هسته‌ی مرکزی مغز محسوب می‌شود؛ شامل مراکزی است که رفتار انگیزش یافته از قبیل خوردن، نوشیدن، میل جنسی، و هیجانها را تنظیم می‌کنند. علاوه بر آن تنظیم فعالیت غده‌های درونریز و حفظ تعادل حیاتیِ بدن را نیز برعهده دارد.

← هیپوتالاموس جانبی، هیپوتالاموس قدامی ـ میانی.

هیپوتالاموس جانبی (ال اچ) lateral hypothalamus (LH)

بخشی از هیپوتالاموس که نقش مهمی در تنظیم مقدار مصرف غذا دارد. تحریک برقی آن، حیوان را به غذا خوردن وا می‌دارد و نابودی بافتهای آن، حیوان را از غذاخوردن می‌اندازد.

← هیپوتالاموس، هیپوتالاموس قدامی ـ میانی.

هیپوتالاموس قدامی ـ میانی (دی ام اچ)

ventromedial hypothalamus (VMH)

بخشی در هیپوتالاموس که نقش مهمی در تنظیم غذای مصرفی دارد. با تحریک برقی آن، حیوان از خوردن باز می‌ایستد. نابودی بافتهای آن، به افراط در خوردن و چاقی می‌انجامد. ← هیپوتالاموس، هیپوتالاموس جانبی.

هیجان emotion

حالتی در جاندار، خواه خفیف و خواه شدید، که در جریان تجاربی با مایه‌های عاطفی نمایان می‌شود. ← تجربه هیجانی.

هیجان شرطی conditioned emotion

پاسخی هیجانی که از راه شرطی‌شدن به وجود آمده است؛ پاسخی برانگیزانده به وسیله‌ی محرکی که در آغاز قادر به فراخوانی آن نبود.

← شرطی‌شدن.

ی

یاخته پیچیده complex cell

یاخته‌ای در قشربینایی مغز که به ستون نور یا لبه مستقیمی که جهت معینی در میدان دید دارد پاسخ می‌دهد. ← یاخته ساده.

یاخته ساده simple cell

یاخته‌ای در قشر بینایی مغز که به ستون نور یا لبه مستقیمی که جهت و مکان معینی در میدان دید دارد پاسخ می‌دهد. ← یاخته پیچیده.

یاخته‌ی عصبی nerve cell

← نورون.

یاخته‌های گلیایی (پشتیبان) glia cells

یاخته‌های پشتیبان (یاخته‌هایی به جز نورونها) که بخش عمده‌ی بافت مغز را تشکیل می‌دهند. طبق نظریه‌های اخیر، این یاخته‌ها ممکن است در هدایت عصبی نیز نقشی بر عهده داشته باشند.

یادآوری آزاد free recall

از تکالیف مورد استفاده در بررسی حافظه: فهرستی از مادّه‌ها ـ معمولاً یک یک ـ به آزمودنی ارائه می‌گردد و از او خواسته می‌شود که آنها را به هر ترتیب که مایل است از حفظ بگوید.

یادزدودگی amnesia

زوال همه یا بخشی از خاطرات گذشته. این زوال همیشگی نیست بلکه با رفع یادزدودگی، خاطرات فراموش شده دوباره به خاطر می‌آید.

← واپس‌رانی.

یادزدودگی پس‌گستر retrograde amnesia

ناتوانی در به یادآوردن رویدادهایی که درست پیش از لحظه‌ی واردآمدن ضربه‌ی مغزی یا پیدایش یک اختلال کارکردی روی داده‌اند، بی‌آنکه اختلال زیادی در یادآوری رویدادهای قدیمی‌تر مشاهده شود.

← یادزدودگی پیش‌گستر.

یادزدودگی پس هیپنوتیسمی post-hypnotic amnesia

نوع خاصی از تلقین پس هیپنوتیسمی که در آن، فرد هیپنوتیسم شده بعدها با دریافت علامت یادآوری، وقایع دوره‌ی هیپنوتیسم را فراموش می‌کند. ← تلقین پس هیپنوتیسمی.

یادزدودگی پیش‌گستر anterograde amnesia

ناتوانی در یادگیری و یادداری اطلاعات تازه. تصور می‌رود این اختلال ناشی از عدم رمزگردانی اطلاعات تازه در حافظه درازمدت باشد.

← یادزدودگی پس‌گستر.

یادگیری learning

تغییر نسبتاً پایدار رفتار که در نتیجه‌ی تمرین به‌وجود می‌آید. تغییرات رفتاری ناشی از رسش (تکامل جسمانی) یا شرایط گذران (مانند خستگی، تأثیر داروها، و خوگیری) یادگیری محسوب نمی‌شود.

یادگیری تداعی‌گرا associative learning

یادگیری پیوندها یا رابطه‌های بین رویدادها؛ یادگیری اینکه رویداد معینی با یک رویداد دیگر همراه می‌آید.

یادگیری مشاهده‌ای vicarious learning (observational learning)

یادگیری از راه مشاهده‌ی رفتار افراد دیگر و ملاحظه‌ی پی‌آمدهای آن رفتار.

یادگیری نهفته latent learning

نوعی یادگیری که به هنگام یادگیری در رفتار منعکس نمی‌شود ولی حصول آن را می‌توان با افزایش مقدار تقویت در برابر رفتار ذیربط نشان داد.

یادگیر وابسته به حالت state-dependent learning

نوعی یادگیری که در یک حالت خاص زیستی ـ مثلاً تحت تاثیر دارو ـ صورت می‌گیرد و فقط با پیدایش مجدد شرایط ایجادکننده‌ی آن حالت دوباره نمایان می‌شود یا کارآمدی آن به حداکثر می‌رسد.

یک فام‌بینی monochromatism

رنگ کوری کامل که در آن دستگاه بینایی شخص از ادراک فام عاجز است. اختلالی است نادر. ← دوفام بینی، سه فام‌بینی.

Addiction	وابستگی جسمانی physical dependence
Alertness	هشیاری، چابکی، آمادگی
Alter	change (فعل)
Amplitude	دامنه
Anesthetic	بیهوشی
Arouse	برانگیخته کردن، تحریک کردن
Atonia	فقدان کشیدگی طبیعی عضله
Back & Forth	رفت و برگشت
Brain stem	ساقه مغز
chills	احساس سرما
Circadian	شبانه روزی
Clear out	خالی کردن، بیرون آوردن
Comply	موافقت کردن، obey
Concentrative	متمرکز
Conclude	نتیجه گرفتن
Conserving energy	نگهداری انرژی
Consolidate	یکی کردن، یکپارچه کردن، integrate, merge
Continually	دائما
Crave	آرزو، اشتیاق
Cue	نشانه، signal
Deliberate	عمدی
Depress	کاهش دادن
Depressant	کاهش دهنده، مسکّن، sedative

Deprive	محروم کردن
Deviate	منحرف کردن
Deviation	انحراف
Discrepancy	تفاوت
Disguise	تغییر قیافه دادن
Disruption	قطع
Dissociation	گسستگی، تجزیه
Disturbance	اختلال، آشوب
Dominate	تسلط داشتن
Drowsy	خواب آلود
Enhance	بالا بردن، increase
Euphoria	شنگولی، joy
Extremity	End
Fantasy	خیال پردازی
Favorably	مشتاقانه
Fitful sleep	خواب متغیر و دمدمی
Habitually	بر حسب عادت
Hypersomnia	خواب زدگی
Hypnos	خواب، sleep
Hypnotic suggestibility	هیپنوتیزم پذیری
impaired	Damaged, weakend
Infant	نوزاد
Insomniac	شخص بی خواب
Lead to	منتهی شدن
Lucid dreaming	رویای روشن

Meditation	مراقبه
Mild	خفیف
Narcolepsy	حمله خواب
Nausea	حالت تهوع
Onset	آغاز، حمله ، شروع کننده
Oral	دهانی
Orthodox	متعارف..... متضاد با Paradox
Paradoxical	تناقضی
Paralysis	فلج
Progressive	پیشرونده
Prominent	حساس ، مهم، قابل توجه
Proneness	میل و رغبت، tendency
Proportion	نسبت
Psychoactive	روان گردان
Reality testing	واقعیت سنجی
Recognition	بازشناخت، شناسایی
Recreationally	برای سرگرمی، تفریحی
Recurring	عود کننده
Regression	واپس روی، بازگشت
Relatively	نسبتا
Release	آزاد کردن، رها کردن، منتشر کردن
Relive	دوباره تجربه کردن، experience again
Repressed desires	امیال سرکوب شده
Resemble	شبیه بودن
Respiration	تنفس

Responsiveness	پاسخدهی
Result in	سبب وقوع شدن، cause, bring about
Reveal	اشکار کردن ،فاش کردن ،معلوم کردن
Rhythm	دوره
Self- administration	در کنترل خود، به اختیار خود
Simultaneous	همزمان
Sleep apnea	قطع مکرر تنفس در خواب
Sleepiness	خواب آلودگی
Sluggish	کند، کساد
Snoring , snorting	خرخر، خر و پف
Somnambulism	راه رفتن در خوب sleep walking
Spindle	دوک
Split off	Divide، قسمت کردن، تقسیم کردن
Stream	جریان
Subsequent	بعدی
Substitute	جانشین
Succeeding	بعدی
Suggestibility	تلقین پذیری
Susceptible	مستعد
Synthesis	ترکیب
Therefore	بنابراین
Thus	این گونه
Tolerance	تحمل
Tone	کشیدگی طبیعی عضله
Undergo	دستخوش چیزی شدن

Unresponsiveness	**عدم پاسخدهی**
Vivid	**واضح و روشن**
Whereby	**که به وسیله ی آن ....**
Willingness	**رضایت و میل**
Withdrawal	**ترک**
Acquired	**اکتسابی**
Acquisition	اکتساب
Alteration	دگرگون و مغشوش
Analgesic	کشنده ی درد، pain killer, pain reducer
Angel dust	گرد پریان، گرد فرشته
Anticonvulsant	ضد تشنج
Antiseptic	ضد عفونی
Appetite	اشتها، میل، رغبت
Appetite suppressant	کم کننده اشتها
Aversive	آزارنده
Avoidance	اجتنابی
Backward	به عقب
Bind	بستن
Body image	تصویر شخص از بدن خود
Boost	زیاد کردن، raise
Cardiovascular	قلبی- عروقی
Conditioning	شرطی کردن
Constipation	یبوست
Decline	Decrease ، کم کردن
Derive	مشتق شدن

Diarrhea	اسهال
Dilated pupils	اتساع و گشادی مردمک ها
Discrimination	افتراق، تبعیض
Distortion	تحریف
Drowsiness	خواب آلودگی، کسالت
Elicit	فراخواندن
Eliminate	Remove, get rid of
Emotional swings	نوسان های هیجانی
Escape	گریز، فرار
ethical	اخلاقی
Euphoric	Elated, joyful
Eventually	Finally. **در نهایت**
Extinction	خاموشی
Extinguish	خاموش کردن
extract	استخراج
Forward	اول Cs بعد Ucs
Generalization	تعمیم
Glaucoma	کوری تدریجی
Gradient	شیب
Hallucination	توهم
Hallucinogen	توهم زا
Higher order	سطح بالا
Identical	کاملا یکسان
In part	تا اندازه ای
Induce	باعث شدن، القا کردن، وادار کردن

Infer	استنباط و استنتاج شدن
Insensitivity	عدم حساسیت
Insightful	ادراک عمیق، deep perception
Instrumental	وسیله ای
Intense	شدید
Interval	فاصله ای
Intoxication	مستی، کیف
Irrational	نا معقول و غیر منطقی
Irritability	تحریک پذیری
Jumbled	در هم آمیخته، شلوغ، confused
Lethargy	بی حالی، رخوت
Likelihood	احتمال، امکان
Likely	Probably
Local	موضعی
Mimic	تقلید کردن
Myth	اسطوره، افسانه، legend
Operant	عامل
Opiate	افیون
Opium	تریاک
Potent	قوی
Precede	مقدم بودن
Prescribe	تجویز، نسخه شده
Prompt	برانگیختن، به فعالیت واداشتنmotivate,induce
Pronounced	معلوم، مشخص

Psychedelic drug	داروهای روان پریشی زا
Quarrelsomeness	ستیزه جویی
Reaction time	زمان واکنش
Readily	با میل، به آسانی
Reconditioning	شرطی کردن مجدد
Recovery	بهبود
Reflexive	بازتابی
Reinforce	تقویت کردن
Respondent	پاسخ دهنده، پاسخگر
Rest period	دوره استراحت
Restlessness	بی قراری
Salivate	ترشح بزاق
Seizure	حمله ناگهانی بیماری
Simultaneous	هم زمان
Sniff	انفیه
snort	استنشاق کردن
Spasm	گرفتگی
Spontaneous	خود به خودی
Stimulant	محرک
Subtle	دقیق و ماهرانه
Suppress	سرکوب
Swallow	بلعیدن
Sweat	عرق
Synthetic	مصنوعی، ساختگی
Temporal	زمانی----- گیجگاهی

Terminate	تمام کردن
Thereby	به این وسیله
Tremor	رعشه
Trigger	راه اندازی
Unethical	غیر اخلاقی
Unlike	بر خلاف
Unrefined	خام، تصفیه نشده
Urination	ادرار
Violent	شدید، سخت
Abusive	سوء استفاده، توهین آمیز
Accumulate	Collect, gather
Aggression	پرخاشگری
Ancestor	اجداد
Anterograde amnesia	یادزدودگی پیش گستر
Approximation	تقریب، نزدیکی
Attempt	Try
Beyond	برتر از ، فراتر از
Blow to the head	ضربه به سر
Blueprint	Draft, plan
Bombard	بمباران کردن
Carry out	انجام دادن، Perform
Cerebral cortex	قشر مخ
Chunk	قطعه
Chunking	تقطیع، قطعه قطعه کردن
Conception	لقاح

Confident	مطمئن
Considerably	بطور قابل ملاحظه
Consolidation	تحکیم
Constant	صامت (حروف بی صدا)
Context	بافت
Cramming	با شتاب یاد گرفتن
Debate	Argument, discussion
Decay	زوال، تباهی
Declarative	بیانی، اخباری
Demonstrate	Present, Show
Devise	Invent, اختراع
Discrimination	تمییز، افتراق
Dispense	توزیع و پخش شدن
Displace	جانشین
Disturbing	مشوش کننده
Echoic	صوتی
Eidetic memory	حافظه روشن
Elaboration	بسط و شرح جزییات
Elapse	سپری شدن، Pass
Essay test	تست تشریحی
Examined	Tested , آزمایش شده
Expectancy	انتظارات
Fade	محو شدن، از بین رفتن
Failure	نارسایی، شکست
Fertilization	لقاح، بارور سازی

Genotype	تیپ ارثی
Get out of hand	Become out of control، از کنترل خارج شدن
Grand mal	صرع بزرگ
Hereditary	ارثی
Heredity	وراثت
Iconic	تصویری
Identification	شناسایی
Implant	کاشتن، جا دادن
Interference	تداخل
Intermittent	غیر دائمی، متناوب
Interruption	انقطاع
Latent learning	یادگیری پنهان
Lever	اهرم
Locus	مکان و محل
Make up	Structure
Mastery	خبره و ماهر
Metamemory	فراحافظه
Mnemonics	یادیار (کتاب هیلگارد فصل حافظه)
Modeling	سرمشق گیری
Motivated	انگیخته
Multiple choice	چند گزینه ای
Nerve fiber	Axon
Nurture	تربیت
Observational	مشاهده ای
Off spring	اولاد، فرزندان

Ova	تخمک
Partial	جزیی
Perceptual	ادراکی
Phenotype	تیپ پدیداری
Phonemic	واجی
Pigeon	کبوتر
Plot	رسم کردن
Primary effect	اثر تقدم
Primitive	ابتدایی
Prior	از پیش، از قبل
proactive	پیش گستر
Procedural	رویه ای
Prominent	مهم
propose	پیشنهاد کردن
Recall	یادآوری
Recency effect	اثر تاخر
Reciting	از بر خواندن
Recognition	بازشناسی
Rehearsal	مرور ذهنی
Respectively	به ترتیب
retention	نگهداری
Retrieval	بازیابی
Retroactive	پس گستر
Retrograde amnesia	یادزدودگی پس گستر
Salient	قابل توجه، برجسته

Semantic	معنایی
Severe	سخت گیرانه
Shaping	شکل دهی: با نزدیک شدن به پاسخ، پاداش داده میشود
Slight	Small
Span	فراخنا
Specificity	اختصاصی بودن
Structural	ساختاری
Survey	زمینه یابی
Timing	زمان بندی
Transmission	انتقال
Trigram	هجای بی معنی 3 حرفی
Vicarious	مشاهده ای، غیر مستقیم
Abruptly	**ناگهان، به تندی، suddenly**
Advent	ظهور
amnesia	یادزدودگی
Anguish	دلتنگی، غم و اندوه، اضطراب، anxiety, fear
Anxiolytic	ضد اضطراب
Apprehension	بیم و هراس
Attack	حمله
Attitude	نگرش
Authentic	اصیل ، genuine
Aversion	بیزاری، نفرت
Aversion therapy	درمان اجتنابی
Babbling	پرگویی، وراجی
Bear	تحمل کردن

Behavior modification	تغییر رفتار
Blame	مقصر دانستن، سرزنش کردن
Brain lateralization	برتری جانبی مغز
Break down	درهم شکستن
Bring about	Cause, make happen
Broadcast	انتشار
Community psychology	روانشناسی اجتماع نگر
Complication	درآمیختگی
Compulsion	وسواس عملی
Confrontation	مواجهه
Congruence	همخوانی
Consult	مشورت خواستن
Contingency contracting	قرارداد وابستگی
Convulsive	تشنجی
Cope	از عهده بر آمدن
Counter conditioning	شرطی سازی تقابلی
Crave	Desire
Cure all	داروی همه دردها
Cyclical	گردشی
Defective	معیوب
Defensiveness	حالت دفاعی داشتن
Deficiency	عیوب و کاستی
Delusion	هذیان
Demonology	دیو شناسی
Destruction	تخریب

Deterioration	تباهی، زوال ، بدتر شدن
Diathesis	آسیب پذیری نسبت به بیماری
Disorganized	نابسامان، در هم ریخته
Dissociative	تجزیه ای
Distorted	تحریف شده
Distress	Trouble, anxiety, anguish
Disturbance	اختلال، ناراحتی
Disturbed	آشفته، مختل شده
Doom	محکوم شدن
Drastic	Severe, intense
Drawn up	Compose, prepare
Dreaded	Fearful, frightening
Drive out	خارج کردن
Empathy	همدلی
Ethical	اخلاقی
Etiology	سبب شناسی
Evil	شیطان
Evoke	فراخواندن
Exorcism	جن گیری
Explosive	ناگهانی و زیاد
Extensive contradiction	تناقض گسترده
Fantasy	خیال پردازی
Faulty	Damaged
Favor	Prefer
Fetal	جنینی

Fined	Punished
Flat affect	افت عاطفه
Flee	فرار، escape
Former	سابق، قبلی
Fugue	گریز
Genuineness	اصالت
Giggling	خندیدن با حالت احمقانه و بلند
Glove anesthesia	بی حسی دست
Grandeur	بزرگی, عظمت
Grimace	ادا و اصول، شکلک
Grip	گرفتن، grasp
Hallucination	توهم
Hinder	ممانعت کردن، به تاخیر انداختن
Histrionic	نمایشی
Hole	سراخ، حفره
Hostile, unfriendly	دشمن
Humane	انسانی، مهرآمیز
Humiliation	تحقیر
Immobilized	بی حرکت مانده
Impede	مانع شدن، prevent
Impulsive	تکانشی
Inability to function	ناتوانی در عملکرد
Inappropriate	نامناسب و بیجا
Incidence	بروز
Incoherence	گسسته گویی

Incoherent	گسسته
Incompatible	ناسازگار
Inpatient	بیمار بستری
Insanity	جنون، دیوانگی
Intellect	نیروی عقلانی
interrelated	وابسته به هم
Intrude	Interfere, break in
Last resort	در آخرین وهله
Latent content	محتوای نهفته
Learned inattention	بی توجهی آموخته شده
Legal	قانونی
Lobotomy	قطعه بری
Loner	تنها
Loose association	سستی تداعی ها
Maladaptive	ناسازگارانه
Malfunctioning	بد عمل کردن
Manifest content	محتوای آشکار
Manipulate	دستکاری
Misinterpret	سوء تعبیر
Mood	خلق
Neologism	لغت اختراعی، واژه تراشی
Nondirective	بی رهنمود
Noxious	آزارنده
Numbness	بی حسی
Obscene	زشت و وقیح

Obsession	**وسواس فکری**
Offended	رنجیدن
Out of touch	Disconnected
Outpatient	بیمار سرپایی
Overwhelming	طاقت فرسا، فشار آور
Pace	قدم گذاشتن
Palpitation	تپش
Paralysis	فلج
Participant	مشارکتی
Pathology	آسیب
Persecution	تعقیب و گریز
Persistent	پایدار، ماندگار مصر
Portion	جزیی
Portray	به تصویر کشیدن
Prefrontal	پیش پیشانی
Premise	مقدمه، basic assumption
Prevalence	شیوع
Privilege	امتیاز، حق ویژه
Probe	جستجو، کاوش، investigate
Psychogenic	روان زاد
Rational emotive therapy	درمان عقلی هیجانی
Realness	واقعیت
Reappraisal	ارزیابی
Recurrent	عود کننده
Reflection	بازتاب، انعکاس

Remission	بهبود
Residential	مسکونی، قابل سکنی
Residual	با قیمانده
Rigidity	خشکی
Ritual	تشریفات
Rock	جنباندن، تمان دادن نوسانی
Royal road	شاهراه
Scheme	طرح
Shrink	جمع شدن، چروک شدن
Silliness	نادانی ، حماقت، ابلهی
Skull	جمجمه
Slurred speech	Speak unclearly
Snob	متکبر
Spontaneously	حود به خود
Still	ساکن
Strangeness	عجسب غریب ، بیگانگی
Subjective Discomfort	ناراحتی و رنج فردی
Supernatural	ماوراء طبیعی
Susceptibility	در معرض بودن، مستعد بودن
Suspicion	بدگمانی
Swing	نوسان سریع خلق
Tardive	دیر رس
Tardive dyskinesia	حرکت پریشی دیر رس
Therapeutic	درمانی
Thymoleptic	ضد افسردگی

Time out	محروم سازی
Token	ژتون
Token economy	اقتصاد ژتونی
Tremor	رعشه
Trepanning	**حفر کردن**
Trimester	دوره 3 ماهه
Two strike	2 ضربه
Unbearable	غیر قابل تحمل
Underlying	اساسی basic
Undifferentiated	نامتمایز
Uneasiness	پریشانی، ناراحتی، اضطراب
Unintelligible	نا مفهوم، غیر قابل درک
Unjustified	بی مورد، نابجا
Unlearning	یادگیری زدایی
Unreasonable	نامعقول
Unwarranted	غیر قابل توجیه
Vain	خودبین
Ventricle	بطن
Violate	تجاوز کردن، نقض کردن
Vulnerability	آسیب پذیری
Waxy flexibility	انعطاف مومی شکل
Withdrawn	کنار کشیده
Worse off	بدتر شدن

Acceptance	**مقبولیت**
Accomplishment	Performance
Affairs	Personal interests
Affection	مهر و محبت
Anorexia nervosa	بی اشتهایی عصبی
ANS	دستگاه عصبی خودکار
Anticipated	Expected
Apparently	ظاهرا
Arousal	انگیختگی
At times	گاهگاهی
Attainable	بدست آوردنی، نایل شدنی
Built in	موجود در داخل
Bulimia = binge	جوع (سیری ناپذیری)
Circulatory system	سیستم گردش خون
Common Sense	عقل سلیم و متعارف
Competence	صلاحیت،شایستگی
Competitive	رقابتی
Consistent	همسان
Contradict	مخالف بودن و انکار کردن
Contributing	کمک دهنده
Counteract	عمل متقابل، خنثی کردن، work against
Curiosity	کنجکاوی
Drive	Impulse, inner urge
Drive reduction	کاهش سائق
Dual central	دو مرکزی

Emaciated	لاغر
Escape	گریز
Evolve	Develop
Expend	مصرف کردن، consume، use up، spend
Extrinsic motivations	انگیزش بیرونی
Facial feedback	بازخورد چهره ای
Flight or fight	جنگ یا گریز
Fulfill	Satisfy, complete
Genuine	اصیل، حقیقی، طبیعی
Gregariousness	جمع گرایی
GSR	پاسخ گالوانیکی پوست
Homeostasis	تعادل حیاتی
Homosexual	هم جنس گرا
Inborn	ذاتی، فطری
Incentive	پاداش ، تشویق
Inherently	بطور ذاتی
Inherited	ارثی
Instinct	غریزه
Intake	ورودی
Intrinsic motivations	انگیزش درونی
Irrational pursuit	دنبال کردن غیر منطقی
Lateral	جانبی
Lower animal	نخستی ها
Mate	جفت گیری
Motive	انگیزه

Nervousness	نا آرامی، حالت عصبانی
Obese	چاق و فربه
Obesity	مرض چاقی
Opponent	متضاد
Optimal	بهینه، حد مطلوب
Ovary	تخمدان
Overt	واضح، آشکار
Parental instinct	غریزه پدر مادری
Peripheral	پیرامونی
Perspiration	عرق کردن
Pituitary gland	غده هیپوفیز
Polygraph	دروغ سنج ، lie detector
Predisposition	زمینه و آمادگی
Pride	غرور، عزت نفس
Pugnacity	ستیزه جویی
Purge	پاک کردن، خالی کردن
Pursue	دنبال کردن، follow
Radical	افراطی، ، Extreme
Readily	به آسانی
Regress	برگشت
Reproduction	تولید مثل
Secrete	ترشح
Secretion	ترشح
Self assertion	ابراز وجود
Self induced vomiting	استفراغ ایجاد شده توسط خود

Self worth	ارزش خود
Shrink	چروک شدن،آب رفتن، جمع شدن
Shriveled	چروک شده، چین خورده
Simultaneously	هم زمان
Skydiver	چترباز
Smooth muscles	ماهیچه های صاف
Strive	Try hard
submission	سلطه پذیری
Sustain	support
Trigger	راه اندازی، start
Urge	میل، انگیزش
Vigorous	شدید
Abandon	**رها کردن**
Achievement	پیشرفت
Acquisition	اکتساب
adaptive	انطباقی
Agreeableness	سازگاری
Alternate form	شکل جانشین
Appoint	گماشتن
Aptitude	استعداد، شایستگی
Assertive	forceful , strong مدعي قوی
Assessment	سنجش
Attribute	نسبت دادن
Beneath	زیر

Breed	پرورش، تعلیم و تربیت
Careless	بی توجه
Chronological age	سن زمانی
Coefficient	ضریب
Comprehension	درک
Comprehensive	فراگیر، جامع
Confidently	مطمئنا
Conscience	وجدان
Conscientiousness	وظیفه شناسی
Consistency	همسانی، ثبات، استحکام،
Consistent	همسان، نامتناقض، firm
Construct	سازه
Content	محتوا
Context	بافت، زمینه
Contribute	کمک و همکاری کردن
Convergent	همگرا
Courageous	Brave شجاع
Criterion	ملاک
Criterion	ملاک
Crystalized intelligence	هوش متبلور
Deceptive	Dishonest
Deficit	کمبود
Dependable	قابل اعتماد، مورد اطمینان
Deprivation	محرومیت
Despite	با وجود

Determinant	عامل تعیین کننده
Determinism	جبرگرایی
Deviation IQ	هوشبهر انحرافی
Devise	Invent
Diminish	Reduce
Direct	رهبری و هدایت کردن
Dirt	چرک کثیف
Discrepancy	تفاوت
Displacement	جابجایی
Disposition	گرایش
Dispositional	گرایشی، زمینه ای
Distasteful	ناخوشایند
Distinctive	متمایز
Distorted	تحریف شده
Divergent	واگرا، منشعب
Diverse	گوناگون
Durable	با دوام
Ectomorph	کشیده تن
Emotional stability	ثبات هیجانی
Empathetic	همدل
Endomorph	Fat
Enduring	پایدار ، دیرپا
Enrich	غنی
Erogenous zone	ناحیه شهوت زا
Eugenic	نژادی

Every other day	یک روز در میان
Evolve	Develop
exclusively	منحصرا، مخصوصا
Executive	مجریه، اجرایی
Exert	اجرا کردن
Expelling	به زور خارج کردن
Experiential	تجربه ای
Factor analysis	تحلیل عاملی
Far- reaching	دور رس
Fate	تقدیر
Fearful	بیمناک
Fixation	تثبیت کردن
Flaw	نقص و کاستی
Fluid intelligence	هوش سیال
Fraternal	دو تخمکی
Fulfill	واقعیت دادن، انجام دادن
Functioning	کارکرد
Generalized	تعمیم یافته
Genital	اندامهای تناسلی
Genuine	اصیل
Giftedness	با استعداد
Giving	بخشنده
Gratification	لذت، خشنودی، satisfaction
Heritability	ارث پذیری
Humanistic	انسان گرا

Imperative	الزامی
Imply	Suggest
Inaccurate	نا درست
Incongruent	ناهمخوان
Indigestion	سوء هاضمه
Infrequency	ندرت وقوع، عدم تکرار
Inheritance	وراثت
Initiate	آغاز کردن
Innovative	ابتکاری
Instinct	غریزه
Intellect	عقل، نیروی عقلانی
Intellectualization	توجیه عقلی
Intrapersonal	درون فردی
Intuition	شهود ، بینش
Intuitive	حسی، شهودی
Inventory	پرسش نامه
Irrational	غیر منطقی
Latency	نهفتگی
Libido	Sexual energy
Locus of control	منبع کنترل
Maladjustment	عدم انطباق
Manifest	Show , reveal
Master	ماهر شدن، تسلط یافتن
Mediate	وساطت کردن
Medical terminology	اصطلاحات پزشکی

Mental age	سن عقلی
Mentally retarded	عقب مانده ذهنی
mesomorph	ستبر تن، athletic
Messiness	درهم برهم بودن
Mild	خفیف
modesty	شرم ، عفت
Morality	اخلاقی
Neuroticism	روان رنجورخویی
Nonetheless	با وجود این
Norms	هنجارها
Novel	نو ، جدید
Novelty	تازگی
Obsessive	وسواسی
Ongoing	مداوم
Onset	آغاز
Onward	به سوی
Orderly	منظم
Origin	منشاء
Out to get	در تعقیب
Overindulge	زیاده روی کردن، افراطی
Perceived	درک شده
Percentile	صدکی
Person centered	فرد مدار
Perspective	جنبه فکری، چشم انداز
Pessimism	بد بینی

Pessimistic	بدبین
Phallic	احلیلی، آلتی
Phenomenal field	میدان پدیداری
Physique	ساختمان بدن
Placement	جا دادن، قرار دادن
Plausible	پذیرفتنی، باور کردنی
Pleasure	لذت
portray	توصیف کردن
Preconscious	نیمه خود آگاه
Predictive	پیش بین
Pretense	تظاهر
Prior	قبل از
Profound	عمیق
Projection	فرافکنی
Promiscuity	بی بند و باری جنسی
Proud	مغرور و متکبر
Purport	Intend
Purposefully	با قصد و اراده و هدف
Quotient	بهر
Racial	نژآدی
Rational	عقلانی، منطقی
Rationally	عقلانی، منطقی
Reaction range	دامنه واکنش
Rear	پرورش یافتن، raise
Rebelliousness	یاغی گری، تمرد

Reciprocal	تقابلی، متقابل
Reductionistic	تقلیل گرا
Refine	تصحیح کردن
Regard	توجه ، احترام
Regardless	صرف نظر از
Regression	واپس روی
Regulate	تنظیم
Relevant	وابسته، مطابق
Repress	سرکوب کردن
Restrained	مهار شده
Retaining	نگه داشتن
Reveal	Show
Reversion	بازگشت
Sarcasm	طعنه، ریشخند
Self report	خود سنجی
Self concept	خود پنداره
Self efficacy	خود اثر بخشی
Self evaluation	خود سنجی
Severe	شدید
Sexist	با سوگیری نسبت به جنسیت
Shortcoming	نقص، کمبود
Somatotonic	فعلیت گرا، energetic
Spatial visualization	تجسم فضایی
Specificity	اختصاصی بودن
Split half	دو نیمه

Stability	استواری، ثبات
Strive	Try hard
Subjective	ذهنی
Sublimation	تصعید، والایش
Substantial	قابل توجه، مهم
Substitute	جانشین شدن
Supervision	نظارت
Suspect	بد گمان شدن
Symptom	نشانه sign
Temper tantrum	قشقرق
Timid	ترسو، کمرو،
Trait	صفت
Ultimately	Eventually, in the end
Uniform	همسان
urge	انگیختن
Validity	اعتبار، روایی
Verbal fluency	روانی کلام
Viscerotonic	لذت گرا Relaxed, sociable,
Vocational	شغلی
Weaning	از شیر گرفتن
Will to achieve	موفقیت خواهی، آرزوی موفقیت
Yell	فریاد زدن

Puberty	بلوغ جنسی	Overlapping	همپوشی
Include	شامل	Paired with	همراه شدن با
Independent variable	متغیر مستقل	Participants	شرکت کنند گان ،آزمودنیها
Indicate	نشان دادن،بیانگر	Particulary interest	علاقه خاص
Irritability	تحریک پذیری،زود رنجی	Perceptual	ادراکی
Knowing	دانستن	Performance	عملکرد
Lag	تاخیر–عقب مانده	Performance	عملکرد
Lasting	باقی ماندن–ادامه داشتن	Perpose	هدف
Learning situation	موقعیت یادگیری	Personality inventory	پرسشنامه شخصیت
Loud gong	صدای بلند	Personality	شخصیت
Major goal	هدف اصلی	Phenomenon	پدیده طبیعی
Maladaptive behavior	رفتار ناسازگارانه	Phobi	ترس مرضی (فوبی)
Malinger	تمارض کردن	Pleasant	خوشایند
Manipulate	دستکاری کردن	Precipitated	بوجودآورنده
Maturation	رسش،پختگی	Predicable	قابل پیش بینی
Memory	حافظه	Predicting	پیش بینی کننده
Mental-health	سلامت روان	Presentation	ارائه دادن
Misbehavior	بد رفتاری	Pretest	پیش تست
Movement	حرکت،جنبش	Prevalence	درجه شیوع و گسترش
Muscle	ماهیچه	Prevent	جلوگیری،مانع شدن
Nature	ماهیت	Problem-solving	حل مساله
Necessary	لازم،ضروری	Process	فرایند
Noticeable	قابل توجه	Professional	متخصصین
Objectively	بطور عینی	Prognosis	پیش آگهی
Obscurity	تاریکی،کهنگی	Promis	امید،انتظار،موافقت
Observe	مشاهده کردن	Psychological	روانشناختی
Obviously	بطور واضح ،آشکارا	Psychological	روانشناختی
		Psychometrice	روانسنجی
			روان–فیزیک

Rational relationship	رابطه منطقی	Stimulus	محرک
Realizing	درک کردن	Stress	فشار روانی
Reasearches	محققان	Subtle	فرعی
Recapitulate	باز پیدایی	Success	موفق
Recognition	تشخیص –بازشناسی،شناخت	Support	حمایت
Re-education	بازآموزی	Surgery	جراحی
Reflection	واکنش	Symptoms	نشانگان
Regularization	نظم بخشی	Synthesis	ترکیب
Reinforcing	تقویت کردن	Systematic desensitization	حساسیت زدائی منظم
Relaxation	آرام بخشی،آرام سازی عضلانی	Temprement	خلق و خوی
Reliability	پایایی،ثبات	Tend	تمایل
Repreoduce	تولید مثل،تکثیر	Timetables	جدول برنامه زمانی
Respiratory effort	کوششهای تنفسی	Transit	انتقال،عبور
Retrieval	بازیابی	Transparency	شفافیت
Schema	طرحواره،روان بنه	Treatment	درمان
Searched for	جستجو کردن	Unconsicious	ناهوشیار
Self defeating	خود شکست دهنده،احساس شکست	Unfavorable	ناخوشایند
Sensorimotor	حسی حرکتی	Vaguencess	ابهام
Sleep-feed	خواب تغذیه	Valid	معتبر
Sleep patterns	الگوی خواب	Variable sleep patterns	الگوی متغیر خواب
		Vigorated	قوی،نیرومند
		Voluntarily	ارادی،عمدی
		Well-regularized	به خوبی تنظیم شده
		Withdraval	گوشه گیری ،کناره گیری
		Questionnary	پرسشنامه
		Racial	نژادی
		Ramification	نتایج احتمالی یک عمل
		Randomly	بطور تصادفی
		Rarely	بندرت

Abnormal psychology	روانشناسی نابهنجاری	Culture	فرهنگ
Accept	قبول	Describe	توصیف کردن
Actual events	حوادث واقعی	Destiny	سرنوشت
Adaptation	سازگاری	Determine	تعیین کننده
Adjustment disorder	اختلال سازگاری	Discourage	دلسردی
Adolescence	نوجوانی	Discover	کشف
Affective disorder	اختلال عاطفی	Dissociative disorder	اختلال گسستی
Antianxiety	ضد اضطراب	Drives	سائق
Anticipation	پیش بینی ها	Educational achievement	پیشرفت تحصیلی
Antidepressant	ضد افسردگی	Ego identity	هویت من
Antipsychotic	ضد روانپریشی	Embarrassment	شرم،خجالت
Attitude	نگرش	Emotions	هیجانات
Axis	محور	Endows	اعطا کردن
Biography	پیشینه،تاریخچه	Establish	تثبیت،ثبت
Chemical treatment	درمان شیمیایی	Express	بیان کردن
Childhood	کودکی	Extend	گسترش دادن
Clearly	بطور واضح	Facilitate	تسهیل کردن
Comprehend	درک کردن	Factitious disorder	اختلال ساختگی
Construct	ساختار	Fear	ترس
Craft-idiocy	ابله–صنعتی	Flattering image	تصویر چاپلوسی،تصور بی تفاوتی
		Forces-incentives	نیروهای غریزی
		Forming	شکل دهی
		Genuine	صادق
		Governed	اداره کردن
		Hard-working	سخت کوش
		Harsh toilet training	آموزش سختگیرانه توالت
		Abnormal behavior	رفتار نابهنجار

Abstract low	قانون انتزاعی	Astronomer	ستاره شناس
Accept	قبول،پذیرفتن	Attempt	سعی و تلاش کردن
Acquiesce	تن در دادن	Autonomic	خودکار
Activity levels	سطوح فعالیت	Basic foundation	پایه و ساختار اساسی
Adequate	کافی،مناسب	Behavioral counseling	مشاوره رفتاری
Adjustment disorder	اختلالات سازگاری	Belive	عقیده
Administered	اداره کردن–نظارت	Biofeedback	پسخوراند زیستی
Adulthood	بزرگسالی	Capacity	ظرفیت،استعداد
Advanced	پیشرفته	Cardiovascular	قلبی عروقی
Aging	مسن شدن،پیر شدن	Ceasing	متوقف شدن
Agreeable	قابل قبول	Character	شخصیت،ویژگی
Analysis	تحلیل	Characteristics	ویژگیها،خصوصیات
Ancestral	اجدادی،نیایی	Chief	رئیس
Anesthesia	بیهوشی	Circumstances	شرایط
Antecedent	پیشایند	Classification	طبقه بندی
Anxiety	اضطراب	Clock feeding	غذا دادن بر اساس ساعت
Anxiety-reduction	کاهش اضطراب	Cognitive	شناختی
Apgar index	مقیاس آپگار	Comparative psychology	روانشناسی تطبیقی
Appreciationg	قدردانی کردن	Comprehensive	جامع ، کامل
Apprehension	نگرانی،بیم،تشویش	Conceived	درک شده
Aspects	جنبه ها	Concrete	عینی
Assessment	ارزیابی	Conduct	کار کردن
Assimilation	درونسازی–جذب	Conglomeration	توده،گلوله،گردسازی
Assumption	فرض	Constantly	بطور پایدار
		Constitutional	ذاتی–سرشتی
		Constructed	ساخته شده
		Coping with	مقابله کردن با،کنار آمدن با
		Counter conditioning	شرطی سازی متقابل
		Cover learning	یادگیری نهان

Helpe ful	امیدوار	Natural setting	شرایط طبیعی
Hierarchy	سلسله مراتب	Neighborhood	همسایگی
Hullucinogens	داروهای توهم زا	Objective	عینی،طبیعی
Human nature	ماهیت انسان	Occupational aspirations	توقعات شغلی
Hypothesis	فرضیه	Optimistic	خوش بین
Identity	هویت	Out look	دیدگاه،نظرگاه
Impulse control disorder	اختلال کنترل تکانه	Parent rejection	کم توجهی والدین
Incompetency	عدم شایستگی	Participants	شرکت کنندگان
Industry	صنعت	Particular types	انواع خاص
Infancy	نوزادی	Path	مسیر،راه
Inferiority	حقارت،کم بینی،کهتری	Peers	همسالان
Instincts	غرایز	Period	دوره
Intelligent	با هوش	Personality	شخصیت
Interest	علاقه	Perspective	دیدگاه،رویکرد
Interpersonally competent	لیاقت بین فردی	Pessimistic	بدبین
Interpretation	تفسیر	Phobia	ترس مرضی(فوبیا)
Involve	درگیر شدن	Predict	پیش بینی
Irrational	غیر منطقی	Prediction	پیش بینی
Laboratory	آزمایشگاهی	Preoccupation	تمایل،شیفتگی،اشتغال ذهنی
Learning	یادگیری	Prisoners	زندانیان
Least	حداقل	Psychodynamic theory	نظریه روان پویایی
Limited	محدود	Psychological factor	عامل روانشناختی
Maladaptive	ناسازگارانه	Psychopharmacology	روان داروشناسی
Mentioned answer	پاسخ ذکر شده	Psychotherapy	رواندرمانی
Miscellaneous	متفرقه،گوناگون	Psychotic	روانپریشی
Narcotic	داروی مخدر	Pursing	متقاعد کردن
		Race	نژاد
		Reinforce	تقویت
		Religion	مذهب

Inarticulate	گنگ	Eliminate anxiety	حذف اضطراب
Incidence	میزان بروز بیماری	Elimination	حذف،محو
Created	ایجاد، ابداع کردن	Emerge	ظهور،پیدایش
Criterion validity	ملاک اعتبار	Emotional disturbance	اختلال هیجانی
Crying tendency	تمایل به گریه کردن	Encoding	رمز گردانی
Culminated	به اوج و حداکثر رسیدن	Environmental	محیطی
Cure-all	شفا بخشی کامل	Epidemiological	همه گیر شناختی
Cyclicity	چرخه ای،دوره ای	Equation	معادل
Decipher	کشف رمز کردن	Establish	تاسیس کردن
Decontextulization	جدا کردن موضوع از زمینه مطالعه آن	Estimate	تخمین ، برآورد
Demonstrating	نشان دادن،اثبات کردن	Extinction	خاموشی
Depression	افسردگی	Extinguishing	فرونشاندن
Desirability bias social	سوگیری درجه رغبت اجتماعی	Face validity	اعتبار صوری
Deterioration	انحلال ،زوال	Factitious disorder	اختلال ساختگی
Developmental	رشدی	Factor	عامل
Diagnosis	تشخیص	Failure	شکست
Dismisse	اخراج کردن	Fear	ترس
Display	به نمایش گذاشتن	Flooding	غرفه سازی
Disproportionate	نامتناسب	Function	تابع
Dissimilation	سوخت (در فیزیولوژی)	Gifted	تیزهوش
Dissipate	پراکنده کردن	Growth spurt	رشد، ناگهانی
Dissipate	ناپدید شدن	Habits	عادات
DSM	طبقه بندی آماری تشخیصی اختلالات روانی	Heart beat	ضربان قلب
Effectiveness	اثرگذاری،اثر بخشی	Hypertension	پر تنشی
Effects	اثرات	Hypothesis	فرضیه
Elaboration	گسترش،بسط	Implications	تلویحات،معانی ضمنی
Elicit	برانگیختن،تحریک کردن	Implies	اشاره کردن
		Improve	بهبود بخشیدن
		Inarticulate	گنگ

		Scholastic accomplishment	پیشرفت تحصیلی
		Self worth	ارزش شخصی
		Slaves	بردگان
		Socioeconomic disorder	اقتصادی اجتماعی
		Somatoform disorder	اختلال جسمانی شکل
		Source	منبع،سرچشمه
		Stage	مرحله
		Substance use disorder	اختلال استفاده از مواد
		Success	موفق،موفقیت
		To be specific	به بیان دقیقتر
		Trade	تجارت
		Unchangable	غیر قابل تغییر
		Unconscious	نا هوشیاری
		Unfamiliar	ناآشنا
		Unique approaches	تقرب جوی بی نظیر
		Victim	قربانی

Advertising	تبلیغات	Distinguish	تمایز
Advocate	هوادار–حامی	Donate	بخشش
Ambition	آرزو–بلندپروازی	Elaboration	جزئیات
Appropriated	مناسب	Emotions	هیجانات
Argue	بحث–مطرح کردن	Emphasize	تائید کردن
Associations	تداعیها	Encountered	مواجه شده
At once	به ناگاه	Escape	رهایی–فرار
Benevolent	مهربان–متین	Examination	امتحان
Bitter	تلخ	Excellent	عالی
Booked	رزو شده	Extremely	بسیار
Cabbages	کلم	Firstly	ابتدا"–در ابتدا
Calculated	محاسبه شده	For instance	بعنوان مثال
Captured	تصرف شده	Functionalist	کشف گرا
Chew	جویدن	Genetic endowment	داده یا موهبت ژنتیکی
Claim	ادعا کردن	Habits	عادات
Cognitive matter	موضوع شناختی	Implies	اشاره کردن
Cognitivist	شناخت گرا	Improvement	بهبودی
Conception	ادراک	In time	در وقت مناسب
Conditioned reflex	بازتاب شرطی شده	Initially	اولا"
Confirm	تصدیق–تائید	Instead	بجای–بعوض
Consecutive	همایند–توالی	Interesting matters	موضوعات جذاب و جالب
Converted	وارونه شده	Issues	مطالب
Damage	آسیب	Learning	یادگیری
Discovery	کشف	Mentioned	ذکرشده
		Method	روش
		Necessarily	لازم–ضروری
		Originally	اصیل
		Overlap	همپوشی
		Particular	خاص–مخصوص

Performance	عملکرد	Swallowing	قورت دادن
Permanent	دائمی	Taste	مزه
Pollution	کثافت–ناپاکی	Teach-oriented	معلم محور
Present	ارائه کردن	Temperature	درجه حرارت
Preservations	محافظت–نگهداری	Text	متن
Preserve	نگهداری	Theater	تئاتر
Preserved	حفظ شده	Ticket	بلیط
Principal	اصل–پایه	Troublesome	پرزحمت–رنج دار
Probably	احتمالا		
Problems	مسائل–مشکلات		
Procedure	روش–شیوه		
Pupil	دانش آموز		
Reaction	واکنش		
Reduce	کاهش		
Remark	توجه		
Remember	بخاطر سپاری		
Remind	بیادآوری		
Repetition	بازگویی–تکرار		
Restrict	محدود کردن		
Sequences	توالی		
Significant	معنی دار		
Skills	مهارتها		
Stimulus-response	محرک–پاسخ		
Structuralist	ساخت گرا		
Subject	آزمودنی		
Suspect	گمان–حدس		

Achieve	بدست آوردن	Cooperative	همکاری
Actions	اعمال	Cultural	فرهنگی
Adequate	مناسب،کافی	Dark	تاریک
Administrator	مدیران	Decision-making	تصمیم گیری
Afraid	ترسیده	Decision	تصمیم
Agreeable	قابل قبول	Deconstruction	تخریب
Amnesia	فراموشی روانزا	Dejection	افسردگی،دلمردگی
Anarchy	هرج و مرج،بی نظمی،بی قانونی	Delegation	نمایندگی،وکالت
Arithmetic average	میانگین حسابی	Deported	بازگردانده شدن
As soon as	بزودی	Descriptive	توصیفی
Association	تداعی	Desert	ترک کردن،متواری شدن
Axis	محور	Designe	طراحی
Blame	سرزنش	Determination	جبرگرایی
Branch	شاخه	Device	دستگاه،وسیله
Bureaucracy	بوروکراسی،کاغذ بازی	Distribution	توزیع
Central tendency	گرایش مرکزی	Doubt	شک و تردید
Choronic fatigue	خستگی مفرط	Down stair	زیرزمین،طبقه زیر
Circumstance	شرایط ،وضعیت	Dozem wooden	پله های چوبی
Claim	ادعا کردن	Effort	تلاش،کار
Colleagues	همکاران	Exchanging	تبادل
Communication	ارتباط	Existence	وجود داشتن
Comparision	مقایسه	Experimental	آزمایش
Completely	بطور کامل	Explor	کشف کردن
Cooperation	شراکت	Facilitate	تسهیل کردن
		Faintest	ضعیف ترین
		Farmer	کشاورز
		Fashion	رسم و رسوم ،مد
		Favoring	توجه،مساعدت

Frequency	فراوانی	Noticed	خبر،اخطار
Frightened	ترسیده	Notion	اندیشه،فکر،نظر
Front	جلو	Obsessive-compulsive	وسواس فکری–عملی
Got out	برخاستن،بیرون آمدن	Opinion	عقیده
Graph	نمودار	Ordinate	محور عرضها
Historical	تاریخی	Participant	شرکت کنندگان
Honor	احترام،عزت	Paying	پرداختن
Hope	امید،آرزو	Persuad	اقناع،قانع شدن
Illegally	غیرقانونی	Planning	برنامه ریزی
Index	شاخص	Pleasant	لذت بخش
Inferential	استنباطی	Preparing	آماده کردن
Integration	همسازی،انسجام	Prevent	جلوگیری
Internal conflict	تعارض درونی	Priority	برتری،حق تقدم
Irregular	نامنظم	Process	فرایند
Irresponsibity	غیر مسئولانه	Prolonge	طولانی کردن،امتداد دادن
Jealous	حسادت	Regret	پشیمان،افسوس
Jewels	جواهر	Relationship	ارتباط
Kill	کشتن	Responsible	مسئول
Manner	راه،روش،ادب	Safe	ایمن
Mean	میانگین	Scared	ترسیده
Median	میانه	Search light	نورافکن
Mode	نما	Seriously	جدی
Multiple personality	چند شخصیتی	Snore	خرخر
Nature	طبیعت،ماهیت،ذات	Soldier	سرباز
Nomothetic	قانون نگر	Sources	منابع
		Standing	ایستادن
		Statistics	آمار
		Successful	موفق
		Sum	مجموع

		Supplementary process	فرایند تکمیلی،فرایند مکمل

Swiche	سوئیچ برق		
Task	وظیفه		
Temperate	متعادل		
Thought	فکر		
Threatened	ترسیده،تهدید شده		
Tipoed	پاورچین		
Tiptoe	نوک پنجه راه رفتن		
Tobacconist	تنباکو فروش		
Transcendent power	قدرت مافوق		
Transmission	انتقال		
Underlying	زیربنایی		
Universal	جهانی		
Unknowlegable	غیر قابل تقدیر		
Unpredictable	غیر قابل پیش بینی		
Urgent	فوری،ضروری		
Variability	تغییر پذیری		
Visit	ملاقات		
Waittin	انتظار کشیدن		
With caution	با احتیاط		

Acceptance	پذیرش	Corporal punishment	تنبیه بدنی
Admirable	قابل ستایش	Culture	فرهنگ
Afraid	ترسیدن	Decision making	تصمیم گیری
Agnosia	عدم ادراک	Description	توصیفی
Agoraphobia	ترس از فضاهای باز و عمومی	Devil	مهلکه
Agraphia	نانویسی	Discussion	بحث
Ambiguous	مبهم ، مشکوک	Disguise	تغییر قیافه
Anal	مقعدی	Displacement	جابجایی
Analog	قیاس	Dreams	رویاها
Anecdotal report	گزارش واقع نگاری	Eating disorder	اختلال خوردن
Anorexia nervosa	بی اشتهایی عصبی	Ego	من ،خود
Anxiety	اضطراب	Emotional	هیجانی،عاطفی
Aphasia	زبان پریشی ، ناگویی	Entering	قرار گرفتن، وارد شدن
Apraxia	ناتوانی حرکتی	Enthusiastic atmosphere	جو شوق برانگیز
Assessment	ارزیابی ، سنجش	Essentional	اساسی
Attitude	نگرش	Establishment	ایجاد،برقراری
Attribute	اسناد،نسبت دادن	Ethology	کردارشناسی
Attribution	اسناد	Evaluation	ارزیابی
Avoide	اجتناب	Experimental	آزمایشی
Background	پیشینه	Expression	بیان کردن
Behaviorism	رفتارگرایی	Frightened	وحشت کردن ،ترسیدن
Carriable	قابل حمل	Genital	جنسی

Carry out	انجام دادن	Highest	بالاترین
Castration anxiety	اضطراب اختگی		
Client-centered counseling	مشاوره مراجع محوری		
Conclusion	نتیجه		
Conflict	تعارض		
Confuse	گیج ،مبهوت		
Contain	دربر گیرنده، شامل		

Homeostasis	تعادل زیستی	Projection	برون فکنی
Humanism	انسانگرایی	Psychoanalysis	روان تحلیل گری
Id	نهاد	Psychosexual	روان جنسی
Industry versus inferiority	زایند گی در مقابل حقارت	Puberty	بلوغ
Initiate	آغاز و شروع کردن	Questionnaire	پرسشنامه
Interesting	جالب ،جذاب	Range	دامنه تغییرات
Interpration	تفسیر	Rationalization	دلیل تراشی
Intervention	مداخله	Reaction formation	واکنش سازی،واکنش وارونه
Learning disability	ناتوانی یاد گیری	Recommend	توصیه ،پیشنهاد
Maintenance	نگهداشتن	Repression	سرکوبی
Management	مدیریت	Restatement	بازگویی
Maturation	رسش ،پختگی	Scared	ترسیدن
Mean	میانگین	Self-perception	ادراک از خود–ادراک خویشتن
Measure	اندازه گیری	Self-picture	تصویر خود
Median	میانه	Sensation	احساس
Memorize	بخاطر بسپاری	Sexual reproduction	تولید مثل جنسی
Mental map	نقشه ذهنی	Social phobia	هراس اجتماعی
Motivation	انگیزش	Softening	آرام کردن
Occasional	گاهگاهی	Stable equilibrium	تعادل پایدار
Oral	دهانی	Structuralism	ساخت گرایی

Permissive	دلپذیر	Summury	خلاصه ،مختصر
Personality	شخصیت	Superego	فرامن ،فراخود
Phallic	آلتی	Syllogism	برهان ،قیاس
Poems	اشعار	Tense	تنیدگی ،تنش
Positive feedback	پسخوراند مثبت	Unease	ناراحت
Premise	مقدمه ،صغری و کبری	Unworried	آرام
Problem solving	حل مساله	Voluntary movement	جنبش داوطلبانه
Process	فرایند	Wish fulfillment	کامروائی

Accurate	درست	Condition	وضعیت،شرایط
Acronym	کلمات اول یک مفهوم	Conduct disorder	اختلال سلوک
ADD	اختلال نقصان توجه	Confidence	اعتماد
ADHD	اختلال بیش فعالی همراه با نقصان توجه	Consistency	ثبات
Administer	ناظر	Cope	مقابله،رویارویی
Adverse reaction	واکنش وارونه	Coping with	مقاله با
Amount	مقدار	Courts	محاکم قضایی
Assessment	ارزشیابی	Cultural norms	هنجارهای فرهنگی
Attempts	تلاشها	Cure	شفاء بهبودی
Attention	توجه	Curriculum	برنامه درسی
Average	میانگین ،متوسط	Decisions	تصمیمات
Avoidance conditioning	شرطی سازی اجتنابی	Delibrate	سنجش،مشورت کردن
Behavior disorder	اختلال رفتاری	Demonstrate	نشان دادن،اثبات کردن
Bladder control	کنترل مثانه	Deviance	انحراف
Bowel movements	حرکات اقماء واحشاء	Diagnostic	تشخیص
Cases	موارد	Diet	رژیم غذایی
Central tendency	گرایش مرکزی	Disabilities	ناتوانیها
Church	کلیسایی،کلیسا	District	حواسپرت –گیج
Classification decisions	تصمیمات طبقه بندی شده	Disturibution	توزیع
Clearly established	بروشنی تصدیق کردن	Divorce	جدایی –طلاق
Clinics	درمانگاهها	DSM-IV	چهارمین راهنمای آماری تشخیصی

			اختلالات روانی
Cluster-sampling	نمونه گیری خوشه ای	Economic	اقتصادی
Compare	مقایسه	Eliminate	حذف کردن
Comlications	گرفتاریها	Emphasizing	تاکید کردن
		Enlightened	آموزش دادن
		Enuretic	بی اختیاری ادرار
		Episodic nature	ماهیت رویدادی
		Exert	اجرا کردن،نشان دادن

Exposed to	در معرض	Military	نظامی
Extreme	انتهایی	Mode	مد،نما
Extrinsic motivation	انگیزش بیرونی	Morals	اخلاقیات
Families	آشنایان	Motortic	تیک حرکتی
Family values	ارزشهای خانواده	Nearly	تقریبا
Friendship	دوستی	Nonexistent	وجود ندارد
Grade	پایه تحصیلی	Objective	عینی
Harsh	خشن	Oxyopia	زیادی اکسیژن
Height	بلندی–ارتفاع	Peers	همسالان
Historically	از نظر تاریخچه ای	Performance	عملکرد
Homogeneous	متجانس –همگن	Poor parental suprervision	سرپرستی ضعیف والدین
Hyperactivity	بیش فعال،فزون کشی	Population	جمعیت
Hypoxia	کمبود اکسیژن	Potion	بخش –قسمت
Improvement	بهبودی	Pregnancy	بارداری
Inadequacies	ناتوانیها	Present	ارائه کردن
Inconclusive	بی نتیجه	Prevalence	شیوع
Influence	تاثیر	Primarily psychodynamic	روان پویایی اولیه
Inforcement token	تقویت پته ای	Principals	اصول
Insufficient	نارسایی –کمبود	Probably	احتمال
Interaction	تعامل	Procedures	شیوه ها–رویه ها
Intrinsic motivation	انگیزش درونی	Prognosis for recovery tests of achievement	پیش بینی برای بهبود آزمونهای پیشرفت

			تحصیلی
Judgment	قضاوت	Prolonged periods	دوره های طولانی
Law- breaking	قانون شکنی	Psychiatric	روانپزشکی
Length	بلندی	Puberty	بلوغ
Major distinction	تفاوت اصلی	Punitive	کیفری،تنبیهی
Median	میانه	Random sampling	نمونه گیری تصادفی
Members	اعضاء	Rang	ترتیب
		Ratio scale	مقیاس نسبی
		Receive	دریافت کردن

Reciproacal	دوطرفه–متقابل	Validity	اعتبار–روایی
Record	ثبت	Variable	متغیر
Reject	طرد شدن	Visible	نمایان،آشکار
Relationship	رابطه	Western Europe	اروپای غربی
Relative	وابسته		
Reliability	پایایی –ثبات		
Rely	اعتماد کردن،تکیه کردن		
Relying upon	تکیه کردن بر روی		
Research	تحقیق		
Rest	آرامش،سکون		
Risk factor	عامل خطرزا		
Rules	قواعد		
Segregated	تفکیک نشده		
Seizure	حمله(در صرع)،سکته		
Self- concept	خود پنداره		
Severity of symptoms	شدت نشانگان		
Soviet union	اتحاد شوروی		
Standard deviation	انحراف استاندارد		
Standards	هنجارها،معیارها		
Steam	ریشه		

Summative evalution	ارزیابی تراکمی		
Temperature	درجه گرما،دما		
Tend	گرایش		
Total number	تعداد کل		
Traditional model	الگوی سنتی		
Training	آموزش		
Treatment	درمان		

According to	براساس –برحسب	Creativity	خلاقیت
Activation – synthesis	ترکیبی –فعال سازی	Declarative	بیانی،اخباری
Adaptation	تطابق	Delayed	درنگیده–تاخیری
After-image	پس تصویر	Designing	طراحی
Apply	بکار بردن	Distributed	توزیعی
Approach –approach	گرایش –گرایش	Drug	دارو
Approach	رویکرد ها	Duty	تکلیف –وظیفه
Appropriate	مناسب	Echoic	انعکاسی
Assessing neurological	ارزیابی عصب شناختی	Ever-lasting	باقی ماندن
Attention	توجه	Exciting	هیجانی
Avoidance –avoidance	اجتناب –اجتناب	Experiment	آزمایشی
Beliefe	عقیده	Experimental psychology	روانشناسی تجربی
Beneath	کمترین	External	بیرونی –خارجی
Blame	سرزنش کردن	Fixed amount	مقدار ثابت
Business	تجارت	Fixed ratio	نسبی ثابت
Casual	اتفاقی	Formal	صوری
Central	مرکزی	Found	دریافتن

Childhood	کودکی	Frustration	ناکامی
Chronic	مزمن	Fulfill	کامیابی–برآوردن
Cognitive development	رشد شناختی	Graduate	فارغ التحصیل
Cognitive	شناختی	Hallucinogens	توهم زا
Comparing	مقایسه	Hate	تنفر
Complementary pairs	جفت مکمل	Heritability	وراثتی
Conflict	تعارض	Hypnotic	هیپنوتیزی
		Iconic memory	حافظه تصویری
		Immediately	فورا
		Impulse	تکانه
		Injury and harm	صدمه و آسیب
		Intense	شدید

Interval	فاصله ای	Psychometric	روانسنجی
Interview	مصاحبه	Punishment	تنبیه
Intrinsic	ذاتی–درونی	Reality	واقعی
Learning period	دوره یاد گیری	Reflex	بازتاب
Long –term memory	حافظه بلند مدت	Reinforce	تقویت
Long –term pain	درد طولانی مدت	Rejection	رد شدن
Mental disorder	اختلال روانی	Respiration	تنفس
Motive	انگیزه	Rewarding	پاداش دادن
Negative reinforcement	تقویت منفی	Schedule	برنامه–جدول زمانی
Neurotransmitter	انتقال دهنده عصبی	Scores	نمرات
Observation	مشاهده	Selective	انتخابی
Obvious	واضح	Self-esteem	اعتماد بنفس
Operational	عملیاتی	Sensorimotor	حسی حرکتی
Opiates	مواد افیونی	Sociobiological	اجتماعی زیست شناختی
Opponent process	فرایند متضاد	Stimulants	محرک زا
Optimum	حد مطلوب–بهینه	Substantial	واقعی
Pain	درد	Suffer	تحمل کردن–رنج بردن
Positive reinforcement	تقویت مثبت	Suggest	فرض کردن–اعتماد داشتن

Possibility	احتمالی	Variable interval	فاصله ای متغیر
Prediction	پیش بینی	Variable ratio	نسبی متغیر
Predispose	پیش زمینه،استعداد ذاتی	Vice-versa	بالعکس
Preoperational	پیش عملیاتی	Visual system	سیستم بینایی
Pressure	فشار		
Protect	محافظت کردن		
Psychoanalytic	روان تحلیل گری		
Psychological responces	پاسخهای روانشناختی		

Abnormal psychology	روانشناسی مرضی	Feature	شکل–طرح
Acceptability	قابلیت پذیرش	Functions	کنشها
Anorexia nervosa	بی اشتهایی عصبی	Hardy	سر سخت
Assessment	ارزیابی –تشخیص	Health psychology	روانشناس سلامت
Attractiveness	جذابیت	Hypothesis	فرضیه
Boredom	بی حوصلگی	Identify	تشخیص
Brightness	درخشندگی	Investigator	محققان
Bulimia nervosa	پرخوری عصبی	Latent content	محتوای پنهانی
Case study	مورد پژوهی	Lifestyle	سبک زندگی
Coding	رمزگردانی	Maladaptive	ناسازگارانه
Cognition	شناخت	Manipulate	دستکاری کردن
Compose	ترکیب–متشکل	Memo	یادداشت
Conceals	پنهان کردن	Midadolescence	اواسط نوجوانی
Conclusion	نتیجه	Motivation	انگیزش
Confirm	تایید–تصدیق	Neural activity	فعالیت عصبی

Consciousness	هشیاری	Obesity	چاقی
Consistent	موافق	Object	شیء
Debt	بحث–مذاکره	Olfaction	بویایی
Demands	تقاضاها–درخواستها	Operationally	تعریف عملیاتی
Demonstrate	اثبات کردن–نشان دادن	Opponent process theory	نظریه فرایند متضاد
Derived	مشتق شده	Outcome	حاصل –نتیجه
Emotion	هیجان	Over-lapping	همپوشی–تطابق
Entails	موجب شدن	Partially	جزئی–جانبداری
Environmental psychology	روانشناسی محیطی	Performance	عملکرد
Events	وقایع	Personality construct	ساخت شخصیت
Exceed	متجاوز بودن از	Phenomena	پدیده طبیعی
Exhaution	خستگی	Pigeons	کبوترها
		Placebo	دارونما
		Predicts	پیش بینی
		Problem-solving	حل مساله

Processing	پردازش		
Properties	خصوصیات		
Quantitative	کمی		
Relationship	رابطه		
Relative size	اندازه نسبی		
Reliability	پایایی		
Replicated	تکرار کردن		
Rresearch	تحقیق		
Resistant	مقاومت		
Retina	شبکیه		
Retrival	بازیابی		
Secondary scales	مقیاسهای ثانویه		
Sensation	حساسیت		
Social psychology	روانشناسی اجتماعی		

Social support	حمایت اجتماعی		
Statistical significance	معنی داری آماری		
Stress mediators	دورنمای خوشبینی		
Substantial effects	اثرات جانبی		
Survey	پیمایشی-زمینه یابی		
Taste aversion	بیزاری چشایی		
Testability	قابلیت آزمون		
Token economy	اقتصاد ژتونی		
Transduction	انتقال،عبور		
Validity	اعتبار		
Visuall illusions	توهم بینایی		

Absence	غایب	Believe	عقیده داشتن
Acculurative stress	استرس ناشی از فرهنگ پذیری	Bellitlement	تعقید،کم ارزش سازی
Act	عمل	Biases	سوگیریها
Affect	عاطفه	Bipolar disorder	اختلال دو قطبی
Aggressive	پرخاشگری	Borderline	مرزی
Alexia	ناخوانی (ناتوانی در خواندن)	Burnout	خستگی،عصبی،فرسودگی
Aloof	دور،کنار	Casual	اتفاقی،برخوردی
Altered state consciocsness	تغییر حالت هوشیاری	Challenge	چالش
Ancestor	نیاکان	Characterized	مشخص شدن
Anorexianervosa	بی اشتهایی روانی	Claim	ادعا کردن،فرض کردن
Antisocial	ضد اجتماعی	Clairvoyance	غیب بینی
Apply	کاربرد	Clinical psychology	روانشناسی بالینی

Approacn	دیدگاه	Cognitive dissonance	ناهمسازی شناختی
Aptitude	استعداد	Cognitive perspective	دیدگاه شناختی
Areas	سطوح	Collection	مجموع
Arousal	برانگیختگی	Compassion	رحم،دلسوزی
Assertion	ادعا،حکم	Complex situational	موفقیتهای پیچیده
Association	مرتبط با	Compose	ترکیب کردن،اصلاح کردن
Attention	توجه	Comprehending	فهمیدن،درک زبان
Avoidante	اجتنابی	Compulsion	وسواس عملی،اجبار
Barriers	حصارها،سدها	Concept	مفهوم
Behavior modification	اصلاح رفتار	Concern	نگران،مشوش
		Confusion	سردرگمی،گیجی
		Contingent	وابسته
		Controversy	مباحثه،جدل
		Conversion	تبدیلی
		Correlation	همبستگی
		Countenance	سیما،منظره،مساعدت
		Creeping	افت

CS	محرک شرطی	Echolalia	پژواک گویی
Cues	سرنخها،نشانه ها	Echopraxia	پژواک کرداری
Cyclothymia	ادواری خوبی	Echological	بوم شناسی
Delayed	درنگیده	Effective	موثر
Delirium	روان آشفتگی	Emotional disturbances	اختلالات هیجانی
Depreciation	کم ارزش شمردن	Emotion	هیجانات
Depression	افسردگی	Enact	رفع کردن
Deprivating	محرومیت	Enactment	تاسیس ،برقراری،قانونی
Detachment	گسلش	Encounter	مواجهه شدن،برخورد کردن
Determine	تعیین کردن	Eustress	استرس،فشار روانی
Devotion	از خود گذشتگی	Evaluate	ارزیابی
Disability	ناتوانی،معلولیت	Exchopraxia	پژواک کرداری
Discomfort	ناخوشایند	Exist	وجود داشتن

Discover	کشف	Expectations	انتظارات،توقعات
Discrepancy-evaluation	ارزشیابی ناهمخوانی	Experiment	آزمایش
Disorder	اختلال	Experimenter	آزمونگر
Dissatisfaction	ناراضی	Exploitation	بهره کشی
Distorting	تحریف کردن	Fact	واقعیت
Distractibility	حواسپرتی	Factitious disorder	اختلال ساختگی
Distractibility	حواسپرتی	Fearful	ترسناک
Drive-reduction	کاهش سائق	Fixed	ثابت
Drugs	داروها	Flashback	پس نگاره
Due to with	ناشی از	Flow	جریان،روند
Dysfunction	بد کنشی،بد کار کردی	Foundation	اساس،پایه
Dysphagia	نارسایی بلع	General paresis	فلج عمومی
Dysphoria	ملالت	Genetic component	عصر ژنتیکی
Dysphoria	ناآرامی	Gifted	باهوش،سرآمد
Dysphrasia	زبان پریشی	Goals	اهداف
Echolalia	پژواک گویی	Guess	حدس زدن

Handicapating	معلول	Limited	محدود شده
Hardiness	جسارت،شجاعت، سخت رویی	Manipulate	دستکاری کردن
Histrionic	هیستریکی،نمایشی	Meaningful massages	پیامهای مخصوص
Honest	درست	Medication	معالجه،مداوا
Hope	امید	Mental telepaty	تله پاتی روانی
Hoplessness	ناامیدی	Mentioned	ذکر شده
Host	گروه،دسته	Mentorship	مربیگری
Humanistic orientation	انسانگرایانه	Miracle	معجزه
Hypervigilence	بیطرفی شدید،پیش هوشیاری	Moral anguish	غمگین اخلاقی
Impairment	اختلال	Narcissitic	خود دوستداری

Implicit memory	حافظه تلویحی،نا آشکار	Neatly	بطور مرتب و تمییز
Impulsive	تکانه ای	Obese	چاق ،گوشتالو
Imputs	دروندادها	Objectively	بطور عینی
Inclination	تمایل،میل	Obsession	وسواسی فکری
Indulgence	آزادی،راحت طلبی	Obstacles	موانع
Infrmation processing	پردازش اطلاعات	Occupation	شغل ،حرفه،تصرف
Instinct	غریزه	Offsprings	فرزندان،نتایج
Intelingence	هوش	Oppositional defiant	جسارت،قربانی
Intensifying	تشدید کردن	Outmost	بیشترین،دورترین
Internal influence	تاثیر درونی	Pairing	جفت کردن
Iinterpersonal	بین فردی	Paranoid	اختلال همراه با سوءظن
Interpret	تفسیر	Participating	شریک شدن،سهیم شدن
Intership	کارورزی،دوره انترنی	Patient	بیمار
Interventions	مداخله	Perception	ادراک
Investingator	محقق،پژوهشگر	Perfect	کامل
Irresponsible	غیر مسئولانه	Perform	انجام ،شکل گیری
Justify	تصدیق کردن– حق دادن	Personality disorder	اختلال شخصیت
Layingand cheating	فریبنده و دروغگو	Malfunction	بد کار کردن
Limitation	محدودیت		

Pervaisive developmental	رشدی نفوذ کننده(نافذ)	Scholarship	بورس تحصیلی
Precognition	پیش شناخت	Secondary	ثانویه
Predicts	پیش بینی ها	Self induced starvation	گرسنگی خود انگیخته
Predispose	زمینه ساز	Self-importance	خود ارزشمندی
Prejudice	تبعیض ،تعصب، غرض ،پیشداوری	Senior	بالاتر
Premorbid udjustment	سازگاری پیش ناخوش	Sensitivity	حساسیت
Preoccupied	گیج،پریشان حواس	Separation anxiety	اضطراب جدایی
Prevent	پیشگیری	Side effect	عوارض ،اثر جانبی

Antisocial personality disorder	اختلال شخصیت ضد اجتماعی	Psychoticism	روانپریش
Artificial intelligence	هوش مصنوعی	Regression	بازگشت،واپس روی
Canon	قاعده،قانون	Repressive	سرکوبگر
Central	مرکزی	Respondent	پاسخگو
Concrete	عینی	Retroaction	وارونه کاری
Cumulative scales	مقیاسهای تراکمی	Return	بازگشت
Deduction	قیاس،استنتاج	Self-actualization	خود شکوفایی
Drive-based	مبتنی بر سایق	Sensorimotor	حسی حرکتی
Enabling	توانمند ساختن	Short-term memory	حافظه کوتاه مدت
Equivalent-forms	فرمهای موازی	Sociopath	جامعه رنجور
Forgetting	فراموشی	Split-half	تنصیف،دو نیمه کردن
Fulfill	ارضاء،برآورده کردن	Summaterating scale	مقیاسهای درجه بندی تراکمی
Gratification	ارضاء	Tendency	تمایل
Hereditary moral insanity	دیوانگی اخلاقی ارثی	Test-retest	بازآزمایی
Imitation	تقلید	Threatening	تهدیدکنندگی
Information processing	پردازش اطلاعات	transfer	انتقال
Instrumental	وسیله ای		
Interference	تداخل		
Interwoven	درهم تنیده		
Intrinsic	ذاتی ،غریزی		
Intuitive	شهودی،انتزاعی		
Learning	یادگیری		
Mediating processes	فرایند های واسطه ای		
Motivational perception	ادراک انگیزش		
Peripheral	پیرامونی		
Preoperation stage	مرحله پیش عملیاتی		
Psychoanalytic	روان کاوانه		
Psychopathic personality	شخصیت جامعه ستیز و روانپریش		

Primary	اولیه	Sleeplessness	بیخوابی
Profession	حرفه	Social behavior	رفتار اجتماعی
Property	ویژگی،خاصیت	Social relationship	ارتباط اجتماعی
Proputionary psychology	روانشناسی اسنادی	Stem	ناشی شدن
Psychokinesis	نیروی فراوانی	Strengthened	قدرت گرفتن،تقویت شدن
Psychological numbing	کرختی روانشناختی	Stressor	استرس زا
Psychological	روانشناختی	Subjects	آزمودنیها
Psychometric	روانسنجی	Suffer	رنج بردن
Psychotic syndrome	سندروم روانپریشی	Suffering	رنج بردن
Purpose	هدف	Suffice	بس بودن،کفایت
Recreation	تفریح	Suppose	فرض کردن
Reinforce	تقویت،پاداش	Survive	زنده ماندن
Reinforcer	تقویت کننده	Survivors guilg	گناه بازماندگان
Repetition	بازگویی،تکرار	Task	وظیفه
Repetitive	تکراری	Tension	تنش
Responding to	در پاسخ به	Tic disorder	اختلال تیک
Restlessness	بی قرار،بی تاب	Trait	منش
Role	نقش	Trance	خلسه
Sadness	غمگین	Transforming	تغییر شکل دادن
Savourse	خوش مزه،لذیذ		
Schizotypal	اسکیزوفرنی گونه		

Trapped	بدام انداختن		
Traumatic event	واقعه آسیب زا		
Treat	درمان		
Trial	امتحان،دادرسی،محاکمه		
Trusting	اعتماد کردن		
Unfairness	بی انصافی،غیر منصفانه		
Unitary	واحد		
Unpleasant state	حالت خوشایند		

Unreasonable	غیر موجه،غیر قابل قبول		
Unwanted urge	میل ناخواسته		
US	محرک غیر شرطی		
Variable	متغیر		
Variables	متغیرها		
Variants	گونه ها		
Verbal Language	زبان کلامی		
Volunteers	داوطلبان		
Weightloss	کاهش وزن		
Welfare	رفاه،آسودگی		
Worn out	خسته و کوفته		

Acquiring	کسب–بدست آوردن	Fight	جنگ کردن
Advertise	اگهی دادن	Fluctuating	نوسان
Agreement	پذیرش،قبول	Fulfilled	انجام دادن،تکمیل کردن
Ailotted	تخصیص دادن	Imperfections	نقایص،عیوب

Announce	اعلان کردن	Increasing	افزایش دادن
Applaude	آفرین گفتن	Indeed	واقعا،براستی،همانا
Appreciate	قدردانی کردن	Intensify	شدید کردن
Assemble	فراهم آوردن،گردآوردن	Long-run	روند طولانی مدت
Augment-remnats	اضافه–باقیمانده	Man-hour	واحد زمان کار برای پرداخت مزد
Century	قرن	Manufacturing	ساختن–تولید کردن
Claim	ادعا کردن	Multiply	چند گانه
Common	معمولی ،کلی	Murderer	قاتل
Concert	هماهنگی،ساز و آواز	Operation	عملیات
Convinced	متقاعد کردن	Ordeal	عذاب جسمی
Corporation	شرکت	Output	برونداد،بازده
Court house	دادگاه	Particularity	بطور خاص
Cyclical changes	تغییرات دوره ای	Per	برای هر
Denied	انکار کردن	Plague	آفت،بلا
Designat-apportionment	واگذاری–مشخص کردن	Probably	احتمال
Devotion	طرفداری	Productivity	بهره وری
Ddiversity	گوناگونی	Prompt	بیدرنگ–سریع
Effort	تلاش	Protracted	طول دادن–کش دادن
Egotistic	خودپرستی	Purpose	هدف
Enthuslasically	مشتاقانه	Quest	بازجویی
Establish-seqential	تاسیس کردن–منظم و مرتب		
Exiled	تبعید		
Facilitate-renovation	تسهیل کردن–تجدید		
Fairly	نسبتا زیبا		

Refused	رد کردن		
Revitalize-mendacity	احیا کردن–دروغگویی		
Revived	زنده شدن		
rise	برخاستن،ناشی شدن		
Subsidiary	کمکی–اضافی		
Substantial	واقعی–اساسی		

Tedious	ملالت آور–خسته کننده		
Tendency	گرایش،تمایل		
Terrible	وحشتناک		
Tried	سعی کردن		
Urgent	فوری،ضروری		
Variation	متفاوت،گوناگون		
Victim	قربانی		
Whispered	نجوا کردن،پچ پچ کردن		
Whistled	سوت زدن		
Whittled	تراشیدن،بریدن		
Worth	ارزش		
wrestld	گلاویز شدن،کشمکش		

Abasement	خواری طلبی	Dichotomous	دوگانه ها،دو ارزشیها
Abstract	انتزاعی	Discriminate	افتراق،تمایز
Accelerate	سریع	Disorientation	گمگشتگی،سردرگمی

Affiliation	وابستگی،دلبستگی	Displacement	جابجایی
Agitation	بیقراری،اضطراب	Dissociative amnesia	فراموشی گسستگی
Aloud	بلند،با صدای بلند	Distractibility	حواسپرتی
Antisocial	ضد اجتماعی	Divergent	واگرا
Anxiety	اضطراب	Egocentric	خود محوری
Artificial intelligence	هوش مصنوعی	Elation	وجد،ذوق
Associative learning	یادگیری تداعی گرایی	Empathy	همدلی
Backward chaining	زنجیره سازی وارونه	Empiricists	تجربه گرایان
Benefit	سود،فایده	Except	بجزء،باستثناء
Claime	ادعا کردن	Existentialistic	هستی گرایی،وجود گرایی
Clarity	وضوح و روشنی	Extravession	برونگرایی
Cluttering	بریده گویی، درهم گویی	Factor analysis	تحلیل عاملی
Cognitive	شناختی	Forensic psychiatris	روانپزشکی قانونی
Concrete	عینی	Frustration	ناکامی
Conditioned stimulus	محرک شرطی شده	Group interview	مصاحبه گروهی
Connection	ارتباط	Guidance	راهنما
Constantly	بطور ثابت	Holophrastic	تک واژه ای
Conversion disorder	اختلال تبدیلی	Humanistic	انسانگرایی
Correlation research	تحقیق همبستگی	Hyperactivity	بیش فعالی
Crime	جرم،جنایت	Hypernasality	خیلی تو دماغی
Criterion	ملاک	Identifying	تشخیص دادن
Defendance	حیثیت		
Delusion of jealousy	هذیان حسادت		
Delusion of persecution	هذیان گزند و آسیب		
Delusion of refrence	هذیان اشاره		
Dementia	دمانس		

Impairment	آسیب	Personality	شخصیت
Inborn	ذاتی،فطری	Phenomenologysits	پدیدارگرایان
Industrial	صنعتی	Post-operational representation	نمایش پیش عملیاتی
Inner	درونی	Process	فرایند

Insane	مجنون،دیوانه	Projection	برون فکنی
Instinctivedrift	بی ارادگی غریزی	Psychoanalytic	روان تحلیل گری
Inventory	پرسشنامه	Reflective	واکنشی
Investigation	تحقیق علمی	Reliability	پایایی
Ipso facto	به صرف همین حقیقت یا واقعیت	Retrospective study	مطالعه گذشته نگر
Item	گویه	Reveting	برگشتن
Loosely	بی ربط،بی قاعده	Sensorimotor	حسی حرکتی
Manageable	قابل مدیریت	Stammering	لکنت
Mania	مانیا،شیدایی	Statistical	آماری
Manipulate	دستکاری کردن	Stimulus-response psychology	روانشناسی محرک،پاسخ
Massive	توده	Stimulus	محرک
Mentions	ذکر شده	Store	ذخیره
Mood	خلق	Strategies	راهبردها
Multiple personality	چند شخصیتی	Stuttering	لکنت زبان
Murder	آدمکشی، قتل	Sub-goals	زیر هدفها
Nativists	فطرت گرایان	Succorance	مهر طلبی
Neuromotor	عصبی،حرکتی	Suffer	رنج بردن
Neutral	خنثی،بیطرف	Suitable	شایسته
Nomothetic	قانونگر	Sympathy	هم حسی
Novice	نوآموز،تازه کار	Tackle	از عهده برآمدن
Obvious	آشکار،واضح	Tackle	از عهده برآمدن ،لوازم کار
Operant	کنشگر	Thinking	تفکر
Organize	سازمان بخشیدن		
Partially	مغرضانه،جهت گیرانه		
Particular	خاص		

Trainer	مربی،آموزش دهنده		
Transfere	انتقال		

Unconventional	غیر قراردادی،خلاف عرف		
Usefulness	سودمندی		
Validity	اعتبار		
Variables	متغیرها		
Verbalization	تجسم سازی		

واژه‌نامهٔ انگلیسی ـ فارسی[1]

A

abnormal — نابهنجار

abnormal motor behavior — رفتار حرکتی نابهنجار

absolute threshold — آستانهٔ مطلق

acceptation — پذیرش

accommodation — تطابق، برون‌سازی

acetylcholine — آستیل‌کولین

achievement — پیشرفت

achromatic colors — رنگهای بی‌فام

acoustic coding — رمزگردانی شنیداری

acquistion — فراگیری، اکتساب

action potential — پتانسیل فعالیت

action therapy — عمل درمانی

activating — فعال‌ساز

activation - synthesis model — مدل برانگیختگی ـ هم نهاد

active pistening — گوش دادن فعال

actor - observer bias — سوگیری بازیگر ـ مشاهده‌گر

adaptation — انطباق

adaptive theory — نظریه سازگاری

addiction — اعتیاد

additive color mixing — آمیزش رنگ افزایشی

additive model — مدل افزایشی

adolesence — نوجوانی

adrenal cortex — کرتکس آدرنال

adrenal medulla — بصل‌النخاع آدرنال

adulthood — بزرگسالی

aerial perspective — نمای هوایی

affectionate love — عشق مهرآمیز

afferent neurons — نورون‌های آوران

afterimage — رد تصویر

age regression — واپس روی سنی

ageism — پیر گریزی

aggression — پرخاشگری

aging — پیری

agonists — گونیست‌ها

agorophobia — ترس از مکانهای باز

air conduction — رسانش هوایی

algorithm — الگوریتم

all or none proposition — گزارهٔ همه یا هیچ

Allan Paivio's dual code theory — نظریهٔ رمز دوگانه آلان پائیویو

altered states of consciousness — حالت‌های هشیاری دگرگون

alternate - form reliability — پایایی شکل جانشین

---

۱. برابرهای واژه‌های فنی غالباً از کتاب «واژه‌نامه روانشناسی» دکتر براهنی و همکاران گرفته شده است.

Altruism	نوعدوستی	antrograde amnesia	یادزدودگی پیش گستر
Alzheimer's disease	بیماری آلزایمر	anvill	سندان
amacrin cells	یاخته‌های آماکرین	anxiety disorders	اختلال‌های اضطراب
ambiguous figures	شکلهای مبهم	anxious - ambivalent	مضطرب ـ دوسوگرا
amino acids	اسیدهای آمینه	apparent motion	حرکت ظاهری
amniotic sac	کیسه آمنیون	aptitude	استعداد
amplitude	ارتفاع موج (دامنه)	arousal	انگیختگی
amygdala	آمیگدالا	artificial concepts	مفهوم‌های ساختگی
anal	مقعدی	artificial intelligence	هوش مصنوعی
analgesics	داروهای دردزدا	assimilation	درون‌سازی
analog code	رمز قیاسی	atonia	آتونی، لختی
analogies	تمثیل‌ها	attachment	دلبستگی
anchoring heuristic	روش اکتشافی لنگراندازی	attention	توجه
androgens	آندروژن‌ها	attitude	نگرش
anesthetic	بیحس‌کننده	attractiveness	جذابیت
anesthetic drugs	داروهای بیهوشی	attribution	اِسناد
angel dust	گرد پریان	audience	پیام‌گیر
anger	خشم	auditory cortex	کرتکس شنوایی
anorexia nervosa	بی‌اشتهایی عصبی	auditory ossicles	استخوانچه‌های شنوایی
anticoagulants	انگزیولیتیک‌ها	authoritarian	قدرت طلب
antagonists	آنتاگونیست‌ها	authoritarian parents	والدین خودکامه
anti-anxiety drugs	داروهای ضداضطراب	authoritative parents	والدین مقتدر
anticipation	انتظار	automatic writing	ناهشیار نویسی
antidepressants	داروهای ضدافسردگی	autonomic division	بخش خودمختار
antimania drugs	داروهای ضدشیدایی	autonomic nervous system (ANS)	دستگاه عصبی خودمختار
antipsychotics	داروهای ضدروان‌پریشی		
anticodal	جامعه ستیز	autonomy	خودپیروی

availability heuristic روش اکتشافی در دسترس
aversion therapy درمان اجتنابی
aversive stimulus محرک آزارنده
avoidance conditioning شرطی‌شدن اجتنابی
avoidant اجتناب‌کننده
axon اکسون

B

babble غان‌و غون‌کردن
backward pairing همراهی وارونه
balance تعادل
basiliar membrane غشاء پایه‌ای
behaviorism رفتارگرایی
belief باور، اعتقاد
Bem's self - perception theory
نظریهٔ ادراک خویشتن بِم
biased sample نمونهٔ سودار
binocular cues نشانه‌های دوچشمی
bipolar cells یاخته‌های دوقطبی
bipolar I disorder اختلال دوقطبی ـ ۱
bipolar II disorder اختلال دوقطبی ـ ۲
bisexuals دوجنسی‌ها
blind spot نقطهٔ کور
block design طراحی با قطعات چوبی
bone conduction رسانش استخوانی
bottom - up processing پردازش پایین ـ بالا
brain lateralization برتری جانبی مغز
brightness درخشندگی
brightness constancy ثبات درخشندگی
bulimia سیری‌ناپذیری (جوع)
bystander effect اثر تماشاگر
bystander intervention مداخلهٔ تماشاگر

C

California F. scale مقیاس اف کالیفرنیا
case study مورد پژوهی
CAT scan تقطیع (اسکن) سی‌اِتی
catatonic کاتاتونیایی
cause - and - effect relationships
روابط علت و معلول
cell body جسم یاخته
central nervous system دستگاه عصبی مرکزی
centration میان‌گرایی
cephalocaudal principle اصل سری ـ دمی
cerebellum مخچه
cerebral cortex قشر مخ
cerebral hemispheres نیمکره‌های مخ
cerebrum مخ
channel رسانه
chemical sense حس شیمیایی
chromatic colors رنگهای فامی (کروماتیک)
chromosome کروموزوم
chronological age سن تقویمی
chunk قطعه
chunking تقطیع
cilia مژک

circadian rhythm	چرخه شبانه‌روزی
circulatory system	دستگاه گردش خون
classical conditioning	شرطی‌شدن کلاسیک
client - centered therapy	درمان متمرکز بر درمانجو
clinical psychologist	روانشناس بالینی
closure	بستگی
cochlea	حلزون
cognition	شناخت
cognitive	شناختی
cognitive approach to stereotypes	رویکرد شناختی به تصورات قالبی
cognitive behavioral approach	رویکرد رفتاری شناختی
cognitive behavioral therapy	درمان رفتاری شناختی
cognitive dissonance	ناهماهنگی شناختی
cognitive maps	نقشه‌های شناختی
cognitive psychologists	روانشناسان شناختی
cognitive theory	نظریه شناختی
color blindness	کوررنگی
color circle	دایرهٔ رنگ
color constancy	ثبات رنگ
color vision	بینایی رنگ
commitment	تعهد
common fate	سرنوشت مشترک
common sense theory	نظریه عقل سلیم
communicator	پیام‌دهنده
community mental health	بهداشت روانی اجتماع
community psychology	روانشناسی اجتماع
companiconship love	عشق رفاقتی
comparative psychologists	روانشناسان مقایسه‌ای
compensatory models	مدل‌های جبرانی
complementary colors	رنگهای مکمل
complex cells	یاخته‌های پیچیده
compliance	اطاعت
componential intelligence	هوش مولفه‌ای
comprehension	درک و فهم
compulsions	وسواسهای عملی
concentrative meditation	مراقبه متمرکز
concept	مفهوم
concrete operations	عملیات عینی
conditioned response	پاسخ شرطی
conditioned stimulus	محرک شرطی
conditioning	شرطی‌شدن
cones	مخروطها
confirmation bias	سوگیری تأیید
conformity	همنوایی
congruence	همخوانی
conscientiousness	وظیفه‌شناسی
conscious	هشیار
consciousness	هشیاری
consensus	همرأیی
consequence	پیامد

conservation	نگهداری ذهنی
conserving energy theory	نظریه نگهداری نیرو
consistency	همسانی
consolidation failure	نارسایی تحکیم
constant proportion	کسر ثابت
construct validity	اعتبارسازه
consumate love	عشق کامل
content validity	اعتبار محتوا
content words	واژه‌های محتوا
contextual intelligence	هوش زمینه‌ای
contingency contracting	قرارداد وابستگی
continuity	پیوستگی
continuous schedule	برنامه پیوسته
control group	گروه گواه
conventional morality	اخلاق عرفی
convergence	همگرایی
convergent thinking	تفکر همگرا
conversion disorder	اختلال تبدیلی
cornea	قرنیه
corpus callosum	جسم پینه‌ای
correlation coefficient	ضریب همبستگی
correlational research	پژوهش همبستگی
counseling psychologist	روانشناس مشاوره
counselor	مشاور
counter conditioning	شرطی‌سازی تقابلی
creativity	خلاقیت
credibility	اعتبار
criterion validity	اعتبار ملاک
critical period	دورهٔ حساس
cross - sectional	مقطعی
crystallized intelligence	هوش متبلور
cyclothymia	ادواری خویی

D

dark adaptation	انطباق با تاریکی
day care	مهد کودک
decay theory	نظریه تباهی
decibel (dB)	دسیبل
decision making	تصمیم‌گیری
declarative memory	حافظهٔ بیانی
deductive reasoning	استدلال قیاسی
deep structure	ژرف ساخت
defense mechanisms	مکانیسم‌های دفاعی
deindividuation	نافردی شدن
deinstitualization	موسسه زدایی
Delboeuf illusion	خطای ادراکی دلبوف
delusion	هذیان
demonology	دیوشناسی
dendrite	دندریت
denial	انکار
dependant variabile	متغیر وابسته
depolarized	ناقطبی شده
depressants	کندسازها
depth perception	ادراک عمق
despair	نومیدی

deterioration in functioning تباهی عملکرد
developmental psychologist روانشناس رشد
deviation IQ. هوشبهر انحرافی
diagnosis تشخیص
Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM)
راهنمای تشخیصی و آماری اختلالهای روانی
differential threshold آستانه اختلافی
diffusion of responsibility پراکندگی مسئولیت
digit span فراخنای ارقام
digit symbol نماد ارقام
direct perception theory نظریه ادراک مستقیم
directive therapy درمان رهنمودی
discriminative stimuli محرکهای تمیزی
disorder اختلال
disorganized درهم ریخته
displacement جابه‌جایی
dispositional approach رویکرد گرایشی
dissociation گسستگی
dissociation theory نظریه گسستگی
distinctiveness تمایز
divergent thinking تفکر واگرا
DNA (de(s) oxiribonucleic acid) دی.ان.ا
اسید دزوکسی ریبونوکلئیک
dominant genes ژنهای بارز
dopamine دوپامین
dopamine hypothesis فرضیه دوپامین

double - blind technique فن بی‌نام مضاعف
dream رؤیا
dream analysis تحلیل رؤیا
dreaming خواب دیدن
drive سایق
drive reduction theory نظریه کاهش سایق
drug دارو
drug abuse سوءمصرف دارو
drug therapy دارودرمانی
DSM - II دی‌اس‌ام ـ ۲
DSM - III دی‌اس‌ام ـ ۳
DSM - III - R دی‌اس‌ام ـ آر
DSM - IV دی‌اس‌ام ـ ۴
dual - center theory نظریه دومرکزی
dysthymic disorder اختلال افسرده خویی

E

eardrum طبلهٔ گوش
echoe پژواک
echoic sensory memories حافظه‌های حسی پژواکی
ECT (electro convulsive therapy)
ئی‌سی‌تی (درمان با تشنج برقی)
ectomorph کشیده تن (اکتومورف)
edge detector کناره‌یاب
educational psychologists روانشناسان پرورشی
EEG (electroencephalograph)
ئی‌ئی‌جی (برق‌نگار مغز)
efferent neurons نورونهای وابران

effort justification توجیه کوشش
ego خود، من
ego analysis خودکاوی
egocentrism خودمحوری
eidetic memory یاد روشن
elaborative strategies راهبردهای بسطی
electra الکترا
electrical برقی
electrochemical system دستگاه برقی شیمیایی
electroconvulsive therapy (ECT) (ئی‌سی‌تی) درمان با تشنج برقی
embryo رویان
emotion هیجان
emotional stability استواری هیجانی
empathy همدلی
empathy - arousal hypothesis فرضیه همدلی ـ انگیختگی
empirical تجربی
encoding رمزگردانی
encoding failure نارسایی رمزگردانی
encodoing specificity prinicple اصل اختصاصی‌بودن رمزگردانی
endocrine system دستگاه درون ریز
endomorph فربه تن (آندومورف)
endorphine آندورفین
epilepsy صرع
episodic memory حافظه رویدادی
erogenous zone ناحیهٔ شهوت‌زا
escape conditioning شرطی‌شدن گریز
esteem عزت‌نفس
estrogen استروژن
etiology سبب‌شناسی
eugenics movement نهضت اصلاح نژاد
excitatory synapse سیناپس تحریکی
executive branch شاخهٔ اجرایی
existential therapy درمان وجودی
exorcism جن‌گیری
experiment آزمایش
experimental group گروه آزمایشی
experimental intelligence هوش تجربی
experimental psychologists روانشناسان آزمایشی
expert systems نظام‌های تخصصی
expertise تخصص
external attribution اسناد بیرونی
external causes علت‌های بیرونی
exyternal locus of control مکان کنترل طبیعی
extinction خاموشی
extraversion برون‌گرایی
extrinsic motivation انگیزش بیرونی

F

face validity اعتبار صوری
facial feedback theory نظریه بازخورد چهره‌ای
factor analysis تحلیل عاملی
fallopian tube لولهٔ فالوپ

family therapy خانواده درمانی
fatuous love عشق خودپسندانه
fear - surprize ترس ـ شگفتی
feature detectors ویژگی یاب‌ها
female egg تخم ماده
fetal alcohol syndrome نشانگان الکل جنینی
fetus جنین
figure - ground شکل ـ زمینه
fixation تثبیت
fixed interval schedule برنامه فاصله‌ای ثابت
fixed ratio schedule برنامه نسبی ثابت
flat affect افت عاطفی
fligh or fight response پاسخ جنگ یا گریز
flooding غرقه‌سازی
fluid conduction رسانش سیال
fluid intelligence هوش سیال
forebrain پیش مغز
forgetting فراموشی
forgetting curve منحنی فراموشی
formal operations عملیات صوری
forward pairing همراهی پیشین
fovea لکه زرد
free association همخوانی آزاد (تداعی آزاد)
frequency بسامد
frequncy theory نظریه بسامدی
frontal lobe قطعه پیشانی
frustration - aggression hypothesis
فرضیه ناکامی ـ پرخاشگری

Full - Scale IQ هوشبهر تمام عیار
function fixedness تثبیت کارکردی
function words واژه‌های کمکی
functionalism کنش گرایی
fundamental attribution error
خطای اسناد بنیادی

G

Galvanic Skin Response (GSR)
پاسخ گالوانیایی پوست
Gama - Aminobutyric Acid
اسید گاما آمینوبوتریک
ganglion cells یاخته‌های عقده‌ای
g - factor عامل عمومی
gender constancy ثبات جنسیتی
gender identity هویت جنسیتی
gender role نقش جنسیتی
gender typed behavior رفتار سنخ جنسیتی
gene ژن
generalized anxiety disorders
اختلالهای اضطراب فراگیر
generativity زایندگی
genital تناسلی
genotype ژنوتیپ، سنخ ارثی
genuiness اصالت
germinal نوجنینی
gerontologists پیری‌شناسان

Gestalt	گشتالت
Gestalt psychology	روانشناسی گشتالت
giftedness	سرآمدی
glove anesthesia	بی‌حسی دست
glutamate	گلوتامات
gonads	گنادها
gradient of reinforcement	شیب تقویت
gradient of texture	شیب بافت
gray matter	ماده خاکستری
group polarization	قطبی‌شدن گروه
group therapy	گروه درمانی
groupthink	فکر گروه
guilt	گناه
gyrus	شکنج

H

hair cells	یاخته‌های مویی
hallucination	توهم
hallucinogens	توهم‌زاها
healthy insomniacs	بیخوابهای سالم
hearing	شنوایی
heredity	وراثت
heretability	وراثت‌پذیری
hertz (Hz)	هرتز
heterosexuals	غیرهمجنس‌خواهان
heuristics	روش اکتشافی
hierarchy of fears	سلسله مراتب ترس‌ها
hierarchy of motives	سلسله مراتب انگیزه‌ها
hierarchy of needs	سلسله مراتب نیازها
higher order conditioning	شرطی‌شدن سطح بالا
higher order needs	نیازهای سطح بالا
highway hypnosis	هیپنوتیسم جاده
hind brain	مغز پسین
hippocampus	هیپوکامپ
histrionic	هیستریایی (نمایشی)
holophrase	جمله تک واژه‌ای
homeostasis	تعادل حیاتی
homosexuals	همجنس خواهان
horizontal cells	یاخته‌های افقی
hormone	هورمون
hue	فام
humanistic	انسان‌گرایی، انسان‌گرایانه
hypercomplex cells	یاخته‌های بسیار پیچیده
hypersomnia	خواب‌زدگی
hypnosis	هیپنوتیسم
hypnotic suggestion	تلقین هیپنوتیسمی
hypnotic susceptibility scale	مقیاس هیپنوتیسم‌پذیری
hypochondriasis	هیپوکندری (خود بیمارانگاری)
hypomania	هیپومانی (شیدایی خفیف)
hypothalamus	هیپوتالاموس
hypothetical problems	مسئله‌های فرضی
hysterical	هیستریایی

I

iconic sensory memories حافظه‌های حسی تصویری
icons تصویرها
id نهاد
ideal self خودآرمانی
identity هویت‌یابی
illusion خطای ادراکی
image and cue theory نظریه تصویر و نشانه
impression برداشت
incongruent person شخص ناهمخوان
incubation پروراندن نهفته
incus استخوان سندانی
independent variable متغیر مستقل
individual analysis تحلیل فردی
individual therapy درمان فردی
inductive reasoning استدلال استقرایی
industrial psychologist روانشناس صنعتی
inferiority حقارت
information اطلاعات
information availability hypothesis فرضیه چشم‌انداز بینایی
information processing theories نظریه‌های پردازش اطلاعات
in - groups خودی‌ها
inhibitatory synapse سیناپس بازداری
initiative ابتکار
innate فطری، ذاتی
inner ear گوش درونی
inpatient therapy درمان بیمار بستری
insanity دیوانگی
insight therapy بینش - درمانی
insomnia بیخوابی
instinct غریزه
instrumental conditioning شرطی‌شدن وسیله‌ای
integrity تمامیت
intellect عقل
intellectualization عقلانی‌کردن
intelligence quotient هوشبهر
interference theory نظریه تداخل
intermittent schedule of reinforcement برنامه تقویت ناپیوسته
internal attribution اسناد درونی
internal causes علت‌های درونی
internal locus of control مکان کنترل درونی
interobserver reliability ثبات میان مشاهده‌گر
interpersonal attraction جاذبهٔ اجتماعی
interpersonal therapy درمان اجتماعی
interposition فرانهادگی
interpretation تفسیر و تعبیر
intrinsic motivation انگیزش درونی (ذاتی)
introspection درون‌نگری
introversion درون‌گرایی
I. Q. هوشبهر (آی. کیو)
irreversibility بازگشت ناپذیری

isolation کناره‌جویی

J

jet lag پروااززدگی

joint مفصل

Judd illusion خطای ادراکی جود

just noticeable difference (jnd)

کمترین تفاوت محسوس

K

kinesthetic detector یابنده جنبش (جنبش‌یاب)

kinesthetic sense حس جنبش

L

language acquisition device ابزار فراگیری زبان

latency نهفتگی

latent content محتوای نهفته

latent learning یادگیری نهفته

lateral hypothalamus (LH)

هیپوتالاموس جانبی

latitude of acceptance دامنهٔ پذیرش

law of effect قانون اثر

learned helplessness درماندگی آموخته

learned - inattention theory

فرضیه بی‌توجهی آموخته

learning یادگیری

left cerebral hemisphere نیمکرهٔ چپ مخ

levels of processing theory نظریه سطوح پردازش

libido لیبیدو (شور زندگی) (زیست مایه)

lie detector test آزمون دروغیاب

light روشنایی، نور

light adaptation انطباق با روشنایی

lightness constancy ثبات روشنی

limbic system دستگاه کناری [در مغز]

linear perspective نمای خطی

lithium لیتیوم

lithium carbonate کربنات لیتیوم

lock and key model مدل قفل و کلید

locus dependant learning

یادگیری وابسته به مکان

locus of control مکان کنترل

logical reasoning استدلال منطقی

logical thinking تفکر منطقی

long - term memory حافظهٔ درازمدت

longitudinal طولی

love and belongingness محبت و تعلق داشتن

lucid dreaming رؤیای روشن

luteinizing hormone (LH) هورمون رنگدانه ساز

lysergic acid diethylamide (LSD)

اسید دی اتیلامید لیزرژیک (ال‌اس‌دی)

M

(magnetic - resonance imaging) scanner (MRI)

پیگردی (ام آر آی)

major depression افسردگی عمده

male climactric یائسگی مرد

male sperm اسپرم نر

malleus	استخوان چکشی
manifest content	محتوای آشکار
mania	شیدایی
marijuana	ماری‌جوانا
massed practice	تمرین فشرده
master gland	غدهٔ سرور
matching hypothesis	فرضیه همتایابی
mathematical operations	عملیات ریاضی
matrix	ماتریس
maturation	رسش
means - end analysis	تحلیل وسیله ـ هدف
meditation	مراقبه
medium	وسیله
medualla	بصل‌النخاع
memory	حافظه
memory search	جستجوی حافظه
memory span	فراخنای حافظه
menarche	نخستین قاعدگی
menopause	یائسگی
mental age	سن عقلی
mental imagery	تصویر ذهنی
mental set	آمادگی ذهنی
mere exposure effect	اثر ارائه صرف
Mesmerism	مسمریسم
mesomorph	ستبرتن (مزومورف)
meta analysis	فراتحلیل
meta memory	فراحافظه
metaphor	استعاره
method of Loci	روش مکانها
midbrain	مغز میانی، میان مغز
middle adulthood	میانسالی
middle ear	گوش میانی
midlife crisis	بحران نیمهٔ عمر
Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI - 2)	شخصیت سنج چند وجهی مینه‌سوتا
mistrust	عدم اعتماد
mnemonic	یادیار
modeling	سرمشق‌گیری
modern psychoanalysis	روانکاوی جدید
monocular cues	نشانه‌های یک چشمی
mood disorders	اختلالهای خلقی
moon illusion	خطای ادراکی ماه
moral dilemmas	معماهای اخلاقی
Moro reflex	بازتاب مورو
morpheme	واژک
morphine	مرفین
motherese	زبان مادرانه
motion parallax	اختلاف منظر حرکت
motivated forgeting	فراموشی انگیخته
motivation	انگیزش
motive	انگیزه
motor cortex	کرتکس حرکتی
motor neurons	نورونهای حرکتی

multiple personality disorder
اختلال شخصیت چندگانه
Muller - Lyer illusion خطای ادراکی مولر ـ لایر
myelin sheath غلاف میلین
myelinated neurons نورونهای میلین دار

N

narcissisism خودشیفتگی
narcolepsy حمله خواب
narcotics داروهای مخدر
nativists فطرت‌گرایان
natural concept مفهوم طبیعی
naturalystic observation مشاهدهٔ طبیعی
nature vs. nurture طبیعت در برابر تربیت
need نیاز
negative correlation همبستگی منفی
negative reinforcers تقویت‌کننده‌های منفی
Neo - Freudians نوفرویدی‌ها
neonate نوزاد
nerve عصب
nervous system دستگاه عصبی
nervousness ناآرامی
neural energy انرژی عصبی
neuromodulators نورومدولاتورها
neuron نورون
neuroleptics روانگردان
neuropeptics نوروپپتیک‌ها
neuropeptits نوروپپتیت‌ها
neurosis روان‌رنجوری
neuroticism رنجورخویی
neurotransmitter ـ عصبی
night terror حشت خواب
nightmare ـ رس
noncompensatory decision models
ـ های تصمیم غیرجبرانی
noncompliance ـرمانی
nondirective therapy ـن بی‌رهنمود
nonexperimental methods ـنهای غیرآزمایشی
non - REM sleep (NREM) ـب غیرآرای‌ام
nonsense syllables حشهای بی‌معنا
norepinephrine ـ اپی‌نفرین
numerical ability ستعداد عددی

O

obedience ـرمانبرداری
object assembly حاق قطعات
object permanence ـیداری شیء
observational learning ـدگیری مشاهده‌ای
observer bias سوگیری مشاهده‌گر
obsessions وسواسهای فکری
obsessive - compulsive disorder
ختلال وسواس فکری ـ عملی
occipital lobe قطعهٔ پس سری
oedipal ودیپی
off - line hypothesis فرضیه بیرون خطی
olfaction بویایی

olfactory epithelium	غشاء بویایی
one word stage	مرحلهٔ تک واژه‌ای
oppenness to experience	تجربه پذیری
operant conditioning	شرطی‌شدن کنشگر
opiates	مواد افیونی
opium	تریاک
opponent - process theory	نظریه فرایند متضاد
optic chiasma	چلیپای بینایی
optic nerve	عصب بینایی
optical expantion	بسط چشمی
oral	دهانی
organ of Corti	اندام کورتی
organization	سازمان
organizational psychologists	روانشناسان سازمانی
orientation	جهت گزینی
orthodox sleep	خواب متعارف
out - groups	بیگانه‌ها
outer ear	گوش بیرونی
outpatient therapy	درمان بیماران سرپایی
oval window	پنجرهٔ بیضی
over - generalization	تعمیم افراطی
overlap	همپوشی
overlearning	پریادگیری
ovulation	تخمک‌گذاری
ovum	تخمک

P

pancreas	پانکراس، لوزالمعده
panic attacks	حمله‌های وحشت‌زدگی
panic disorder	اختلال هراس
parallel search	جستجوی موازی
paradoxial sleep	خواب تناقضی
paranoid	پارانوئید
parasympathetic	پاراسمپاتیک
parietal lobe	قطعهٔ آهیانه‌ای
partial report procedure	شیوهٔ گزارش جزیی
partial schedule	برنامه سهمی
participant modeling	سرمشق‌گیری توام با مشارکت
passion	هوس
passinate love	عشق هوس‌آلود
peak experience	تجربهٔ اوج
peg word system	نظام واژهٔ قلاب
perception	ادراک
perceptual constancies	ثباتهای ادراکی
perceptual organizatioin	سازمان ادراکی
perceptual set	آمایهٔ ادراکی
performance IQ	هوشبهر عملی
peripheral nervous system	دستگاه عصبی پیرامونی
permissive parents	والدین آسانگیر
person - centered therapy	درمان متمرکز بر شخص
person scheme	طرح شخصی
personality	شخصیت
personality disorder	اختلال شخصیت
persuasion	قانع‌سازی، ترغیب
PET scanning	پیگردی پی‌ئی‌تی

phallic	آلتی
phencyclidine (PCP)	فنسی کلیدین
phenomenal field	میدان پدیداری
phenomenological	پدیدار شناختی
phenotype	فنوتیپ، سنخ پدیداری
pheromone	فرومون
phi phenomenon	پدیده فای
philosphy	فلسفه
phobia	هراس، فوبی
phobic disorder	اختلال هراس
phoneme	واج
phonemic	واجی
phonetics	آواشناسی
physical appearance	ظاهر بدنی
physical dependence	وابستگی جسمی
physiological	فیزیولوژیایی
physiology	فیزیولوژی
picture arrangement	تنظیم تصاویر
picture completion	تکمیل تصاویر
pinna	لالهٔ گوش
pitch	زیر و بمی
pituitary gland	غدهٔ هیپوفیز
place theory	نظریه مکانی
placebo effect	دارونما
placenta	جفت بچه
pleasure principle	اصل لذت
polarized	قطبی شده
polygraph	چندنگار
pons	پل مغز
Ponzo illusion	خطای ادراکی پونزو
population	جمعیت
positive correlation	همبستگی مثبت
positive reinforcers	تقویت‌کننده‌های مثبت
postconventional morality	اخلاق پس عرفی
posthypnotic amnesia	یادزدودگی پس هیپنوتیسمی
posthypnotic suggestions	تلقینات پس هیپنوتیسمی
postsynaptic neuron	نورون پس سیناپسی
power	نیرو، قدرت
PQRST method	روش پی‌کیو آر اس تی
pragmatics	کاربردشناسی زبان
preconscious	نیمه هشیار
preconventional morality	اخلاق پیش عرفی
predictive validity	اعتبار پیش‌بین
prefrontal lobotomy	قطعه بری پیش پیشانی
prejudice	تعصب
premises	مقدمات
prenatal development	رشد پیش از تولد
preoperational stage	مرحلهٔ پیش عملیاتی
presynaptic neuron	نورون پیش سیناپسی
primacy effect	اثر تقدم
primary colors	رنگهای اصلی
primary drives	سائقهای نخستین
primary reinforcers	تقویت‌کننده‌های نخستین
proactive interference	تداخل پیش گستر

problem representation	بازنمایی مسئله
problem solving	حل مسئله
procedural memory	حافظه شیوه‌ای
progestines	پروژستین‌ها
projection	فرافکنی
projective tests	آزمونهای فرافکن
proposition	گزاره
propositional network theory	نظریهٔ شبکه گزاره‌ای
prosocial behavior	رفتار جامعه پسند
prototype	نمونهٔ اصلی
proximity	مجاورت
proximodistal principle	اصل نزدیک ـ دور
psychiatric nurse	پرستار روانپزشکی
psychiatrist	روانپزشک
psychoactive drugs	داروهای روانگردان
psychoanalysis	روانکاوی
psychoanalytic tests	آزمونهای روانکاوی
psychoanalytic theory	نظریه روانکاوی
psychodynamic approach	رویکرد روان‌پویشی
psychogenic fugue	یادزدودگی گریز
psycholinguistics	روانشناسی زبان
psychological amnesia	یادزدودگی روان زاد
psychological dependence	وابستگی روانی
psychology	روانشناسی
psychopharmaco therapy	دارودرمانی روان
psychophysical methods	روشهای روان ـ فیزیکی
psychophysics	روان ـ فیزیک
psychosexual development	رشد روانی ـ جنسی
psychosocial moratorium	تعلیق روانی ـ اجتماعی
psychosurgery	جراحی روانی
psychotherapy	روان‌درمانی
psychotic disorder	اختلال پسیکوزی
puberty	بلوغ جنسی
punishment	تنبیه
pupil	مردمک
pure tone	صوت خالص

Q

quasi - experiment	شبه آزمایش

R

random assignment	تخصیص تصادفی
random sample	نمونه تصادفی
rapid eye movement (REM)	حرکت سریع چشم
ratio IQ	هوشبهر نسبی
rational - emotive therapy (RET)	درمانی عقلی ـ هیجانی
rationalization	دلیل تراشی
Raven's Progressive Matrices	ماتریس‌های پیش‌روندهٔ ریون
reaction formation	واکنش وارونه
reaction range	دامنهٔ واکنش
reading	خواندن
real self	خودواقعی
reality principle	اصل واقعیت

Remote Association Test	آزمون تداعیهای بعید
replication	تکرار
representativeness heuristics	روش اکتشافی معرف‌بودن
repression	واپس رانی
research methods	روش‌های پژوهش
researcher bias	سوگیری پژوهشگر
residual	مازاد
resistance	مقاومت
respondent behavior	رفتار پاسخگر
respondent conditioning	شرطی‌شدن پاسخگر
rest period	دورهٔ استراحت
resting potential	پتانسیل استراحت
restorative function theory	نظریه نگهداری انرژی
retention	یادداری
reticular activating system	دستگاه فعال‌ساز شبکه‌ای
reticular formation	ساخت شبکه‌ای
retina	شبکیه
retinal disparity	ناهمخوانی شبکیه‌ای
retrieval	بازیابی
retrieval cues	نشانه‌های بازیابی
retrieval failure	نارسایی بازیابی
retroactive amnesia	یادزدودگی پس گستر
retroactive interference	تداخل پس گستر
reversible figures	شکلهای بازگشت‌پذیر
reversibility	بازگشت‌پذیری
realness	واقعیت
reasoning	استدلال
recency effect	اثر تأخر
receptor cites	جاهای گیرنده
recessive genes	ژنهای نهفته
reciprocal determinism	جبرگرایی تقابلی
reciprocal influences	تأثیرهای تقابلی
reciprocity norm	هنجار تقابل
reciting	از برخواندن
recognition	بازشناسی
reconditioning	شرطی‌شدن مجدد
recreatioinal drug use	مصرف تفریحی دارو
red - green blindness	کوررنگی قرمز ـ سبز
reductionistic	کاهشگری
reference group	گروه مرجع
reflection	انعکاس
reflex	بازتاب
reflex arc	قوس بازتاب
reflexive behavior	رفتار بازتابی
refraction period	مرحلهٔ نافعالی
regression	واپس روی
rehearsal	مرور ذهنی
reinforcement	تقویت
reinforcer	تقویت‌کننده
relative motion	حرکت نسبی
relative size	اندازهٔ نسبی
reliability	پایایی

seasonal affective disorder	اختلال عاطفی فصلی
secondary drives	سایقهای ثانوی
secondary reinforcers	تقویت‌کننده‌های ثانوی
sedative	مسکن
selective attention	توجه انتخابی
selective exposure	ارائه گزینشی
selective perception	ادراک انتخابی
self - actualization	خودشکوفایی
self - concept	خودپنداره
self - efficacy	خود اثربخشی
self - esteem	عزت نفس
self - evaluation	خودسنجی
self - fulfilling prophecy	پیشگویی کامبخش
self - hypnonisis	خودهیپنوتیسمی
self - image	خودانگاره
self - report inventories	پرسشنامه‌های خودسنجی
semantic memory	حافظهٔ معنایی
semantics	معناشناسی
semi - circular canals	مجراهای نیمدایره‌ای
senile dementia	زوال عقل پیری
sensation	احساس
sensory memory	حافظهٔ حسی
sensory motor stage	مرحلهٔ حسی ـ حرکتی
sensory neurons	نورونهای حسی
sensory register	ثبت حسی
separation anxiety	اضطراب جدایی
serial position effect	اثر جایگاه زنجیره‌ای
reviewing	مرورکردن
revwards - costs approach	رویکرد پاداش ـ هزینه
rods	میله‌ها
role confusion	سردرگمی نقش
role theory	نظریه نقش
romantic love	عشق خیالی (رمانتیک)
Rorschach Inkblot Test	آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ
routing reflex	بازتاب گونه
S	
S - factor	عامل S
sadness	غمگینی
safety	ایمنی
sample	نمونه
saturation	اشباع (سیری)
scapegoat theory	نظریه بلاگردان
Schachter - Singer theory	نظریه شاکتر ـ سینگر
schedule of reinforcement	برنامهٔ تقویت
schema	طرحواره
scheme	طرح
school psychologist	روان‌شناس مدرسه
schizophrenia	اسکیزوفرنی
schizophrenic disorders	اختلالات اسکیزوفرنیایی
schizotypal	اسکیزوفرنی گونه
scientific method	روش علمی
scientific reasoning	استدلال علمی

social facilitation آسان‌سازی اجتماعی
social identity theory نظریه هویت اجتماعی
social learning یادگیری اجتماعی
social learning theorists نظریه‌پردازان یادگیری اجتماعی
social learning theory نظریه یادگیری اجتماعی
social loafing وقت‌گذرانی اجتماعی
social norm هنجار اجتماعی
social pressure فشار اجتماعی
social psychologists روانشناسان اجتماعی
social scheme طرح اجتماعی
social skill training آموزش مهارت اجتماعی
social worker مددکار اجتماعی
soma تن
somatic division بخش تنی
somatoform disorders اختلالهای جسمانی شکل
somatosensory area منطقهٔ حسی ـ تنی
somatotonic فعالیت‌گرا (سوماتوتونیایی)
somnambolism خوابگردی
sound صوت
source منبع
spaced practice تمرین فاصله‌دار
spike خیزک
split brain مغ دوپاره
split - halt reliability پایایی دو نیمه کردن
spontaneous recovery بهبود خودبه‌خودی
spontaneous remission بهبود خودبه‌خودی
serial search جستجوی متوالی
serotonine سروتونین
shame شرمساری
shape constancy ثبات شکل
shaping شکل‌دهی
shock treatment درمان با ضربه برقی
short - term memory حافظهٔ کوتاه‌مدت
should beliefs باورهای اجباری (بایدی)
sign علامت
signal detection theory نظریه علامت‌یابی
similarity شباهت
simple cells یاخته‌های ساده
simplicity سادگی
simultaneous pairing همراهی همزمان
single subject experiment آزمایش تک آزمودنی
size constancy ثبات اندازه
size distance hypothesis فرضیه اندازه فاصله
Skinner box جعبه اسکینر
sleep apnea وقفهٔ تنفسی خواب
sleep disorder اختلال خواب
sleep talking خواب گفتاری
sleep walking خواب گردی
smell بویایی
social behavior رفتار اجتماعی
social cognition شناخت اجتماعی
social cognitive approach رویکرد اجتماعی شناختی

surface structure	روساخت
survey method	روش زمینه‌یابی
surveying	زمینه‌یابی کردن
syllogisms	قیاسهای صوری
symbol	نماد
symbolic abstraction	تجرید نمادین
sympathetic branch	شاخهٔ سمپاتیک
synapse	سیناپس
synaptic cleft	شکاف سیناپسی
syntax	نحو
systematic desensitization	حساسیت‌زدایی نظامدار
systematic thinking	تفکر نظامدار
sweet	شیرین

T

target	آماج
taste	چشایی
taste buds	جوانه‌های چشایی
telegraphic speech	گفتار تلگرافی
temperament	خلق و خو
temporal lobe	قطعه گیجگاهی
temporal relationship	رابطه زمانی
teratogens	عوامل ناقص‌الخلقه‌ساز
terminal buttons	تکمه‌های پایانی
terminal decline	کاهش نهایی
test - retest reliability	پایایی بازآزمایی
tetrahydrocannabinol (THC)	(تی‌اچ‌سی) تتراهیدروکانابینول
SQ3R	اسی کیو ۳ ـ آر
stability	استواری
stagnation	رکود
Standard Age Score (SAS)	نمره نسبی ملاک
standard scores	نمره‌های میزان شده
Stanford - Binet Intelligence Scale	مقیاس هوش استنفورد بینه
stapes	استخوان رکابی
state dependent learning	یادگیری وابسته به حالت
state theory	نظریه حالت
stereotypes	تصورات قالبی
stimulant	محرک
stimulus discrimination	تمیز محرک
stimulus generalization	تعمیم محرک
stirrup	رکاب
storage	اندوزش
stratified sample	نمونهٔ لایه‌ای
structural	ساختاری
structualism	ساخت‌گرایی
subgoal analysis	تحلیل‌خرده هدف
subject	آزمودنی
subject bias	سوگیری آزمودنی
sublimation	والایش
subtractive color mixing	آمیزش رنگ کاهشی
sulcus	شکاف
superego	فراخود
suprachiasmatic nucleus	هستهٔ بالای تقاطع

thalamus تالاموس

Thematic Appereception Test (TAT)
آزمون اندریافت موضوع

theory of multiple intelligences
نظریه‌های هوش چندگانه

therapist درمانگر

therapy درمان

thinking تفکر

threshold of learning آستانهٔ یادگیری

thyroid gland غدهٔ تیروئید

time - out محروم‌سازی

timing زمان‌بندی

tip - of - the tongue experience
تجربهٔ در نوک زبان بودن

Titchner illusion خطای ادراکی تیچنر

token economy اقتصاد پته‌ای

tolerance تحمل

top - down processing پردازش بالا ـ پایین

touch بساوایی

tradive dyskinesis حرکت پریشی دیررس

trait صفت

tranquilizer داروی آرام‌بخش

transference انتقال

transformational grammar theory
نظریه دستور زبان گشتاری

trial and error کوشش و خطا

triangular theory of intelligence
نظریه سه‌وجهی هوش

triangular theory of love نظریه سه وجهی عشق

trichromatic theory نظریه سه فامی

trust اعتماد

two - strike theory نظریه دو ضربه

two - word stage مرحله دو واژه‌ای

tympanic membrane پردهٔ صماخ

U

umbilical cord بندناف

unconditioned positive regard
توجه مثبت نامشروط

unconditioned response (UCR)
پاسخ غیرشرطی

unconditioned stimulus (UCR)
محرک غیرشرطی

unconscious ناهشیار

undesirable consequence پیامد نامطلوب

undifferentiated نامتمایز

uterus زهدان

V

validity اعتبار، روایی

variable interval schedule برنامهٔ فاصله‌ای متغیر

variable ratio schedule برنامهٔ نسبی متغیر

ventromedial hypothalamus (VHM)
هیپوتالاموس قدامی ـ میانی

verbal comprehention ادراک کلامی

verbal fluency سیالی واژگان

verbal IQ	هوشبهر کلامی
vestibular sacs	کیسه‌های دهلیزی
vestibular sense	حس دهلیزی
vicarious conditioning	شرطی‌شدن مشاهده‌ای
vicarious learning	یادگیری مشاهده‌ای
vicarious punshment	تنبیه مشاهده‌ای
vicarious reinforcement	تقویت مشاهده‌ای
viscerotonic	لذت‌گرا، احشایی
vision	بینایی
visual acuity	تیزبینی
visual clif	پرتگاه دیداری
visual cortex	قشر بینایی
visual cues	نشانه‌های بینایی
visual perspective hypothesis	فرضیه چشم‌انداز بینایی
visualization	تجسم
vitreous humor	مایع زجاجیه
vocabulary	واژگان
volley thoery	نظریه رگبار

W

waxy flexibility	انعطاف‌پذیری مومی
Weber's law	قانون وبر
(WAIS-R)	مقیاس هوش بزرگسالان وکسلر، تجدیدنظر شده
Wechsler Intelligence Scale for Children 3rd. Edition (WISC - III)	مقیاس هوش کودکان وکسلر چاپ سوم
white matter	ماده سفید
will to achieve	موفقیت خواهی
withdrawal symptoms	نشانه‌های ترک دارو
word	واژه
working backwards	عمل وارونه
working memory	حافظهٔ فعال

Y

Yerkes - Donson law	قانون یرکز - دانسون
Young - Helmholtz Theory	نظریه یانک - هلم هولتز

Z

zygote	زیگوت

واژه‌نامه*

ability	توانایی
abreaction	تخلیه‌ی هیجانی
absolute threshold	آستانه‌ی مطلق
abstraction	انتزاع
accomodation	انطباق، برون‌سازی
acetylcholine	استیل کولین [پیام عصبی]
achievement	پیشرفت، اکتساب
achromatic colors	رنگهای بی‌فام
acoustic buffer	میان‌گیر شنیداری
acquisition	اکتساب، فراگیری
ACTH	هورمون محرک قشر فوق کلیه
action potential	پتانسیل عمل
activation model	الگوی فعال‌بودن
actualizing tendency	گرایش به تحقق‌بخشی
ACTH → adrenocorticotropic	هورمون محرک قشر فوق کلیه
acupuncture	طب سوزنی
addiction	اعتیاد
additive mixture	آمیزه‌ی افزایشی
ADH (antidiuretic hormone)	اِ دی اچ (هورمون کاهش ادرار)
adipocyte	آدیپوسیت
adolescence	نوجوانی
adolescent growth spurt	جهش نوجوانی
adrenal-cortical-system	دستگاه قشر فوق کلیه
adrenalin	غده‌ی فوق کلیوی
adrenalin → epinephrine	آدرنالین
adrenocorticotropic hormone (ACTH)	هورمون محرک قشر فوق کلیه
aerobic exercise	ورزش نفس‌گیر
affect	عاطفه، هیجان، انفعال
affective experience	تجربه‌ی عاطفی
afferent neuron → sensory neuron	نورون آوران (ـ حسی)
afterimage	رد تصویر
age regression	واپس‌روی سنی
aggregated score	نمره چندوجهی
aggression	پرخاشگری
agnosia	ادراک پریشی
agoraphobia	ترس از مکانهای باز
AI → artificial intelligence	هوش مصنوعی
all-or-none principle	اصل همه یا هیچ
alpha waves	موجهای الفا
alternate for reliability	پایایی چندوجهی
altruism	نوعدوستی
ambivalence	دوسوگرایی
Ames room	اتاق ایمز (ـ کوژ) [ادراک دیداری]
amnesia	یادزدودگی
amphetamines	آمفتامینها
amplitude	دامنه
amygdala	بادامه [مغز]
anal stage	مرحله‌ی مقعدی
androgen	آندروژن (هورمون مردانه)
angiotensin	هورمون آنژیوتنسین
anorexia nervosa	بی‌اشتهایی مرضی
anterior attentional system	دستگاه توجه انتخابی
anterograde amnesia	یادزدودگی پیش‌گستر
anthropology	انسان‌شناسی
antianxiety drug	داروی ضداضطراب
antidepressant	داروی ضدافسردگی
antidiuretic hormone (ADH)	هورمون کاهش ادرار (اِ دی اچ)
antipsychotic drug	داروی ضد روانپریشی
antisocial personality	شخصیت جامعه‌ستیز
anxiety	اضطراب
anxiety disorders	اختلالهای اضطرابی
anxiety hierarchy	سلسله مراتب اضطراب
apathy	بی‌تفاوتی
aphagia	ناخوری
aphasia	زبان‌پریشی
apnea	وقفه‌ی تنفسی
apparent motion	حرکت ظاهری
appetitive behavior	رفتار گرایشی
appraisal	برآورد
appraisals theories of emotion	نظریه‌های برآورد هیجان
aptitude	استعداد
argument	احتجاج
arousal level	انگیختگی بهینه
artificial intelligence (AI)	هوش مصنوعی
assertiveness training	جرأت آموزی
assimilation	درونی‌سازی [پیاژه]
association areas	مناطق ارتباطی
associative agnosia	فراموشی پیوندی
associative learning	یادگیری تداعی‌گرا
astigmatism	انحراف بینایی (آستیگماتیسم)
attachment	دلبستگی (وابستگی)
attention	توجه
attitude	نگرش
attribution	اِسناد
attributional styles	شیوه‌های اسناد
auditory area	منطقه شنیداری
authoritarian personality	شخصیت قدرت‌طلب
autism	درخودماندگی (اوتیسم)

*. مطالب درون [.....] برای اشاره به زمینه‌ی برابر نهاده‌ای است که برای واژه به کار رفته و به‌منظور کمک به معنای دقیق‌تر آن. علامت → برای اشاره به مطالب تکمیلی درباره آن واژه.

chromatic colors	رنگهای فامی
chromosome	کروموزوم
chronological age (CA)	سن زمانی (سی.ا)
chunk	قطعه
cilia	گیرنده‌های مویین
circadian rhythm	چرخه‌ی شبانه‌روزی
clairvoyance	غیب‌بینی
classical concept	مفهوم کلاسیک
classical conditioning	شرطی‌شدن کلاسیک
claustrophobia	هراس از مکانهای بسته
client-centered therapy	درمان متمرکز بر درمانجو
clinical psychologist	روانشناس بالینی
cocaine	کوکایین
cochlea	حلزون گوش
coding	رمزگردانی
coding by pattern	رمزگردانی الگویی
coding by specificity	رمزگردانی اختصاصی
coefficient of correlation	ضریب همبستگی
cognition	شناخت
cognitive appraisal	ارزیابی شناختی
cognitive appraisal theory	نظریه ارزیابی شناختی
cognitive behavior therapy	رفتاردرمانی شناختی
cognitive dissonance	ناهماهنگی شناختی
cognitive distortions → Beck	تحریفات شناختی (بک)
cognitive map	نقشه‌ی شناختی
cognitive neuroscience	عصب‌شناسی شناختی
cognitive processes	فرایندهای شناختی
cognitive psychology	روانشناسی شناختی
cognitive perspective	دیدگاه شناختی
cognitive response theory	نظریه پاسخ شناختی
cognitive science	علم شناختی
cognitive triad	سه‌وجهی شناختی
color blindness	رنگ کوری
color circle	دایره‌ی رنگ
color constancy	ثبات رنگ
color-opponent cells	یاخته‌های رنگ مکمل
color solid	سه بعدی رنگ نما
compasionate love	محبت دیرینگی
complementary colors	رنگهای مکمل
complex cell	یاخته‌ی پیچیده
complex learning	یادگیری پیچیده
compliance	اطاعت
comprehension	فهم، اندریافت
compulsion	وسواس عملی
computer axial tomography (CT, CAT)	بازنمایی کامپیوتری
computer program	برنامه‌ی کامپیوتر
computer simulation	شبیه‌سازی کامپیوتری
concept	مفهوم
concrete operational stage	مرحله‌ی عملیات عینی
conditioned emotion	هیجان شرطی
conditioned fear	ترس شرطی
conditioned reinforcer	تقویت شرطی
conditioned response (CR)	پاسخ شرطی (سی آر)
conditioned stimulus (CS)	محرک شرطی (سی اس)
conditioning	شرطی شدن (شرطی سازی، شرطی کردن)
conduction loss	ناشنوایی رسانشی
cone	مخروط [بینایی]
conflict	تعارض
conjunction rule	قانون تلفیق
connectionist models	الگوهای تلفیقی
connotative meaning	معنای ضمنی
conscience → superego	وجدان
conscious	هشیار

automatic writing	ناهشیارنویسی
automaticity	خودکاری
autonomic nervous system	دستگاه عصبی خودمختار
average	متوسط
aversive behavior	رفتار اجتنابی
aversive conditioning	شرطی‌شدن اجتنابی
avoidance learning	یادگیری اجتنابی
awareness → consciousness	آگاهی
axon	آکسون
BAC (blood alcohol concentration)	میزان الکل خون
Barnum effect	اثر بارنوم
basal-rate rule	قانون نرخ پایه [احتمالات]
basal mental age	سن ذهنی پایه
basic level	مفهوم پایه
basilar membrane	غشای پایه
behavior	رفتار
behavior genetics	وراثت‌شناسی رفتاری
behavior modification	شکل‌دهی رفتار
behavior therapy	رفتاردرمانی
behavioral medicine	پزشکی رفتار
behavioral perspective	دیدگاه رفتاری
behavioral rehearsal	توانبخشی رفتاری ـ مرور ذهنی رفتاری
behavioral sciences	علوم رفتاری
behaviorism	رفتارگرایی
belief-driven learning	یادگیری اعتقادی
benzodiazepine	بنزودیازپین [دارو]
binocular cues	نشانه‌های دوچشمی
binocular disparity	تفاوت دید دوچشم
binocular parallax	تفاوت دید دوچشم
biofeedback training	پسخوراندآموزی
biological perspective	دیدگاه زیستی
biological psychologist	روانشناس زیست‌نگر
biological therapy	درمانِ زیستی
bipolar cells	یاخته‌های دوقطبی
bipolar disorder	اختلال دوقطبی
blind spot	نقطه‌ی کور
blocking	انسداد فکر، یادناگیری
blood alcohol concentration (BAC)	میزان الکل خون
blood pressure	فشار خون
borderline personality disorder	اختلال شخصیت مرزی
bottom-up processes	فرایندهای بی‌زمینه
brain stem	ساقه مغز
brighteness	درخشندگی
Broca's area	ناحیه بروکا [مغز]
bulimia	جوع عصبی
cannabis → marijuana	بوته‌ی شاهدانه
Cannon-Bard theory	نظریه‌ی کنون ـ بارد
cardiac muscle	ماهیچه‌ی قلب
case history	تاریخچه‌ی فردی
castration	اخته‌سازی
catatonic immobility → schizophrenia	جمود کاتاتونیایی
categorization → concept	طبقه‌بندی
catharsis	برونریزی
central core	هسته‌ی مرکزی
central executive	هماهنگ‌سازی مرکزی
central fissure	شیار مرکزی
central nervous system (CNS)	دستگاه عصبی مرکزی
cerebellum	مخچه
cerebral cortex	قشر مخ
cerebral hemisphere	نیمکره‌ی مخ
cerebrum	مخ
childhood amnesia	فراموشی کودکی
chlorpromazine	کلرپرومازین

difference reduction	کاهش تفاوت
differential reinforcement	تقویت اختلافی
differential threshold	آستانه اختلافی
diffusion of responsibility	لوث مسوولیت
disaster syndrome	واکنش فاجعه
discrimination	۱ـ افتراق ۲ـ تبعیض
discriminative stimulus	محرک افتراقی
dishabituation → habituation	خوگیری موکد
displaced aggression	پرخاشگری جابه جا شده
displacement	۱ـ جابه‌جایی ۲ـ جانشینی
display rules	قوانین نمود
dispostional attribution	اسنادگرایشی
dissociation	گسست
dissociative idenlity disorder → (multiple personality)	اختلال هویت گسیختگی
dissonance → cognitive D.	ناهماهنگی
distance cues	ناهمسان، نشانه‌های فاصله
dizygotic (DZ) → monozygotic	دوتخمکی
dizygotic twins	دوقلوهای ناهمسان
dominance	سلطه‌گری
dominant gene → recessive G.	ژن بارز
dopamine hypothesis	فرضیه‌ی دوپامین
dopamine → neurotransmitter	دوپامین
double-blind	روش بی‌نام مضاعف (ـ دوسو ناشناس)
Down's syndrome	نشانگان داون
dream analysis	تحلیل رؤیا
dreaming	رؤیاآمیزی
drive	سایق
drive reduction theory	نظریه‌ی کاهش سایق
drug abuse	سوءمصرف
drug dependence	وابستگی دارویی (اعتیاد)
DSMIV	راهنمای تشخیصی و آماری ۴
dual-memory theory	نظریه‌ی حافظه‌ی دوگانه
DZ twins	دوقلوی ناهمسان
eardrum	پرده‌ی گوش
early selection	توجه نخستین
ECT (electroconvulsive therapy)	بی سی تی (درمان با تشنج برقی)
educational psychologist	روانشناس پرورشی
EEG (electroencephalogram)	بی یی جی (برق نگاره‌ی مغز)
efferent neuron → motor neuron	نورون وابران
ego	خود، من
ego analyst	روانکاو خود
eidetic imagery	تصویرسازی ذهنی روشن
elaboration	بسط
electroconvulsive therapy (ECT)	درمان با تشنج برقی (بی سی تی)
electroencephalogram (EEG)	برق نگاره‌ی مغز (بی یی جی)
electroshock therapy → ECT	درمان با ضربه‌ی برقی
emotion	هیجان
emotion-focused coping	مقابله‌ی هیجان‌مدار
empathy	همدلی
empirical validity → criterion V.	اعتبار تجربی
empiricism	تجربه‌گرایی
encoding	رمزگردانی
endocrine system	دستگاه درونریز
endorphines	اندورفینها [ضد درد طبیعی]
engineering psychologist	روانشناسی مهندسی
epinephrine	اپی نفرین
episodic memory → semantic M.	حافظه موقعیتی
equilibratory senses	حسهای تعادل
escape learning	یادگیری اجتنابی
ESP (extrasensory perception)	یی اس پی (ادراک فراحسی)
estrogen	استروژن
estrus cycle	دوره فحل
ethology	کردارشناسی

conscious processes	فرایندهای هشیار
consciousness	هشیاری
conservation	نگهداری ذهنی [پیاژه]
construct validity → criterion problem → validily	اعتبارسازه
constructive memory	حافظه‌ی سازا
contrast acuity	دقت تقابلی
contrast sensibility	حساسیت تقابلی
control group	گروه گواه
control processes	فرایندهای نظارت
controlled stimulation	تحریک محدود
coping	مقابله
core → prototype	هسته‌ی مفهوم [زبان]
cornea	قرنیه
corpus callosum	جسم پینه‌یی
correlation	همبستگی
correlation coefficient	ضریب همبستگی
correlational method → coefficient of correlation	روش همبستگی
corticotropin-release factor (CRF)	رهاسازنده محرک قشر فوق کلیوی
cortisol	کورتیزول
counseling psychologist	روانشناس مشاوره‌یی
counter conditioning	شرطی شدن تقابلی
couple therapy	زوج‌درمانی
CRF → corticotropin...	رهاسازنده محرک قشر فوق کلیوی
criterion	ملاک
criterion problem → construct validity → validity	اختلال ملاک
criterion-keyed method of test construction	روش آزمون‌سازی ملاک
criterion validity → empirical validity	اعتبار تجربی
critical period	دوره‌ی سرنوشت‌ساز
cross pressure	فشار چندجانبه
cue to distance → distance cue	نشانه‌ی فاصله
cultural psychology	روانشناسی فرهنگی
culture-fair test (culture-free test)	آزمون فرهنگ ـ نابسته
cumulative curve	منحنی تراکمی
dark adaptation	انطباق با تاریکی
data-driven learning → belief-driven learning	یادگیری داده‌یی
db → decible	دسیبل [صوت]
deoxyribonucleic acid (DAN)	اسید دی اکسی ریبونوکلئیک (دی ان ا)
decible (db)	دسیبل
deductive reasoning	استدلال قیاسی
deductively valid	اعتبار قیاسی
defense mechanism	مکانیسم دفاعی
degradation → neurotransmitter → reuptake	نافعال‌سازی
deindividuation	هویت باختگی، فردیت‌زدایی
delayed conditioning	شرطی شدن درنگیده
delta waves	موجهای دلتا [مغز]
delusion	هذیان
dendrite	دندریت
denial	انکار
denotative meaning	معنای صریح
dependent variable	متغیر وابسته
depolarization	ناقطبی‌شدن
depressants	کندکننده‌ها (افسرده‌سازها) [دارو]
depression	افسردگی
depressive disorder	اختلال افسردگی
depth perception	ادراک عمق
determinism → psychological D.	جبرگرایی
developmental psychologist	روانشناس رشد
DNA (deoxyribonucleic acid)	دی ان ا (اسید دی اکسی ریبونوکلئیک)
Diagnostic and Statitical Manvei...(DSM IV)	راهنمای تشخیصی و آماری بیماریهای روانی (۴)
diathesis-stress model → vulnerability-stress	آسیب‌پذیری در فشارها
dichromatism	دوفام بینی
diencephalon → amygdala → hippocampus	میان مغز (دیانسفال)

genetic	ژنی، ژن‌خیز [ارثی - وراثتی]
genetics	وراثت‌شناسی
genital stage	مرحله‌ی تناسلی
genotype	سنخ ارثی
geon	طرحواره
General Problem Solver (GPS)	مسأله‌گشای عمومی (جی پی اس)
Gestalt psychology	روانشناسی گشتالت
glia cells	یاخته‌های گلیایی
glutamate	گلوتامات [پیک عصبی]
gonads	غده‌های جنسی
graded potentials	پتانسیلهای مدرج
group polarization	قطبی‌شدن گروهی
group therapy	گروه‌درمانی
group think	گروه‌اندیشی
GSR (galvanic skin response)	جی اس آر (پاسخ برقی پوست)
gustation	چشایی
habit	عادت
habituation	خوگیری
habituation method	شیوه خوگیری
hair cells → basilar membrane → cochlea	یاخته‌های مویین [شنوایی]
hallucination	توهم
hallucinogens	داروهای توهم‌زا
halo effect	اثر هاله‌یی
hardiness	سرسختی، پرطاقتی
hashish	حشیش
health psychology → behavioral medicine	روانشناسی سلامت
heritability	توارث‌پذیری
hermaphrodite	دوجنسی
heroin	هرویین
hertz (Hz)	هرتز
heterosexuality	دگرخواهی جنسی
heuristic	اکتشافی، میان‌بر
heuristic theory of persuation	نظریه اکتشافی قانع‌سازی
hidden observer	ناظر پنهان
hierarchies of concepts	سلسله مراتب مفهومها
hierarchy of needs	سلسله مراتب نیازها
hindbrain	مغز پسین
hippocampus	هیپوکامپ
home sign	زبان علامتی خانگی
homeostasis	تعادل حیاتی
homosexual	همجنس‌خواه
hormone	هورمون
hostile aggression	پرخاشگری خصمانه
hue	فام (رنگمایه)
humanistic psychology	روانشناسی انسانگرا
humanistic therapies	درمانهای انسانگرا
hunger drive	سایق گرسنگی
hypercomplex cell	یاخته پیچیده‌ی دیداری
hyperphagia	پرخوری
hypnosis	هیپنوتیسم (خواب مصنوعی)
hypnotic induction	هیپنوتیسم‌کردن
hypnotic trance	خلسه‌ی هیپنوتیسمی
hypophysis	هیپوفیز
hypothalamus	هیپوتالاموس
hypothesis	فرضیه
hypothesis testing	فرضیه آزمایی
hypothetical construct	سازه‌ی فرضی
Hz. → hertz	هرتز [صوت]
iconic memory	دنباله‌یابی حافظه
id	نهاد
ideal self	خودآرمانی
identical twins → monozygotic twins	دوقلوهای همسان (یک‌تخمکی)
identification	همانندسازی

evocative interaction	تعامل فراخوانشی
evoked potential	پتانسیل فراخوانده
evolutionary psychology	روانشناسی تکامل‌نگر
excitatory synapse	سیناپس تحریکی
exemplar strategy	راهبرد همانندیابی
expectation (expectancy)	انتظار (چشمداشت)
experimental desigh	طرح آزمایشی
experimental group	گروه آزمایشی
experimental method	روش آزمایشی
experimental psychologist	روانشناس آزمایشی (روانشناس تجربی)
explicit memory → implicit M.	حافظه آشکار
extinction	خاموشی
extracellular fluid	مایع بین یاخته
extracellular reservoir	ذخایر بین یاخته
extrasensory perception (ESP)	ادراک فراحسی (یی اس پی)
facial feedback hypothesis	فرضیه بازتابش چهره
factor analysis	تحلیل عوامل
family therapy	خانواده‌درمانی
fantasy	خیالبافی
feature detector	ویژگی‌یاب
fechner's Law	قانون فخنر
fetal alcohol syndrome	جنین الکلی
fight-or-flight response	پاسخ جنگ یاگریز
figure-ground perception	ادراک شکل و زمینه
file-drawer problem	مسأله بایگانی‌شدن
filter	صافی
fixation	تثبیت
fixed interval schedule	برنامه فاصله‌یی ثابت
fixed ratio schedule (FR)	برنامه نسبی ثابت
flashbulb memory	حافظه‌ی عکسی
flooding	غرقه‌سازی
flow chart	نمودار گردش کار
forebrain	پیش مغز
formal operational stage	مرحله‌ی عملیات صوری
fovea	لکه‌ی زرد
fraternal twins → dizygotic T.	دوقلوهای ناهمسان (دوتخمکی)
free association	تداعی آزاد
free recall	یادآوری آزاد
frequency	بسامد، فراوانی
frequency theory of pitch	نظریه‌ی بسامدی در صوت
Freudian slip	زبان لغزش فرویدی
frontal lobe	قطعه‌ی پیشانی
frustration	ناکامی
frustration-aggression hypothesis	فرضیه‌ی ناکامی - پرخاشگری
functionalism	کارکردگرایی
fundamental	بسامد در موسیقی
fundamental attribution error	خطای بنیادی إسناد
fuzzy concept → prototype	تکیه بر مصداق نمونه
GABA → gamma-aminobutyric acid	گابا [پیک عصبی]
galvanic skin response (GSR)	پاسخ برقی پوست (جی اس آر)
gamma-aminobutyric acid (GABA)	گابا [پیک عصبی]
ganglia	عقده‌های عصبی
ganglion	عقده‌ی عصبی
gastrointestinal mobility	تحرک معدی - روده‌یی
gate control theory of pain	کنترل نخاعی درد
GPS (General Problem Solver)	جی پی اس (مسأله‌گشای عمومی)
gender constancy	ثبات جنسیت
gender identity	هویت جنسی
gender schema	طرحواره جنسیت
gen	ژن
general adoptation syndrome	نشانگان تطابق کلی
generalization	تعمیم
generalized anxiety disorder	اختلال اضطرابی عمومی

lesbianism	همجنس‌خواهی در زنان
libido	زیستمایه (لیبیدو)
LH (lateral hypothalamus)	ال اچ (هیپوتالاموس جانبی)
lie detector	دروغیاب
light adaptation	انطباق با روشنایی
light constancy	ثبات روشنایی
lightness	روشنایی
liking	رفاقت
limbic system	دستگاه کناری (دستگاه لیمبیک)
linear perspective → relative height → relative size → superposition	عمق‌نمای خطی
linguistic relativity hypothesis	فرضیه‌ی نسبیت زبانی
lithium carbonate	کربنات لیتیوم
localized functions	کارکردهای منطقه‌بندی شده
location constancy	ثبات مکان
long-term memory (LTM)	حافظه‌ی درازمدت
long-term potentiation (LTP)	توان‌دهی درازمدت
longitudinal study	بررسی طولی
loudness	بلندی [صوت]
LSD (lysergic acid diethylamide)	ال اِس دی (اسید لیزرژیک دی اتیلامید)
lucid dream	رویای جاندار (ـ ملموس)
lunch-line effect	اثر حاشیه
lysergic acid diethylamide (LSD)	اسید لیزرژیک دی اتیلامید (ال اِس دی)
MA (mental age)	سن ذهنی
magnetic resonance imaging (MRI)	تصویربرداری مغناطیسی (ام آر آی)
major hemisphere → left H.	نیمکره‌ی مهتر
manic-depressive disorder → bipolar disorder	اختلال شیدایی ـ افسردگی (اختلال دوقطبی)
manifest content	محتوای آشکار
mantra	مانترا (مراقبه‌ی متعالی)
MAO (monoamine oxidase)	اکسیدساز تک‌آمینه
MAOI (MAO inhibitor)	بازدارنده‌ی اکسیدساز تک‌آمینه
marijuana	ماری‌جوآنا
marital therapy → couples therapy	خانواده‌درمانی
masochism	آزارطلبی (مازوخیسم)
maternal drive	سایق مادری
maturation	رسش (تکامل جسمانی)
maze	ماز
mean	میانگین
means-ends analysis	تحلیل غایت‌نگر
measure of central tendency	اندازه‌ی گرایش مرکزی
measure of variation	شاخص تغییرپذیری
measurement	اندازه‌گیری
mechanism of defense → defense M.	مکانیسم دفاعی
medial-temporal-lobe amnesia	فراموشی آسیب مغزی
median	میانه
meditation	مراقبه
medulla	پیاز مغز تیره
memory decay	تباهی حافظه
memory span	فراخنای حافظه
memory trace	ردّ یاد
menarche	نخستین قاعدگی
mental age (MA)	سن ذهنی (ام‌ا)
mental imagery	تصویرسازی ذهنی
mental model → M.representation	بازنمایی ذهنی
mental practice	تمرین ذهنی
mental representation	بازنمایی ذهنی
mental retardation	عقب‌ماندگی ذهنی
mental rotation	چرخش ذهنی
mesolimbic dopamine system	دستگاه دوپامینی مزولیمبیک
meta-analysis	فراتحلیل
method of constant stimuli	روش محرکهای ثابت
method of loci	روش مکان‌یابی

identification figures	نمادهای همانندسازی
identity crisis → identity status → psychological stages	بحران هویت
identity status → I.crisis	وضع هویت
illusion	خطای ادراکی
imaginal thought	اندازه تصویری
imitation	تقلید
implicit memory	حافظه ناآشکار
impossible figures	تصاویر ناممکن
imprinting	دنباله‌روی، نقش‌گیری
incentive	مشوق
incentive theory	نظریه‌ی مشوقها
independent variable	متغیر مستقل
individual differences	تفاوتهای فردی
induced motion → stroboscopic motion	حرکت القایی
inductive reasoning	استدلال استقرایی
inductive strength	توان استقرایی
industrial psychologist	روانشناسی صنعتی
information-processing mode	الگوی خبرپردازی (پردازش اطلاعات)
informed consent	رضایت آگاهانه
inhibitory synapse	سیناپس بازداشتی
inner ear	گوش داخلی
insight	بینش
insomnia	بدخوابی
instinct	غریزه
insulin	انسولین
intellectualization	توجیه عقلی [روانکاوی]
intelligence	هوش
intelligence quotient (IQ)	هوشبهر
interactionism → evocative interaction	تعاملی‌نگری
interaural intensity difference	تفاوت شنوایی دوگوش (شدت)
interaural time difference	تفاوت شنوایی دوگوش (زمان)
interference	مداخله
interjudge reliability → interrater agreement	پایایی قضاوت دوجانبه
internal consistency	همسانی درونی
internalization	درونی‌ساختن
interneuron	نورون رابط
interpretation	تفسیر
interrator agreement	پایایی قضاوت دوجانبه
interval schedules	برنامه‌های فاصله‌یی
intervening variable	متغیر رابط
interview	مصاحبه
intracellular fluid	مایع بین یاخته
introspection	درون‌نگری
introversion-extroversion	درونگرایی ـ برونگرایی
ion channel	گذرگاه یونی
ion pump	تلمبه یونی
James-Lange theory	نظریه‌ی جیمز ـ لانگه
jnd (just-noticeable difference)	جی اِن دی (کمترین تفاوت محسوس)
just-noticeable difference (jnd)	کمترین تفاوت محسوس (جی اِن دی)
key-word method	روش واژه‌ی کلیدی
kinesthesis	حس حرکت
late selection → early s.	توجه بعدی
latency	نهفتگی
latency period	دوره نهفتگی
latent content	محتوای نهفته
lateral fissure	شیار جانبی [مغز]
lateral hypothalamus (LH)	هیپوتالاموس جانبی (ال اچ)
law of effect	قانون اثر
learned helplessness	درماندگی آموخته شده
learning	یادگیری
learning curve	منحنی یادگیری
left hemisphere	نیمکره‌ی چپ [مغز]
lens	عدسیهای چشم

بازشناسی شی	object recognition
نظریه ارتباط شی	object relations theory
اندازه‌ی شی	object size
اضطراب عینی	objective anxiety
روش مشاهده‌یی	observational method
وسواس	obsession
اختلال وسواس فکری ـ عملی	obsessive-compulsive disorder
قطعه‌ی پس سری	occipital lobe
مرحله‌ی ادیپی	Oedipal stage
عقده‌ی ادیپ	Oedipus comple
بویایی	olfaction
پیاز بویایی	olfactory buld
برون‌پوش بویایی	olfactory epithelium
رفتار کنش‌گر (ـ عامل)	operant behavior
شرطی‌شدن کنش‌گر (ـ عامل)	operant conditioning
عملیات ذهنی	operation
افیون‌ها	opiates
ملکول اندیشه	opinion molecule
گیرنده‌های افیونی	opioid receptors
نظریه‌ی رنگ متضاد	opponent color theory
چلیپای دیداری	optic chiasma
عصب بینایی	optic nerve
مرحله‌ی دهانی	oral stage
روانشناسی صنعتی (ـ سازمانی)	organizational psychology (industrial p.)
بازتاب سوگیری	orienting reflex
گیرنده‌های راندی (گیرنده‌های اسموزی)	osmoreceptors
گوش سنگ	otolith → vestibular sacs
گوش بیرونی	outer ear
دریچه بیضی [گوش]	oval window
هورمونهای تخمدان	ovarian hormones → estrogen → progesterone
بیش‌گستری	overextension
صوت کناری	overtone
تخمک‌گذاری	ovulation
ناحیه خاکستری پیرامجرایی	PAG (perioqueductal gray)
لوزالمعده	pancreas
حمله وحشتزدگی	panic attack
اختلال وحشتزدگی	panic disorder
پردازش موازی	parallel processing
هذیان‌زده‌ی توطئه (بیمار پارانویید)	paranoid
اسکیزوفرنی پارانویایی	paranoid schizophrenia
نابهنجاری جنسی	paraphilias
فرا روانشناسی	parapsychology
دستگاه پاراسمپاتیک	parasympathetic system
غده‌های پاراتیرویید	parathyroid glands
قطعه‌ی آهیانه‌یی	parietal lobe
تقویت سهمی	partial reinforcement
محبت هوس‌آلود	passionate love
تحلیل مسیر	path analysis
بازشناسی طرح	pattern recognition
تجربه اوج	peak experience
تصور ادراکی	percept
ادراک	perception
ثبات ادراکی	perceptual constancy
دفاع ادراکی	perceptual defense
طرح‌یابی ادراکی	perceptual patterning
عملکرد	performance
دستگاه عصبی پیرامونی	peripheral nervous system
سازه‌ی شخصی	personal construct
شخصیت	personality
ارزیابی شخصیت	personality assessment
اختلالهای شخصیت	personality disorders
پرسشنامه‌ی شخصیت	personality inventory
روانشناس شخصیت‌شناس	personality psychologist

میان مغز	midbrain
گوش میانی	middle ear
اصل کمترین خطر	minimal risk
نیمکره‌ی کهتر	minor hemisphere → major H.
وسایل یادیار	mnemonics
۱ـ نما [در آمار] ۲ـ شیوه	mode
الگو (مدل)	model
سرمشق‌گیری	modeling
مغول‌وارگی	mongolism
اکسیدساز تک آمینه	monoamine oxidase (MAO)
بازدارنده‌ی اکسیدساز تک آمینه	monoamine oxidase inhibitor
یک فام بینی	monochromatism
نشانه‌های یک چشمی	monocular cues → distance cues
همسان، یک تخمکی	monozygotic (MZ)
دوقلوهای همسان (ـ یک تخمکی)	monozygotic twins
اختلال خُلق (ـ هیجان)	mood disorder
خطای حسی ماه	moon illusion
واقعگرایی اخلاقی	moral realism
واژک	morpheme
رد حسی حرکت	motion aftereffect
اختلاف منظر حرکتی	motion parallox
انگیزش	motivation
انگیزه	motive
منطقه‌ی حرکتی	motor area
نورون حرکتی	motor neuron
تفکر حرکتی	motoric thought
تصویربرداری مغناطیسی (ام آر آی)	MRI
اختلال گسیختگی شخصیت	multiple personality → dissociative identity disorder
آزمایش چندمتغیری	multivariable experiment
دوقلوهای همسان (یک تخمکی)	MZ twins → dizygotic T.)
غلاف میلین	myelin sheath
خواب غیر رم	nREM
نانومتر (یک بیلیونم متر)	nanometer (nm)
خودشیفتگی	narcissism
حمله‌ی خواب	narcolepsy
داروهای مخدر	narcotics
فطری‌نگری	nativism
مسأله فطرت در برابر تربیت	nature-nurture issue
نیاز	need
مشوق منفی	negative incentive
تقویت منفی	negative reinforcement
تقویت‌کننده‌ی منفی	negative reinforcer
نشانه‌های اسکیزوفرنی	negative symptoms → positive S. → schizophrenia
عصب	nerve
یاخته‌ی عصبی (نورون)	nerve cell
تصویر مغز فعال	neuroimaging
نورون	neuron
ملکول گیرنده عصبی	neuroreceptor molecule
روان‌رنجوری (روان‌نژندی، نورز)	neurosis
اضطراب عصبی	neurotic anxiety
گرایش به روان‌رنجوری	neuroticism
انتقال‌دهنده‌ی عصبی	neurotransmitter
گیرنده‌ی دومحرکه	NMDA (N-methyl D.asparate receptor)
فرایندهای ناآگاه	nonconscious processes
نورآدرنالین (نوراپی نفرین)	noradrenaline (norepinephrine)
منحنی بهنجار	normal curve
توزیع بهنجار	normal distribution
هسته‌ها	nuclei
هسته	nucleus
فرضیه‌ی صفر	null hypothesis
چاقی	obesity
ثبات شی	object constancy
پایداری شی	object permanence

production	زبان‌سازی (پردازش زبانی)
progesterone	پروژسترون
program	برنامه
projection	فرافکنی
projective test	آزمون فرافکن
prolactin	پرولاکتین
proposition	گزاره
propositional thought	تفکر گزاره‌یی
prosopagnosia	چهره ناشناسی
prototype	مصداق نمونه (پروتوتیپ)
psi	توانایی فراروانی
psychedelic drugs	داروهای روان‌پریش‌ساز
psychiatric nurse	پرستار روانی
psychiatric social worker	مددکار روانی
psychiatrist	روانپزشک
psychiatry	روانپزشکی
psychoactive drugs	داروهای روانگردان
psychoanalysis	روانکاوی
psychoanalyst	روانکاو
psychoanatytic perspective	دیدگاه روانکاوی
psychoanatytic psychotherapy	رواندرمانی روانکاوشی (ـ تحلیلی)
psychoanatytic theory → psychoanalysis	نظریه روانکاوی
psychoimmunology → behavioral medicine	ایمنی‌شناسی روانی
psychokinesis (PK)	حرکت فراروانی
psycholinguistics	روانشناسی زبان
psychological dependence	وابستگی روانشناختی
psychological determinism	علیت‌گرایی روانشناختی
psychological motive	انگیزه‌ی روانی
psychology	روانشناسی
psychometric function	تابع روان‌سنجی
psychopathic personality	شخصیت جامعه‌ستیز
psychopharmacology	داروشناسی روانشناختی (سایکوفارماکولوژی)
psychophysical methods	روشهای روان ـ فیزیک
psychophysics	روان ـ فیزیک (پسیکوفیزیک)
psychophysiological disorder	اختلال فیزیولوژی ـ روانی
psychosexual development (PD)	رشد روانی ـ جنسی
psychosexual stages → PD	مراحل رشد روانی جنسی
psychosis	روان‌پریشی‌ها
psychosis	روانپریشی
psychosocial stages	مراحل روانی ـ اجتماعی
psychosomatic disorder	اختلال روان‌تنی
psychotherapy	رواندرمانی
psychotic behavior	رفتار روانپریش
psychosis	روانپریشی
puberty	بلوغ جنسی
punishment	تنبیه
pupil	مردمک
pure alexia	ناخوانی ناب
PCP (phencyclidine)	فنسیکلیدین [دارو]
PET scan (positron emission tomography)	تومورنگاری پوزیترونی
PK (psychokinesis)	پی ک (حرکت فراروانی)
Q sort	دسته‌بندی پرسشها
rapid eye movements (REM)	حرکات سریع چشم (آر یی ام)
rapport	همدلی
rating scale	مقیاس درجه‌بندی
ratio schedules	برنامه‌های نسبی
rationalization	دلیل‌تراشی
reaction formation	واکنش وارون
reaction time	زمان واکنش
reactive interaction → evocative I., proactive I.	تعامل واکنشی
real self → self	خودواقعی
reality principle	اصل واقعیت
receiver-operating characteristic curve (Roc cure)	
PET scan ← positron...	تومورنگاری پوزیترونی
person-centered therapy	درمان شخص‌مدار
phallic stage	مرحله آلتی
phasic pain	درد نخستین
phencyclidine (PCP)	فنسیکلیدین [دارو]
phenomenological perspective	دیدگاه پدیدارشناختی
phenomenology	پدیدارشناسی
phenothiazines	فنوتیازین‌ها [گروه‌درمانی]
phenotype	سنخ پدیداری
pheromones	فرومونها
phi phenomenon	پدیده‌ی فی
phobia	هراس (فوبی)
phobic disorder	اختلال هراس
phoneme	واج
photopigments	ذرات نورگیر
physiological motive	انگیزه‌ی فیزیولوژیایی
physiological psychologist	روانشناس فیزیولوژیایی
physiology	فیزیولوژی
pitch	زیر و بمی
pituitary gland	غده‌ی هیپوفیز
PK (psychokinesis)	پی (حرکت فراروانی)
place theory of pitch	نظریه‌ی مکانی زیر و بمی [شنوایی]
placebo	دارونما (پلاسیبو)
pleasure principle	اصل لذت
pluralistic ignorance	غفلت جمعی
poligenic traits	ویژگیهای چندژنی
polygraph → GSR	چندنگار (پلی گراف)
pop-out effect	اثر بیرون‌جهی
population	۱ـ جامعه‌ی آماری ۲ـ جمعیت
positive incentive	مشوق مثبت
positive reinforcement	تقویت مثبت
positive reinforcer	تقویت‌کننده‌ی مثبت
positive symptoms → negative s.	علایم مثبت اسکیزوفرنی
positron emission tomography (PET)	تومورنگاری پوزیترونی (پی بی تی)
posterior attention system	دستگاه توجه پس‌مغز
posthypnotic amnesia	یادزدودگی پس‌هیپنوتیسمی
posthypnotic response	پاسخ پس‌هیپنوتیسمی
posthypnotic suggestion	تلقین پس‌هیپنوتیسمی
posttraumatic stress disorder	اختلال پس‌آسیبی
PQRST method	روش پس‌خبا [روش مطالعه]
pragmatic rules	قوانین عمل‌گرا
precognition	پیش‌آگاهی
precognition emotions	هیجانهای پیش‌شناختی
preconscious	نیمه‌هشیار
preconscious memories	حافظه‌های نیمه‌هشیار
preferential looking method	روش نگاه ترجیحی
prejudice	پیشداوری
preoperational stage	مرحله‌ی پیش‌عملیاتی
prepared conditioning	شرطی‌شوندگی ذاتی
primacy effect	اثر تقدم
primary abilities	تواناییهای نخستین
primary auditory area	منطقه شنوایی نخستین
primary motor area	منطقه حرکتی نخستین
primary sex characteristics	ویژگیهای جنسی نخستین
primary somatosensory area	منطقه حسی حرکتی نخستین
primary visual area	منطقه بینایی نخستین
priming	راه‌اندازی حافظه
proactive interaction → evocative I.	تعامل پیش‌گستر
proactive interference	تداخل پیش‌گستر
probe	سرنخ
problem-focused coping	مقابله مسأله‌مدار
problem-solving strategies	راهبردهای حل مسأله
product-moment correlation	همبستگی گشتاوری

فرایندسازی طرحواره‌یی	schematic processing
اسکیزویید	schizoid
اسکیزوفرنی	schizophrenia
روانشناس آموزشگاهی	school psychologist
شرطی‌سازی مرتبه دوم	second order conditioning
ویژگیهای جنسی ثانوی	secondary sex characteristics
انطباق گزینشی	selective adaptation
توجه انتخابی	selective attention
تخم‌کشی انتخابی	selective breeding
تقویت انتخابی	selective reinforcement
خود، خویشتن	self
خودشکوفایی (خودشکوفاسازی)	self-actualization
خودپنداره (خویشواره)	self-concept
خجالتی‌بودن (خودپایی)	self-consciousness
احساس کارآمدی خویش	self-efficacy
گروه خودیار	self-help group
ادراک خویشتن	self-perception
نظریه‌ی ادراک خویشتن	self-perception theory
خودگردانی	self-regulation
خویشواره (طرحواره‌ی خویش)	self-schema
حافظه معنایی	semantic memory
مجاری نیمدایره	semicircular canals
احساس	sensation
حساس‌شوندگی	sensitization
مرحله‌ی حسی ـ حرکتی	sensorimotor stage
انطباق حسی	sensory adaptation
حس‌های آدمی	sensory modalities
ضعف شنیداری	sensory neural loss → conduction loss
نورون حسی	sensory neuron
فرایندهای حسی	sensory processes
منطقه‌ی جداری	septal area
پیگردی زنجیره‌یی در حافظه	serial memory search
پردازش زنجیره‌یی	serial processing
سروتونین [پیک عصبی]	serotonin
بازدارنده‌های بازگیری سروتونین	serotonin reuptake inhibitors
نقطه وزن ثابت (نقطه معیار)	set point
ویژگی وابسته به جنسیت	sex-linked trait
نقش جنسی	sex-role
الگویابی جنسیتی	sex typing
جهت‌یابی جنسی	sexual orientation
ثبات شکل	shape constancy
شکل‌دهی	shaping
درمان با ضربه‌ی برقی	shock therapy (ECT)
حافظه‌ی کوتاه‌مدت	short-term memory (STM)
همشیر	sibling
ردیابی علامت	signal detection task
نظریه‌ی ردیابی علامت	signal detectability theory
یاخته‌ی ساده	simple cell
هراس ساده	simple phobia
شبیه‌سازی	simulation → computer S.
شرطی‌شدن همزمان	simultaneous conditioning
موج سینوسی	sine wave
اِسناد موقعیتی	situational attribution
ثبات اندازه	size constancy
اصل فاصله ـ اندازه	size-distance invariance principle
اختلال خواب	sleep disorder
ماهیچه‌ی صاف	smooth muscle
تسهیل اجتماعی	social facilitation
اجتماعی‌شدن	socialization
نظریه‌ی یادگیری اجتماعی	social learning theory
هنجارهای اجتماعی	social norms
جمع هراسی	social phobia → phobic disorder
روانشناس اجتماعی	social psychologist
منحنی شاخص عملیاتی (منحنی آر اُ سی)	
اثر تأخر	recency effect
میدان گیرنده	receptive field
گیرنده	receptor
ژن نهفته	recessive gene
رمزگردانی مجدد	recoding
بازشناسی	recognition
رنگ کوری قرمز ـ سبز	red-green color blindness
بررسی با کاهش محرک	reduced stimulation study
کاهش‌گری	reductionism
گروه مرجع	reference group
دوره‌ی بی‌پاسخی	refractory phase
ثبت پردازشی	registration
واپس‌روی	regression
مرور ذهنی	rehearsal
تناسخ	reincarnation
تقویت	reinforcement
برنامه‌ی تقویت	reinforcement schedule
محرک تقویت‌کننده	reinforcing stimulus
ارتفاع نسبی	relative height
اندازه نسبی	relative size
آرمش‌آموزی	relaxation training
راه‌انداز	releaser
پایایی	reliability
آر یی ام (حرکات سریع چشم)	REM (rapid eye movement)
واپس‌رانی	repression
الگوی رسکورلا ـ واگنر [شرطی‌سازی]	Rescorla-Wagner model
رزرپین	reserpine
مقاومت	resistance
رفتار پاسخگر (رفتار فراخوانده)	respondent behavior
پاسخ (آر)	response (R)
پتانسیل استراحت	resting potential
دستگاه شبکه‌یی	reticular formation
شبکیه‌یی	retina
تصویر شبکیه‌یی	retinal image
اندازه‌ی شبکیه‌یی	retinal size
بازیابی	retrieval
سرنخ بازیابی	retrieval cue
تداخل پس‌گستر	retroactive interference
یادزدودگی پس‌گستر	retrograde amnesia
بازگیری (بازپس‌گیری)	reuptake
پاداش	reward
نیمکره‌ی راست [مغز]	right hemisphere
حق حریم شخصی	right to privacy
منحنی آر اُ سی	ROC curve reciever
میله [بینایی]	rod
سردرگمی نقش	role confusion
آزمون آر یی پی (Rep)	role-Construct Repertory Test
نقش‌گزاری	role playing
آزمون سازه‌های شخصی	Role Construct Repertory Test (Rep test)
آزمون رورشاخ	Rorschach test
جهش	saccade
آزارگری (سادیسم)	sadism
فرضیه امنیتِ پیش‌بینی‌پذیری	safety signal hypothesis
گروه نمونه	sample
گیرنده‌های اشباع	satiety sensors
اشباع	saturation
مقیاس‌بندی	scaling
سپر بلا	scapegoat
نظریه سپر بلا در پیشداوری	scapegoat theory of prejudice
نظریه شاکتر ـ سینگر	Schacter-Singer theory
برنامه تقویت	schedule of reinforcement
طرحواره	Schema

T-cell (thymus-dependent cell)	یاخته تی
telegraphic speech	گفتار تلگرافی
telepathy	اندیشه خوانی (تله‌پاتی)
temperament	مزاج
temperature regulation	تنظیم گرما
temporal (place) theory of pitch	نظریه زیر و بمی گذرا
temporal lobe	قطعه‌ی گیجگاهی
temporal stability (test-retest reliability)	پایایی موقت (ـ بازآزمایی)
test-retest reliability	پایایی بازآزمایی
test battery	مجموعه آزمون
test profile	نیمرخ آزمون
testosterone	تستوسترون
test standardization	میزان‌کردن آزمون (استانداردسازی)
texture gradient	شیب بافت
Thematic Apperception test (TAT)	آزمون اندریافت موضوع
thalamus	تالاموس
theory	نظریه
theta rhythm → EEG	موج تتا
thinking	تفکر
thirst	تشنگی
three primaries law	قانون سه رنگ اصلی
threshold	آستانه
thyroid gland	غده‌ی تیرویید
timbre → overtone	طنین
tip-of-the-tongue phenomenon	پدیده‌ی «نوک زبان بودن»
TM → transcendetal meditation	مراقبه متعالی
tolerance	تحمل
tonic pain → phasic pain	درد ممتد
top-down processes → bottom-up P.	پردازش نزولی
topographic model	الگوی فرویدی روان (الگوی مکانی)
trace conditioning	شرطی‌شدن ردّی
tranqualizer	آرامبخش [ـ دارو]
transcendental meditation (TM)	مراقبه‌ی متعالی (تی ام)
transducer	نیروگردان
transduction → receptor cells	نیروگردانی
transference	انتقال
transsexual	ناراضی جنسیتی
traumatic events	رویدادهای آسیبی
trichromatism → dichromatism → nonchromatism	بینایی سه‌فامی
T-scope (tachistoscope)	محرک‌نما (تاکیستوسکپ)
tricyclic antidepressant	ضد افسردگی سه‌حلقه‌یی
Turners's syndrome	نشانگان ترنر
two-point threshold	آستانه دو نقطه‌یی
two-stage color theory	نظریه دو مرحله‌یی رنگ‌بینی
type A and type B	سنخ الف و سنخ ب [شخصیت]
type theory	نظریه‌ی سنخ‌بندی
unconditional positive regard	توجه مثبت نامشروط
unconditioned response (UCR)	پاسخ غیرشرطی (یو سی آر)
unconditioned stimulus (UCS)	محرک غیرشرطی (یو سی اس)
unconscious	ناهشیار
unconscious inference	تفسیر ناآگاهانه
unconscious motive	انگیزه‌ی ناهشیار
unconscious processes	فرایندهای ناهشیار
validity	اعتبار
validity coefficient	ضریب اعتبار
variable	متغیر
variable interval schedule	برنامه فاصله‌یی
variable ratio schedule	برنامه نسبی
variance	پراکنش (واریانس)
ventromedial hypothalamus (VMH)	هیپوتالاموس قدامی ـ میانی (وی ام اچ)
vestibular apparatus	دستگاه دهلیزی

sociology	جامعه‌شناسی
sociopathic personality → antisocial P.	جامعه‌ستیز
somatic nervous system	دستگاه عصبی ـ تنی
somatosensory area	منطقه‌ی حسی ـ تنی
spatial acuity	ریزبینی
spatial frequency	بسامد دیداری
spatial localization	مکان‌شناسی دیداری
spatial resolution	توان طرح بینی
speaker's intention	قصد گوینده
species-specific behavior	رفتار نوعْ ـ ویژه (رفتار نوعی)
specific hunger	گرسنگی اختصاصی
specific nerve energies	نیروهای اختصاصی عصب
spindle → EEG	خیزک (دوک)
split-brain subject	فرد دوپاره مخ
spontaneous recovery	بازگشت خود به خود
spontaneous remission	بهبود خود به خودی
sports psychology	روانشناسی ورزش
spreading activation	فعال‌سازی گسترشی
spurious association	پیوند ساختگی
S-R (stimulus-response)	اِس آر (محرک ـ پاسخ)
stabilized retinal image	تصویر شبکیه‌یی تثبیت شده
stages of development	مراحل رشد
standard deviation	انحراف معیار
state-dependent learning	یادگیری وابسته به حالت
statistical significance	معناداری آماری
statistics	علم آمار
stereoscopic vision	دید سه بعدی (دید استریوسکوپی)
stereotype	تصور قالبی (استروتیپ)
steroids	استروییدها
stimulants	داروهای محرک
stimulation-produced analgesia	بی‌دردی میان‌مغزی
stimulus (S)	محرک (اس)
stimulus-response psychology (S-R psychology)	روانشناسی محرک ـ پاسخ (اِس آر)
storge	انبارسازی
STM → short term memory	حافظه‌ی کوتاه‌مدت
strabismus → astigmatism	اختلال بینایی
stress	فشار روانی
stress response	پاسخ به فشار
stressor	فشارزا (تنش‌زا)
striate muscle	ماهیچه‌ی مخطط
stroboscopic motion	حرکت استروبوسکوپی
structuralism	ساختگرایی
subtractive mixture	آمیزه‌ی کاهشی
superposition → distance cues → linear perspective	نشانه تک‌چشمی عمق
superego → ego → id	فراخود
suppression	فرونشانی
survey method	روش زمینه‌یابی
Schacter-Singer theory	نظریه شاختر ـ سینگر
symbol	نماد (سمبول)
sympathetic system	دستگاه سمپاتیک
synapse	سیناپس (پیوندگاه)
synaptic gap	شکاف پیوندگاهی
synaptic terminals	پایانه‌های پیوندگاهی
synaptic vesicles	کیسه‌های پیوندگاهی
syntactic analysis	تحلیل نحوی
systematic desensitization	حساسیت‌زدایی نظامدار
systematic reinforcement	تقویت نظامدار
tabula rasa	لوح سفید (نانوشته)
tachistoscope (T-scope)	محرک‌نما (تاکیستوسکپ)
tardive dyskinesia	تاردیودیسکنزی
taste buds	جوانه چشایی
TAT → thematic	آزمون اندریافت

روشهای حل مساله ناقص	weak methods
ثابت وبر	Weber's constant
قانون وبر	Weber's law
منطقه‌ی ورنیکه	Wernicke's area
نشانه‌های ترک دارو	withdrawal symtoms
واحد معنی‌دار کلام	word
روش مسأله‌گشایی وارونه	working backwards
حافظه کوتاه	working memory
حل و فصل	working through
کروموزوم X	X chromosome
نشانگان X Y Y	XYY syndrome
کروموزوم Y	Y chromosome
نظریه‌ی یانگ ـ هلم هولتس	Young-Helmholtz theory
تخمک بارور	zygote
کیسه دهلیزی	vestibular sac
یادگیری مشاهده‌یی	vicarious learning
ریزبینی	visual acuity
منطقه‌ی بینایی [مغز]	visual area
میان‌گیر دیداری	visual buffer
پرتگاه دیداری	visual cliff
پتانسیلهای فراخوانده بینایی	visual evoked potentials
میدان دید	visual field
هیپوتالاموس قدامی ـ میانی	VMH → ventromedial H.
هیپوتالاموس قدامی ـ میانی	ventromedial hypothalamus
تحلیل‌گر فشار صوتی	voice stress analizer
گیرنده‌ی حجمی	volumetric receptor
فرایندهای ارادی	voluntary processes
الگوی آسیب‌پذیری در فشار	vulnerability - stress model